

T.C. MİLLÎ EĞİTİM
BAKANLIĞI

SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF
10
SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF SINIF

ÖĞRETMEN
REHBER KİTABI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ

ORTAÖĞRETİM KADEMESİNDE
FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM UYGULAMALARI

ORTAÖĞRETİM KADEMESİNDE FARKLIlaştırILMIŞ ÖĞRETİM UYGULAMALARI
ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ

10. SINIF
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

GENEL YAYIN YÖNETMENİ Cengiz METE
Doç Dr. Mustafa OTPAR

YAYIN KOORDİNATÖRÜ Ömer SARICA

EDİTÖR Doç. Dr. Serkan DEMİR
Dr. Tezcan ÇAVUŞOĞLU

YAZARLAR Bilkay Bİ
Tayfun ÇİÇEK
Ayşen ÖZTAŞ ÇELİK
Veysel ÇAYIR

Hüseyin KAYA
Hikmet Taha ACARTÜRK
Şennur ŞANAL

DİZGİ ve GRAFİK TASARIM Çağlayan Volkan YILDIZ
Hüseyin Cem YAVRU

ISBN 978-975-11-9686-6

YAYIM YILI Mayıs 2026

Bu yayın Milli Eğitim Bakanlığı
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ve
Özel Eğitim ve Rehberlik
Hizmetleri Genel Müdürlüğü
tarafından hazırlanmıştır.
Gerçekleştirilen çalışmalara
UNICEF Türkiye Temsilciliği
katkıda bulunmuştur.

©UNICEF Türkiye Temsilciliği 2026
Her hakkı saklıdır. Bu yayında
yer alan ifadeler UNICEF'in resmi
görüşlerini temsil etmez.

Millî Eğitim Bakanlığı
Atatürk Bulvarı No: 98 Bakanlıklar / ANKARA
Tel: +90 312 413 2680
+90 312 413 2681
+90 312 413 1838
www.meb.gov.tr

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNICEF
Turan Güneş Bulvarı No.106 Kat: 7 06550
Çankaya / ANKARA
Tel: +90 312 545 10 00
www.unicef.org.tr

ÖN SÖZ

Eğitim ortamları, her öğrencinin aynı hızda, aynı yolla ve aynı derinlikte öğrenmediği gerçeğini her geçen gün daha görünür kılmaktadır. Günümüz sınıfları; hazır bulunuşluk, ilgi, öğrenme profili, deneyim ve bireysel gereksinimler bakımından son derece çeşitlidir. Bu çeşitlilik, öğretimi tek tip bir yapıda sunmanın hem pedagojik hem de insani açıdan yetersiz kaldığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle çağdaş eğitim anlayışı, farklılıkları sorun olarak değil; öğretimi daha nitelikli, daha adil ve daha kapsayıcı hâle getiren bir imkân alanı olarak değerlendirmektedir.

Farklılaştırılmış öğretim, tam da bu noktada öğretmenin sınıf içi kararlarını güçlendiren temel bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alan, öğretim sürecini esnek biçimde düzenleyen ve her öğrencinin öğrenme sürecine anlamlı biçimde katılımını hedefleyen bu yaklaşım, kapsayıcı eğitimin sınıf içindeki en somut karşılıklarından biridir. Zenginleştirme ise farklılaştırılmış öğretimin özellikle derinleşme, genişleme, üretme, sorgulama ve üst düzey düşünme boyutlarını destekleyen güçlü bir bileşenidir. Bu yönüyle zenginleştirme, yalnızca ileri düzey öğrenciler için değil; uygun planlama ile tüm öğrencilerin potansiyellerini geliştirmelerine katkı sunabilecek önemli bir öğretim imkânıdır.

“Ortaöğretim Kademesinde Farklılaştırılmış Öğretim Uygulamaları: Zenginleştirilmiş Öğretim Etkinlikleri Öğretmen Rehber Kitabı”, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını desteklemek, farklılaştırma ve zenginleştirme kavramlarını kuramsal temelleriyle açıklamak ve bu kavramları uygulanabilir örneklerle somutlaştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Kitapta, farklılaştırılmış öğretimin temellerinden zenginleştirme kavramına; Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli bağlamındaki çerçeveden içerik, süreç ve ürüne dayalı zenginleştirme tasarımlarına kadar uzanan bütüncül bir yapı sunulmaktadır. Bunun yanında, dokuz farklı derse yönelik zenginleştirme etkinlikleri hazırlanarak öğretmenlerin bu yaklaşımı sınıf içinde daha somut, sistematik ve uygulanabilir biçimde kullanmalarına destek olunması amaçlanmıştır. Bu yönüyle eser, yalnızca kuramsal bir çerçeveye sunmakla kalmamakta, aynı zamanda uygulamaya dönük güçlü bir rehber niteliği de taşımaktadır.

Bu rehberin önemli katkılarından biri, zenginleştirmeyi sınıf içinde erişilebilir ve uygulanabilir bir öğretim yaklaşımı olarak ele almasıdır. Nitelikli öğretim, yalnızca öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencileri desteklemekle değil, aynı zamanda daha hızlı ilerleyen, derinlik arayan, üretmeye ve keşfetmeye istekli öğrenciler için de uygun öğrenme fırsatları oluşturmakla mümkündür. Eğitimde hakkaniyet, herkese aynı şeyi sunmak değil; her öğrencinin gereksinimine uygun öğrenme yaşantılarını tasarlayabilmektir. Elinizdeki kitap, bu anlayışı öğretmen uygulamalarıyla buluşturan değerli bir kaynak niteliğindedir.

Öğretmenler, sınıf içinde çoğu zaman eş zamanlı olarak çok farklı öğrenme gereksinimlerine yanıt vermek durumundadır. Bu nedenle onlara sunulacak rehberlik; sade, işlevsel, bilimsel temelli ve uygulamaya dönük olmalıdır. Elinizdeki çalışma, öğretmenin pedagojik yargısını merkeze alan, sınıfın gerçekliğini gözetken ve öğretim sürecini daha esnek, daha derinlikli ve daha anlamlı hâle getirmeyi hedefleyen bir anlayışla hazırlanmıştır. Temennimiz, bu kitabın öğretmenlerin mesleki uygulamalarına katkı sağlaması; öğrencilerin ise kendi potansiyellerini keşfedebildikleri daha zengin öğrenme ortamlarıyla buluşmalarına aracılık etmesidir.

İÇİNDEKİLER

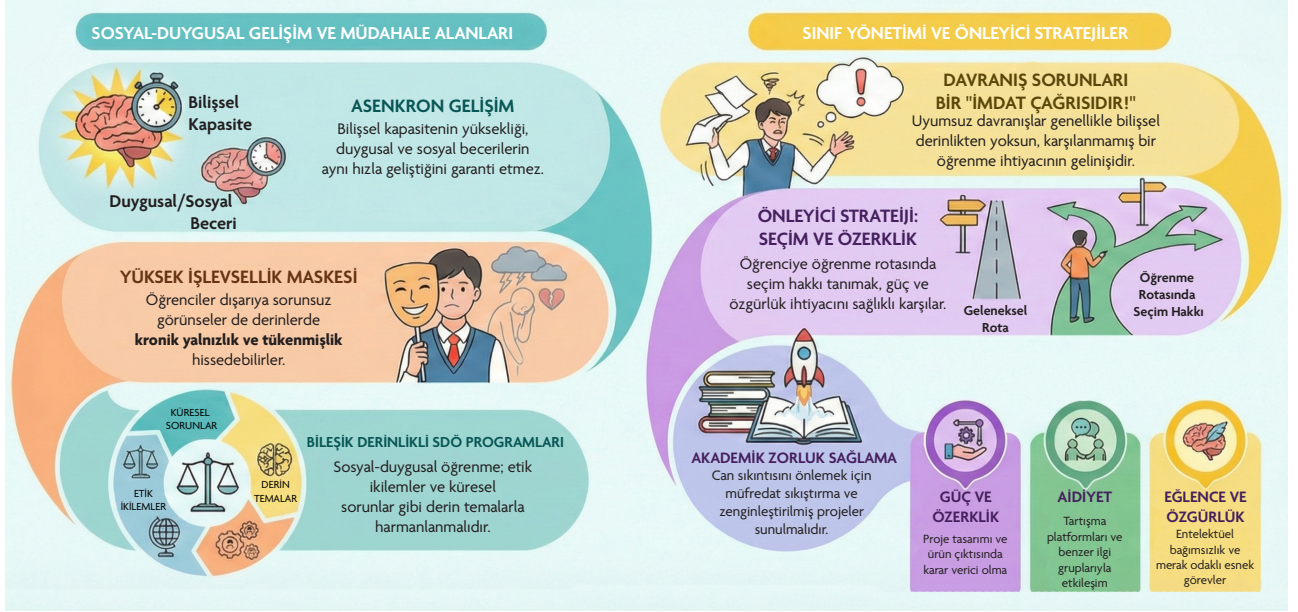
1. SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM VE DESTEK STRATEJİLERİ	7
ÜSTÜN ZEKÂLI ERGENLERİ ANLAMAK	7
1.1. ÜSTÜN ZEKÂLI ERGENLERİN SOSYAL-DUYGUSAL İHTİYAÇLARI	7
1.2. SOSYAL-DUYGUSAL ÖĞRENME PROGRAMLARI	10
1.3. MÜKEMMELİYETÇİLİK VE DUYGUSAL MÜFREDAT	11
1.4. AKRAN İLİŞKİLERİ VE SOSYAL BECERİ EĞİTİMİ	12
1.5. PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETLERİ	14
2. DAVRANIŞ KONTROLÜ VE SINIF YÖNETİMİ	16
2.1. ÜSTÜN ZEKÂLI ÖĞRENCİLERDE DAVRANIŞ SORUNLARI	16
2.2. GLASSER'İN SEÇİM TEORİSİ VE OKULDA KALİTELİ EĞİTİM YAKLAŞIMI	16
2.3. ÖNLEYİCİ DAVRANIŞ YÖNETİMİ STRATEJİLERİ	18
2.4. MÜDAHALE STRATEJİLERİ	19
ÖĞRETMEN İÇİN HIZLI UYGULAMA REHBERİ: SOSYO-DUYGUSAL GELİŞİM	20
ÖĞRETMEN İÇİN HIZLI UYGULAMA REHBERİ: ÖNLEYİCİ SINIF YÖNETİMİ	21
2.5. SORUN ÇIKTIĞINDA: MÜDAHALE STRATEJİLERİ	21
ETKİNLİK TABLOLARININ YAPISINA AİT KILAVUZ	22
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ -10. SINIF	25

1. SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM VE DESTEK STRATEJİLERİ

ÜSTÜN ZEKÂLI ERGENLERİ ANLAMAK

Sosyal-Duygusal İhtiyaçlar ve Destek Stratejileri

Üstün zekâli ergenler, zihinsel kapasiteleri ile duygusal olgunluklarının farklı hızlarda ilerlediği “asenكرون gelişim” süreci yaşarlar. Bu durum; mükemmeliyetçilik, akran zorbalığı ve sosyal izolasyon gibi riskleri beraberinde getirirken akademik zorluk ve özerklik temelli stratejilerle desteklenmeleri gerektiğini gösterir.

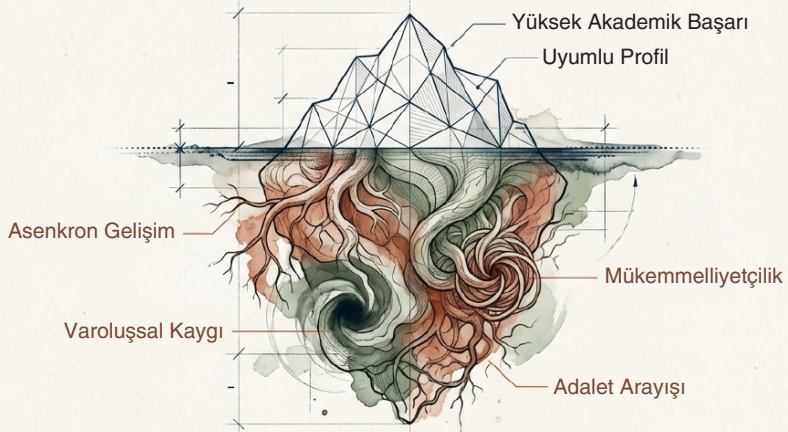

1.1. ÜSTÜN ZEKÂLI ERGENLERİN SOSYAL-DUYGUSAL İHTİYAÇLARI

Üstün zekâli/yetenekli ergenlerin zihinsel kapasitelerinin ötesinde kendilerine has sosyal ve duygusal gereksinimleri bulunmaktadır. Bilişsel ve sosyo-duygusal süreçlerin farklı hızda seyretmesi olarak tanımlanan asenكرون gelişim (eş zamanlı olmayan) gelişim, bu bireylerde çeşitli adaptasyon güçlüklerine ve içsel huzursuzluklara zemin hazırlayabilmektedir (Elmore vd., 1994).

Zekânın Ötesinde: Üstün Potansiyelli Ergenleri Bütüncül Desteklemek

Akademik başarı maskesinin ardındaki içsel dünyaya, asenكرون gelişime ve sürdürülebilir okul iklimine stratejik bir bakış

Üstün zeka, sadece bilişsel bir hız değil dünyayı algılamada derinlik, duyarlılık ve yoğunluk farkıdır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

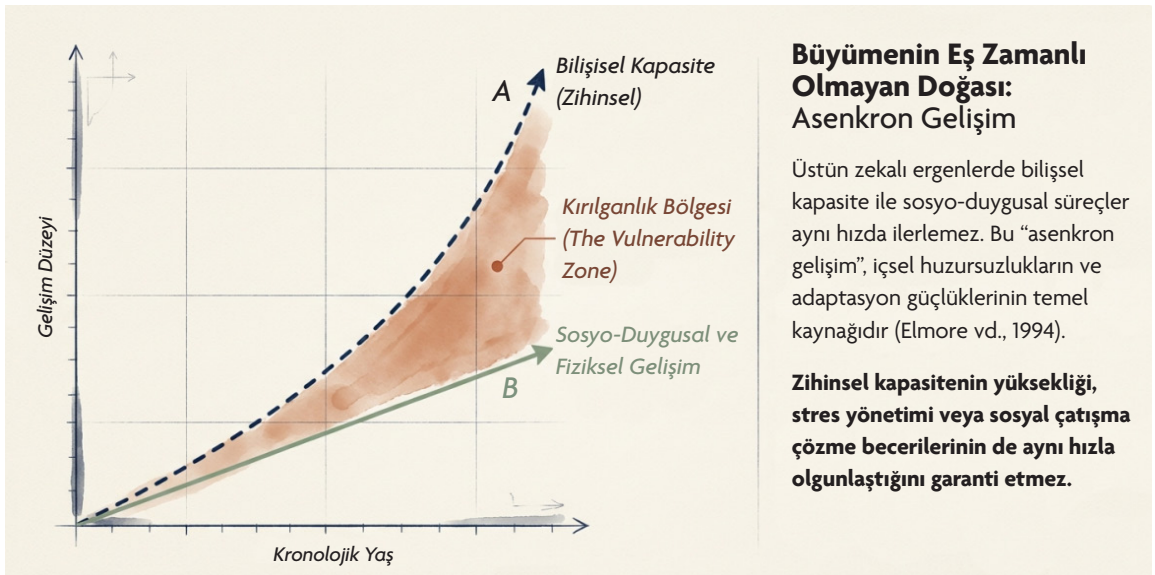
10. SINIF

Casino-García ve meslektaşları (2021) tarafından yürütülen bir araştırma, üstün potansiyelli öğrencilerin akran zorbalığı karşısında daha hassas bir konumda bulduklarına ve bu tür olumsuz deneyimlere daha sık maruz kaldıklarına dikkat çekmektedir. Özellikle ergenlik evresinde üstün zekâlılık potansiyelinin hangi derecede ortaya çıkacağı ve nasıl şekilleneceği üzerinde psikososyal faktörlerin kritik bir rol oynadığı belirtilmektedir.

Ergenlik dönemi, bireylerin yalnızca akademik başarılarını değil aynı zamanda kendilik algılarını ve sosyal ilişkilerini de derinden etkileme gücüne sahiptir. Bu dönemde üstün zekâlı/yetenekli ergenlerin bilişsel soyutlama yetenekleri ve gelişmiş muhakeme becerileri, kimlik oluşumunu hızlandırabilir fakat bu süreç aynı zamanda benliklerinde artan bir öz eleştirinin de ortaya çıkmasına yol açabilir (Mofield vd., 2010). Dolayısıyla sosyal-duygusal ihtiyaçların ele alınışı sadece “duyguları anlama” seviyesinde kalmamalıdır. Bu ihtiyaçlar; bireyin değerleri, yaşam hedefleri ve toplumsal aidiyeti bağlamında ele alınmalıdır. Gençlerin etik sorunlar, küresel riskler, adalet, eşitlikle ilgili temalara erken yaşta yoğunlaşmaları; varoluşsal kaygılarını ve anlam arayışlarını belirgin hâle getirebilir. Eğer bu süreçte uygun destek sağlanmazsa gençlerin kaygı seviyeleri yükselebilir, gençler içe kapanabilir ya da öfke patlamaları gibi olumsuz tepkiler geliştirebilirler (Polaschek, 2018). Bu olumsuz tepkileri anlamlandırmak için bilişsel özelliklerin açıklanması gerekmektedir. Tabloda hızlı öğrenen öğrencilerin özellikleri ile sosyo-duygusal durumlarının asenkron ilişkisine yer verilmiştir.

Bilişsel Kapasite (Zihin)	Sosyo-Duygusal Durum (Ruh)	Sonuç: Asenkron Gelişim
Soyutlama yeteneği çok yüksektir.	Akranlarıyla aynı sosyal ihtiyaçlara sahiptir.	Zihinsel olarak yetişkin gibi düşünebilir ama duygusal olarak bir çocuk gibi tepki verebilir.
Adalet ve etik gibi konulara yoğunlaşır.	Sosyal hiyerarşiyi yönetmekte zorlanabilir.	Varoluşsal kaygılar ve derin bir anlam arayışı yaşar.
Mükemmeliyetçi beklentileri vardır.	Başarısızlık korkusu fazladır ve stres yönetimi zayıftır.	"Yüksek işlevsellik maskesi" ardına gizlenen içsel bir huzursuzluk vardır.

Asenkron gelişimin eğitim ortamındaki etkileri genellikle örtük bir biçimde seyreder. Bireyin zihinsel kapasitesinin yüksekliği, stres yönetimi veya sosyal çatışma çözme gibi duygusal becerilerin de aynı hızla olgunlaştığına dair bir garanti sunmamaktadır (Elmore vd., 1994). Ergenlik döneminde artan başarı beklentileri nedeniyle bu öğrenciler, iç dünyalarındaki karmaşayı "yüksek işlevsellik maskesi" ardına gizleyerek dışarıya sorunsuz bir görüntü yansıtabilirler. Ancak bu uyumlu profilin derinliklerinde başarı odaklı bir benlik algısı, kronik yalnızlık ve tükenmişlik hissi yatıyor olabilir. Eğitim kadrolarının sadece akademik verilere odaklanması, bu sessiz imdat çağrılarının gözden kaçmasına ve erken müdahale şansının yitirilmesine sebebiyet vermektedir (Mofield vd., 2010; Stormont vd., 2001).

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Üstün zekâlı/yetenekli ergenlerin sosyo-duygusal gereksinimleri, içinde buldukları okul atmosferi ve akran dinamikleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu bireylerin gelişmiş mizah anlayışları, alışlagelmışin dışındaki ilgi alanları ve toplumsal kabulleri sorgulayan eleştirel duruşu; yaşlılarıyla sağlıklı bağlar kurmasını güçleştirebilmektedir (Rinn & Majority, 2018). Bu bağlamda zorbalık olgusu, sadece bireysel farklılıktan değil bu farklılığın sınıf içindeki algılanış biçiminden ve eğitimcilerin sosyal hiyerarşiyi yönetme kapasitesinden beslenir (Febriana v.d., 2024). Dolayısıyla kapsayıcı bir sınıf iklimi ve adaleti temel alan tutarlı bir pedagojik yaklaşım, koruyucu bir mekanizma işlevi görmektedir.

Ebeveyn katılımı, ergenlik dönemindeki bireylerin sosyo-duygusal adaptasyonunda temel bir savunma mekanizmasını temsil etmektedir. Ailenin değerlendirme kriterlerini akademik çıktılarla sınırlamayıp çabayı, kişisel gelişim süreçlerini ve psikolojik gereksinimleri de kapsayacak bir iletişim dili kurması; "koşullu benlik saygısı" oluşumunu destekleyebilir (Gualdi, 2019). Ayrıca ev ve okul arasındaki koordinasyon; patolojik düzeydeki kaygı, mükemmeliyetçilik ve akran zorbalığı gibi tehditlere karşı önleyici bir ağ kurarak destekleyici müdahalelerin eş güdümlü ve zamanında yapılmasına olanak tanır.

Üstün zekâlı/yetenekli ergenlerde risk faktörleri, dışı vurulan belirgin davranış bozukluklarından ziyade daha örtük ve rafine işaretlerle kendini gösterme eğilimindedir (Garland & Zigler, 1999). Kronikleşen yorgunluk, akademik motivasyonda ani kayıplar, mükemmeliyetçiliğin bir yansıması olan aşırı kontrol çabası veya sosyal izolasyon gibi belirtiler; bireyin içsel kapasitesinin zorlandığını gösteren kritik semptomlardır (Pfeiffer & Stocking, 2000; Yaman & Sökmez, 2020). Bu tür emarelerle karşılaşıldığında değerlendirme süreci; müfredat yükünün ötesine geçerek akran dinamiklerini, dijital etkileşimleri ve kimlik gelişimine bağlı stres unsurlarını da kapsamalıdır. Okul bünyesinde uygulanacak yapılandırılmış bir izleme protokolü (öz değerlendirme ölçekleri, gözlem formları vb.), risk haritasının çıkarılmasını sağlayarak sorunlar derinleşmeden proaktif müdahalelerin önünü açmaktadır (Allen v.d., 2019).

Yüksek İşlevsellik Maskesi ve Örtük Riskler

Ergenlikte artan başarı beklentileri, öğrencileri iç dünyalarındaki karmaşayı gizlemeye itebilir. Dışarıdan görünen 'sorunsuz ve başarılı' profilin ardında derin riskler yatar (Mofield vd., 2010).

- **Koşullu Benlik Saygısı:** Öz-değerin sadece başarıya endekslenmesi.
- **Kronik Yalnızlık:** Farklı ilgi alanları ve mizah anlayış nedeniyle yaşanan izolasyon.
- **Tükenmişlik (Burnout):** Sürekli yüksek performans gösterme baskısı.
- **Zorbalık Riski:** Üstün potansiyelli öğrenciler akran zorbalığına karşı daha hassas ve açık bir konumdadır (Casino-Garcfa, 2021).

“Eğitimcilerin sadece akademik verilere odaklanması, bu sessiz imdat çağrılarının gözden kaçmasına neden olur.”

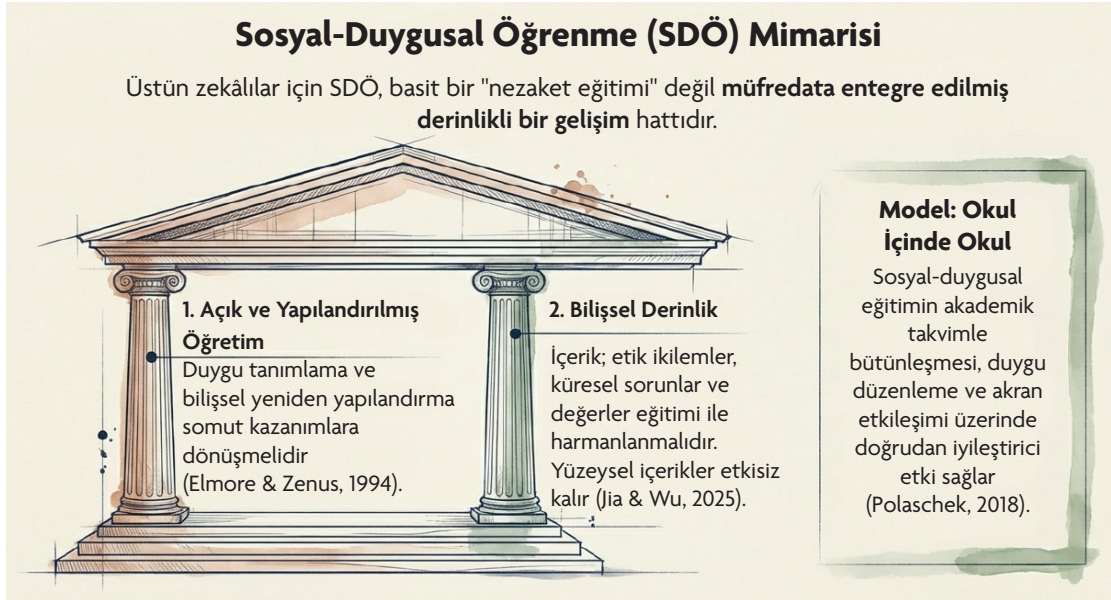
Öğretmen Gözlemine Dönüştürülmüş Risk İşaretleri (Erken Uyarı Listesi)

İşaret	Sınıfta nasıl görünür?	İlk öğretmen adımı
Kronik yorgunluk	Dalgınlık, derste “var ama yok” hâli	Yük azaltma + kısa kontrol görüşmesi
Motivasyonda ani düşüş	Daha önce yüksek performans → sonrasında belirgin gerileme	“Ne değişti?” odaklı yargısız görüşme
Aşırı kontrol / mükemmeliyetçilik	Sürekli düzeltme, erteleme, teslim edememe	Süreç odaklı rubrik + küçük parçalarla görev
Sosyal izolasyon	Teneffüste yalnızlık, grup etkinliklerinden kaçınma	Güvenli akran eşleştirmesi + yapılandırılmış rol
Zorbalık hassasiyeti	Alay ve etiketlemeden hızlı etkilenme	Sınıf iklimi müdahalesi + izleme (Casino-García ve ark., 2021)

(Çerçeve: Garland & Zigler, 1999; Pfeiffer & Stocking, 2000; Yaman & Sökmez, 2020)

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

1.2. SOSYAL-DUYGUSAL ÖĞRENME PROGRAMLARI

Sosyal ve duygusal öğrenme (SDÖ) odaklı müdahaleler; üstün zekâlı bireylerin öz düzenleme, duygusal farkındalık, sosyal ilişkiler ve etik karar verme mekanizmalarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Elmore ve meslektaşları tarafından yürütülen araştırma, iş birlikli öğrenme modellerinin ortaokul kademesindeki üstün zekâlı öğrencilerin akademik çıktıları ile sosyal-duygusal ve benlik saygısı gelişimleri üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur (Elmore vd., 1994). Elde edilen bulgular, grup temelli öğrenme süreçlerine dahil olan öğrencilerin geleneksel yöntemlerle eğitim alan akranlarına oranla hem matematik dersindeki başarılarında hem de öz saygı puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir gelişim kaydettiğini doğrulamaktadır (Elmore vd., 1994).

Polaschek (2018), ortaokul seviyesinde uygulanan “okul içinde okul” (school-within-a-school) modelindeki üstün zekâlılar programında bulunan sosyal-duygusal eğitim içeriğinin geliştirilmesini ele almıştır. Araştırma sonuçları, sosyal-duygusal yetkinliklerin müfredat dahilinde sistematik bir biçimde aktarılmasının üstün zekâlı öğrencilerin duygusal refahı ve akranlarıyla kurdukları etkileşimlerin niteliği üzerinde doğrudan iyileştirici bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Üstün zekâlı/yetenekli ergenlere yönelik SDÖ müdahalelerinin adaptasyon sürecinde iki temel ilke ön plana çıkmaktadır (Elmore & Zenus, 1994). Birincisi, beceri öğretiminin dolaylı değil açık ve yapılandırılmış olmasıdır. Bu bağlamda duyu tanımlama, bedensel ipuçlarını fark etme, bilişsel yeniden yapılandırma ve sistematik problem çözme gibi unsurlar somut kazanımlara dönüştürülmelidir. İkinci temel ilke ise müfredatın bu öğrencilerin bilişsel düzeyine hitap edecek bir derinlikte yapılandırılmasıdır. Üstün potansiyelli bireylerin yüzeysel içeriklere karşı geliştirdikleri hızlı tüketim eğilimi göz önüne alındığında SDÖ hedeflerinin etik ikilemler, toplumla ilgili sorunlar ve değerler eğitimi gibi bilişsel derinliği olan temalarla harmanlanması önemlidir (Jia & Wu, 2025).

İş birliğine dayalı SDÖ müdahalelerinde grup etkileşiminin sosyal yetkinlikleri kendiliğinden geliştireceği varsayımıyla hareket edilmemelidir. Uygulamanın etkililiği; grup hedeflerinin, görev dağılımlarının, karşılıklı bağımlılık ilkesinin ve özellikle aktif dinleme ile çatışma yönetimi gibi sosyal süreçlerin önceden yapılandırılmasına bağlıdır (Ladd v.d., 2014). Üstün zekâlı/yetenekli ergenlerin sergilediği baskın liderlik eğilimleri, yüksek standartlar ve eleştirel iletişim dili gibi özelliklerin akran ilişkilerinde yaratabileceği dirençler göz önüne alınarak liderlik ile kapsayıcı tutumlar arasındaki dengeyi teşvik eden bir yaklaşım benimsenmelidir (Matthews, 2004). Bu süreçte öğrencilerin sadece akademik başarıları için değil aynı zamanda kişilerarası bağları koruyarak iletişim kurma becerileri için de geri bildirim almaları, pozitif bir sınıf ikliminin inşasında kritik rol oynamaktadır.

“Okul içinde okul” gibi yapılandırılmış modellerde SDÖ uygulamalarının başarısı, müfredatın haftalık akademik takvimle bütünleşmesine ve eğitimciler arasında terminolojik bir birliğin sağlanmasına bağlıdır (Polaschek, 2018). Rehberlik oturumları, akran mentörlüğü ve proje tabanlı hizmet öğrenimi gibi pedagojik unsurlar; becerilerin yalnızca öğretildiği değil gerçek sosyal bağlamlarda uygulandığı sürdürülebilir bir ekosistem yaratır. Bu bağlamda programın izlenmesi; uygulama sadakatinin, öğretmen yeterliklerinin ve öğrenci ilerlemesinin süreç göstergeleri üzerinden değerlendirilmesi (öz izleme

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

formları, duyu günlükleri, akran geribildirim, davranış gözlem kayıtları) program etkililiğini artıran bir kalite güvence mekanizmasıdır (Dowling & Barry, 2020).

SDÖ uygulamalarının etkililiği, programın “bir etkinlik paketi” olarak değil okulun işleyişine entegre bir gelişim hattı olarak tasarlanmasına bağlıdır. Bu nedenle öğretmen eğitiminde içerik aktarımının yanında sınıf içi mikro beceriler (duyu koçluğu dili, çatışma anında yapılandırılmış geri bildirim) ve sınıf rutinlerine gömülü uygulamalar (haftalık hedef belirleme, grup süreci değerlendirme, duyu günlüğü) birlikte çalışmalıdır. Program değerlendirmesinde ise yalnızca son testler yerine süreç göstergeleri (katılım, akran geri bildirim kalitesi, öz düzenleme kullanım sıklığı, disiplin verileri, devamsızlık) izlenmelidir. Üstün zekâlı öğrenciler için değerlendirme, öz yansıtma ve portfolyo gibi ürün temelli veri kaynaklarıyla desteklenmesinde becerilerin gerçek yaşama transferi daha görünür hâle gelir.

Okul İçi “İzleme Protokolü” Örneği

- **Adım 1 - Sinyal Yakalama (1-2 Hafta):** Öğretmen gözlem notu + kısa süreli öğrenci kontrolü
- **Adım 2 - Hızlı Tarama (2. Hafta):** Öz değerlendirme (kaygı/yalnızlık/okul aidiyeti) + akran dinamiği gözlemi
- **Adım 3 - Eylem Planı (3-6 Hafta):**
 - Akademik yük ayarı (parçalı görev, esnek teslim)
 - Sosyal destek (güvenli akran/rol)
 - Zorbalık varsa sınıf iklimi müdahalesi + izleme
- **Adım 4 - Koordinasyon:** Aile bilgilendirme + rehberlik servisiyle eşgüdüm
- **Adım 5 - Değerlendirme:** Risk haritasını güncelleme, gerekirse yönlendirme (Allen vd., 2019)

Okullarda bu adımlara yönelik neler yapılabilir?

Düzy	Koruyucu faktör	Okul/öğretmen karşılığı
Öğrenci	Duyu düzenleme desteği	Haftalık kısa kontrol, öz değerlendirme
Sınıf	Adalet temelli iklim	Tutarlı kurallar, zorbalıkta sıfır tolerans (Febriana vd., 2024)
Akran	Güvenli bağ	Yapılandırılmış akran rolü/eşleştirme
Aile	Süreç odaklı iletişim	Ev-okul koordinasyon planı (Gualdi, 2019)
Okul sistemi	Yapılandırılmış izleme	Gözlem formu + risk haritası + yönlendirme (Allen vd., 2019)

1.3. MÜKEMMELİYETÇİLİK VE DUYGUSAL MÜFREDAT

Üstün zekâlı/yetenekli insanlarda sıkça rastlanan mükemmeliyetçilik, yapıcı bir motivasyon kaynağı (sağlıklı çaba) ile yıkıcı bir anksiyete (nevrotik kaygı) arasında gidip gelen çift yönlü bir yapı sergiler. Mofield ve meslektaşları (2010), bu çok boyutlu yapıyı hedef alan “duygusal müfredat” modelinin üstün potansiyelli ergenler üzerindeki yansımalarını analiz etmiştir. Söz konusu programın içeriği; bilişsel-davranışçı müdahaleler, bilinçli farkındalık (mindfulness) pratikleri ve etkileşimli grup diyaloglarından oluşmaktadır. Mofield ve arkadaşlarının elde ettiği veriler, uygulanan duygusal müfredatın uyumsuz mükemmeliyetçilik eğilimlerini azalttığını buna karşın psikolojik esneklik ve öz şefkat becerilerini güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Programın sağladığı en temel kazanımlar; öğrencilerin başarısızlık karşısında duydukları kaygıyı en aza indirmek ve kendi potansiyelleriyle uyumlu, erişilebilir hedefler koyma yetilerini geliştirmektir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Ergenlik evresinde mükemmeliyetçi eğilimlerin belirginleşmesi, bireyin başarı ile toplumsal onay arasındaki bağı nasıl kurguladığıyla doğrudan bağlantılıdır. Sosyal kabulün ön şartı olarak yüksek performansın görülmesi, hataların birer gelişim fırsatı yerine benliği sarsan birer tehdit olarak algılanmasına yol açmaktadır. Bu algısal çarpıtma; akademik erteleme, sosyal kıyaslama ve performans anksiyetesi gibi ikincil savunma mekanizmalarını da tetikleyebilir. Üstün zekâlı/yetenekli ergenlerde yüksek standartlar başlangıçta itici bir güç olsa da bu standartların katılaştırılması ve öz değerinin yalnızca başarıya endeksli hâle gelmesi, süreci işlevsiz kılarak duygusal tükenmişliğe zemin hazırlamaktadır.

Üstün zekâlı/yetenekli ergenlerin gelişmiş soyutlama yetenekleri, duygusal müfredat programlarındaki bilişsel-davranışçı (BDT) unsurların etkisini artıran bir faktördür. "Kutuplaşmış düşünce", "felaket senaryoları üretme" ve "aşırı genelleme" gibi bilişsel çarpıtmaların analiz edilmesi; bireyin hata toleransını yükseltirken başarıyı sonuçtan ziyade bir süreç olarak kurgulamasına olanak tanımaktadır. Farkındalık temelli etkinlikler ise yoğun duygulanımı erken evrede fark etme, bedensel ipuçlarını izleme ve otomatik tepkileri durdurma açısından destekleyicidir. Bu sayede öğrenci, performans anksiyetesi yükseldiğinde duygu ve düşünce akışını düzenleyerek daha işlevsel stratejiler geliştirebilir.

Öz şefkat ve psikolojik esneklik kazanımı, müdahale programının katı öz eleştiri ve düşük hata toleransı üzerindeki dönüştürücü gücünü yansıtmaktadır. Öz şefkat mekanizması, bireyin içsel söylemlerini daha yapıcı bir zemine taşıyarak başarısızlık durumlarının bir "benlik tehdidi" veya kimlik erozyonu olarak yorumlanmasını engeller (Dursun, 2023). Psikolojik esneklik ise bireyin zorlayıcı içsel yaşantılara rağmen kişisel değerleri doğrultusunda hareket etme yetkinliğini pekiştirir. Okul ikliminde benimsenen süreç odaklı dönütler ve "gelişim zihniyeti" (growth mindset) vurgusu, hatayı bilişsel gelişimin ayrılmaz bir parçası şeklinde konumlandırarak sınıf ortamında uyumsuz mükemmeliyetçiliği besleyen risk unsurlarını en aza indiren destekleyici stratejilerdir.

1.4. AKRAN İLİŞKİLERİ VE SOSYAL BECERİ EĞİTİMİ

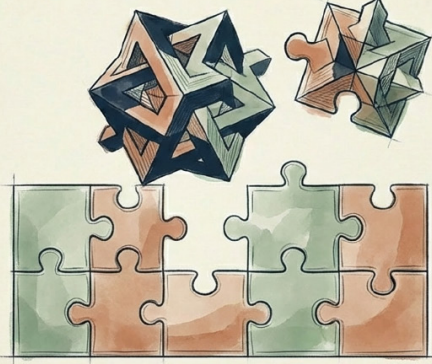
Bilişsel kapasite ile duygusal olgunluk arasındaki farklar, üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin sosyal çevrelerine uyum sağlamasını zorlaştırabilmektedir. Stormont vd. (2001), sınırlı imkânlarla sahip üstün zekâlı gençlerin özelliklerini ve eğitim sisteminden beklentilerini inceleyen araştırmalarında bu bireylerin bütüncül bir destek mekanizmasına gereksinim duyduklarını saptamışlardır. Araştırma sonuçları, akademik başarının ötesinde bu öğrencilerin sosyal dışlanma riskine karşı korunmaları ve sosyal becerilerinin güçlendirilmesi noktasında kritik müdahale alanlarına ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur (Stormont vd., 2001).

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Sosyal Beceri Eksikliği Değil Sosyal Eşleşme Sorunu

Üstün zekâli ergenlerin yaşadığı zorluklar genellikle beceri eksikliğinden değil, kronolojik yaşlarının ötesindeki ilgi alanlarının akran grubuyla uyumamasından kaynaklanır (Stormont vd., 2001).

Stratejik Müdahaleler

1. Doğru Akran Grubu:

Benzer zihinsel hız ve ilgi düzeyine sahip akranlarla etkileşim ("Peers of mind")

2. Sistem Analizi Olarak Sosyal İletişim:

Sosyal kodları ve grup rollerini entelektüel bir sistem gibi analiz etme yaklaşımı

3. Tartışma Grupları (Peterson, 1998):

Kimlik, adalet ve hayatın anlamı gibi varoluşsal temaların konuşulduğu güvenli alanlar

Sosyal yetkinliklerin geliştirilmesi süreci; kişiler arası iletişim, empati, uyumsuzluk yönetimi, grup içi dayanışma ve liderlik kapasitelerinin planlı bir öğretim tasarımıyla aktarılmasını kapsamaktadır. Üstün zekâli bireylerin sosyal becerilerini zenginleştirmek amacıyla grup temelli dinamikler, rol oynama (role-playing), akran mentörlüğü ve iş birlikli projeler gibi stratejik müdahalelerin etkinliği alan yazınında vurgulanmaktadır (Elmore vd., 1994; Polaschek, 2018).

Üstün zekâli/yetenekli ergenlerin akran etkileşiminde yaşadığı zorluklar, genellikle bir beceri eksikliğinden ziyade "sosyal eşleşme" sorunundan kaynaklanmaktadır. Bireyin kronolojik yaşının ötesindeki ilgi alanları ve bilişsel kapasitesi, akran grubunun beklentileriyle çatıştığında bu durum, sosyal izolasyon ya da "didaktik/otoriter" olarak yorumlanan bir iletişim tarzına yol açabilmektedir. Dolayısıyla sosyal beceri müdahalelerinin temel amacı, öğrenciyi standart bir davranış kalıbına indirgemek değil farklı sosyal çevrelerde esnek hareket edebilme, örtük sosyal kodları çözümlenme ve kişisel sınırlarını muhafaza ederek sağlıklı bağlar kurma yetisini geliştirmek olmalıdır.

Üstün zekâli öğrencilerin sosyal sorunları genellikle "**beceri eksikliği**" değil "**sosyal eşleşme**" sorunudur. İlgi alanları, kelime dağarcıkları ve espri anlayışları yaşlılarından farklı olabilir. Örneğin 5. sınıf öğrencisi kuantum fiziği şakası yaptığında kimsenin gülmemesi bu çocuğun sosyal becerisinin eksik olduğunu değil kitlenin farklı olduğunu gösterir.

Sınıf İçi Sosyal Destek Stratejileri

- **Sosyal Analiz (Social Autopsy):** Bir sosyal kaza yaşandığında (örneğin yanlış bir şaka, bir tartışma), onların bunu bir "sistem" veya "deney" gibi incelemelerini sağlayın. Suçlamadan, "Veri neydi? Yorum ne oldu? Sonuç ne çıktı? Bir dahaki sefere değişkeni değiştirirsek sonuç ne olur?" analizi yapın. Bu onların analitik zihinlerine hitap eder.
- **İlgi Grupları (Kulüpler):** Benzer ilgi alanlarına (satranç, robotik, felsefe, kodlama, mitoloji vb.) sahip akranlarıyla bir araya gelebileceği ortamlar yaratın. Üstün zekâli çocuklar genellikle kendilerinden yaşça büyüklerle daha iyi anlaşabilirler, dikey gruplandırmalara (farklı yaş gruplarından öğrencilerin bir arada olduğu kulüpler) izin verin.
- **Rol Oynama (Role-Playing):** Sosyal senaryoları güvenli bir ortamda canlandırarak "sosyal hataları" öğrenme fırsatı verin. "Bir gruba nasıl dahil olunur?", "Biriyle aynı fikirde olmasan bile ona nasıl nezaket gösterilir?" gibi senaryolara yönelik çalışmalar yapın.

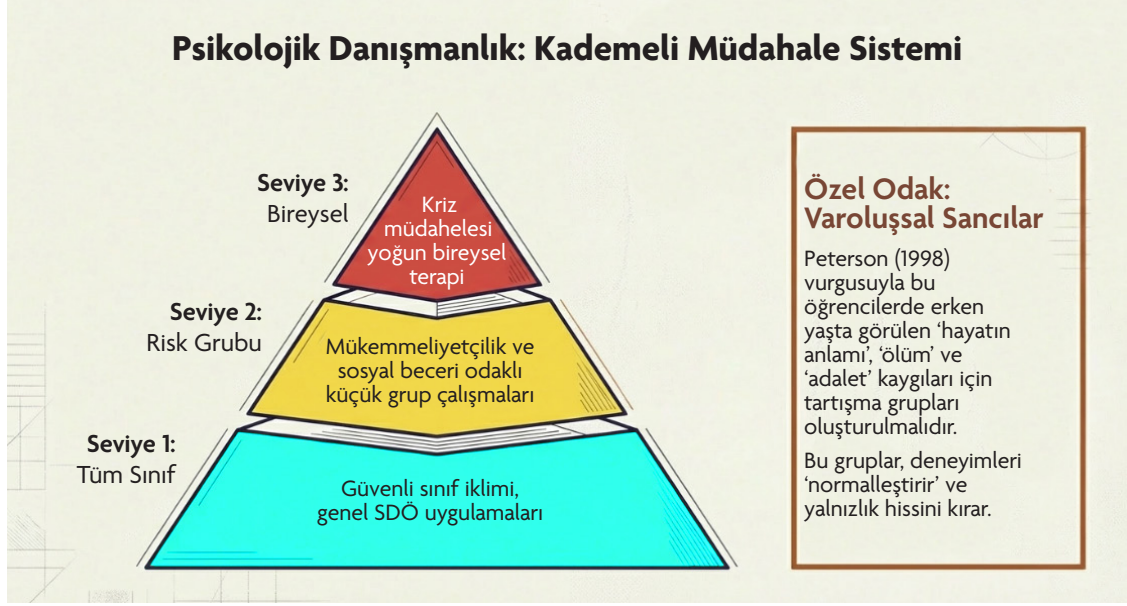
Üstün zekâli ergenler için sosyal beceri müdahaleleri, bu bireylerin bilişsel meraklarını tetikleyecek bir yapıda kurgulanmalıdır. Örneğin sosyal etkileşimi, sistem olarak analiz etme yaklaşımıyla bir öğrenci; grup içi rollerin oluşumunu, mizahın işlevlerini, çatışma döngülerini ve sosyal ipuçlarını çözümlenmeyi öğrenebilir. Rol yapma etkinlikleri ve yapılandırılmış geri bildirim döngüleri, öğrencinin güvenli bir ortamda deneme yapmasına ve sosyal hataları öğrenme fırsatı olarak görmesine yardım eder. Akran mentörlüğü ve ilgi temelli kulüp veya proje grupları ise benzer zihinsel hız ve ilgi düzeyine sahip akranlarla doğal etkileşim fırsatları sağlayarak sosyal eşleşmeyi kolaylaştırır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

1.5 PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETLERİ

Üstün zekâlı/yetenekli ergenlere yönelik bütüncül rehberlik müdahaleleri; akademik strateji geliştirme, mesleki yönelim ve sosyo-duygusal destek alanlarını kapsamlı bir biçimde ele almalıdır. Peterson (1998) tarafından yürütülen araştırma, ortaokul ve lise düzeyindeki üstün zekâlı öğrenciler için oluşturulan tartışma platformlarının, varoluşsal sancılarının yönetilmesinde ve psikolojik dayanıklılığın artırılmasında kritik bir işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Bu gruplar vasıtasıyla öğrenciler; kendi bilişsel ve duygusal profillerine benzer akranlarıyla etkileşime girerek kimlik yapılandırması, hayatın anlamı ve toplumsal beklentiler gibi karmaşık temaları derinlemesine inceleme şansı elde etmişlerdir.

Eğitim kurumlarındaki psikolojik danışmanlar, üstün zekâlı bireylerin kendilerine has gelişimsel gereksinimleri konusunda derinlemesine bilgi sahibi olmalı ve bu doğrultuda özelleştirilmiş destek mekanizmaları geliştirmelidir. Kapsamlı bir rehberlik servisinin temel unsurları; bireysel ve grupla psikolojik danışma süreçlerini, aile rehberliğini ve acil durumlara yönelik kriz müdahalelerini bütüncül bir yapıda içermektedir (Stormond vd., 2001).

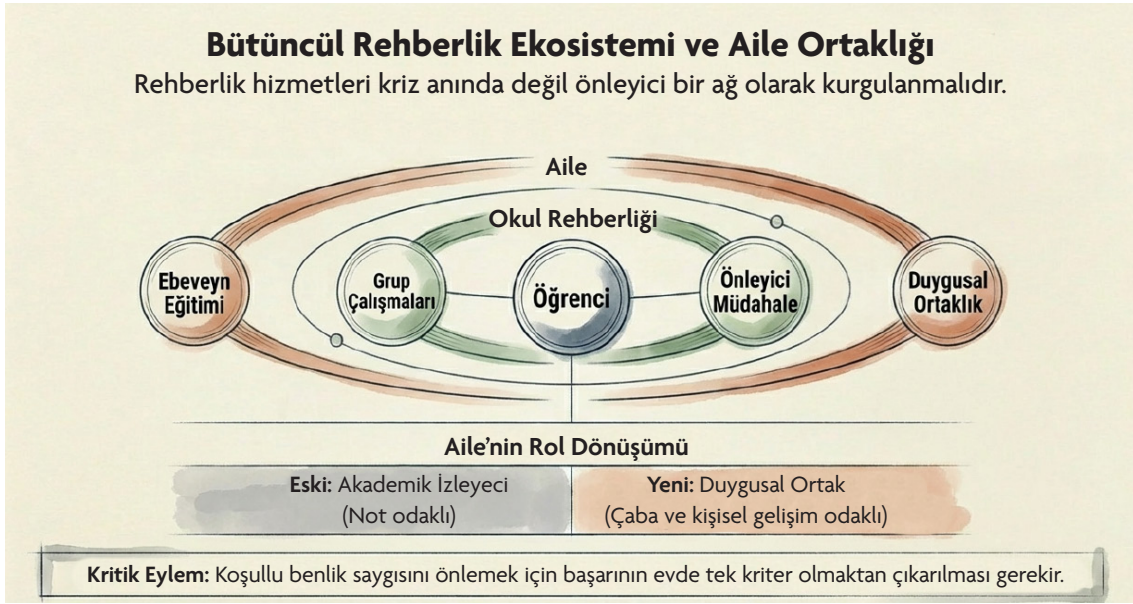
Üstün zekâlı/yetenekli ergenlere yönelik rehberlik faaliyetlerinin verimliliği, çok boyutlu ve kademeli bir müdahale modelinin benimsenmesine bağlıdır. Bu sistem; birinci basamakta sınıf atmosferini ve güvene dayalı ilişkileri pekiştiren genel uygulamaları, ikinci basamakta ise risk grubundaki bireylere yönelik mükemmeliyetçilik, zorbalık ve uyum odaklı grup müdahalelerini kapsamaktadır. Üçüncü ve en yoğun basamak ise bireysel danışmanlık, aile desteği ve diğer kurumlarla koordinasyon süreçleri ile ilgilidir. Bu bütüncül yaklaşım, destek mekanizmalarının kriz aşamasına gelinmeden devreye girmesine olanak tanımaktadır.

Tartışma odaklı grup müdahaleleri, üstün zekâlı ergenlerin maruz kaldığı toplumsal kıyaslama baskısını hafifleten ve bireysel deneyimleri "normalleştirir" bir işlev görür. Grup oturumlarında kimlik, aidiyet, anlam, adalet ve gelecek kaygısı gibi temaların yapılandırılmış biçimde ele alınması; ergenin iç dünyasını söze dökmesini kolaylaştırır. Bununla birlikte grupların güvenli sınırlar içinde yürütülmesi için gizlilik, saygı ve konuşma sırası gibi temel grup kurallarının açık biçimde belirlenmesi önem taşır.

Aile-okul-öğrenci etkileşimine dayalı sürdürülebilir bir rehberlik ekosistemi için psiko-eğitim ve danışmanlık hizmetleri vazgeçilmez unsurlardır. Ebeveynlere yönelik asenkron gelişim, duygusal yoğunluk yönetimi ve rasyonel beklenti inşası temalı eğitim modülleri; evdeki destekleyici iklimi güçlendirmektedir. Paralel olarak yürütülen öğretmen odaklı vaka analizleri, sınıf içi tutumların işlevsel bir perspektifle yorumlanmasına ve veriye dayalı müdahale planlarının oluşturulmasına imkân tanır. Bu sayede psikolojik danışmanlık hizmetleri, izole birer seans olmanın ötesine geçerek eğitim kurumunun toplam pedagojik yetkinliğini artıran sistematik bir yapıya evrilir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Ebeveyn katılım stratejilerinde yalnızca “akademik izleme” odaklı paradigmadan “duygusal ortaklık” temelli bir modele geçiş, kritik bir öneme sahiptir. Güçlü yönlerin, stres unsurlarının ve destek mekanizmalarının analiz edildiği yapılandırılmış ebeveyn görüşme protokolleri; ev-okul iletişimine sistematik bir form kazandırır. Başarının ev ortamında tek kriter olmaktan çıkarılması, hatanın ve yeniden deneme (revizyon) sürecinin öğrenmenin doğal bir parçası olarak içselleştirilmesi; patolojik mükemmeliyetçiliğe bağlı kaygıyı azaltır. Ayrıca ailelerin çevrim içi mecralardaki zorbalık ve dışlanma dinamiklerine karşı farkındalık geliştirmesi, bireyin psikososyal güvenliği için hayati bir koruyucu katman oluşturur.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

2. DAVRANIŞ KONTROLÜ VE SINIF YÖNETİMİ**2.1. ÜSTÜN ZEKÂLI ÖĞRENCİLERDE DAVRANIŞ SORUNLARI**

Eğitim ortamlarında üstün zekâlı öğrencilerin sergilediği davranış sorunlarının kökeninde akademik beklentilerin öğrencinin potansiyeliyle örtüşmemesi, düşük motivasyon ve sosyal uyum güçlüğü yatmaktadır. Alan yazınında bu durumun sınıf içi yansımaları; odaklanma problemleri, yapılandırılmış kurallara karşı gelme, aşırı eleştirel bir dil kullanımı ve otorite ile yaşanan çatışmalar olarak tanımlanmaktadır (Kaya vd., 2017).

Eğitim ortamlarındaki davranış sorunları, üstün zekâlı/yetenekli öğrenciler için çoğu zaman karşılanmamış bir öğrenme ihtiyacının uyarıcısıdır. Standart öğretim programlarının bilişsel derinlikten yoksun olması; öğrencide bir "zihinsel tembellik" yaratarak derse katılımın düşmesi, otoriteyi sorgulayan ifadeler veya sınıf içinde alternatif uğraşlar üretme ve mizah yoluyla dikkat çekme gibi davranışlar şeklinde ortaya çıkabilir. Öğretmenler tarafından genellikle "disiplinsizlik" olarak algılanan bu tutumlar, özünde öğrencinin kendi öğrenme deneyimini zenginleştirme ve potansiyeline uygun bir akademik zorluk düzeyi talep etme girişimi olarak değerlendirilmelidir. Üstün zekâlı öğrencilerin "disiplinsizlik" gibi görünen davranışları, genellikle karşılanmamış bir ihtiyacın sinyalidir. Onlar için can sıkıntısı, fiziksel bir acı kadar rahatsız edicidir.

Görünen Davranış	Olası "Gizli" Neden	Öğretmen İçin Çözüm Anahtarı
Derste başka şeyle ilgilenme / Uyuma / Kitap okuma	Akademik Can Sıkıntısı: Konuyu zaten biliyordur, tekrarlar ona işkence gibi gelir.	Zorluk Düzeyini Artır (Müfredat Sıkıştırma): "Konuyu biliyorsan bu konuya yönelik 5 tane zor soruyu çöz, sonra kendi projenle ilgilen." deyin.
Otoriteyi sorgulama / Çok bilmişlik / Öğretmeni düzeltme	Adalet Arayışı ve Mantık İhtiyacı: Kuralları mantıksız buluyordur veya öğretmenin hatasını düzeltmeyi "bilgiye saygı" olarak görüyordur.	Şeffaflık ve Özel Görüşme: Sınıf içinde güç savaşına girmeyin. Teneffüste "Hata mı fark etmen harika ama bunu herkesin içinde söylemen beni zor durumda bıraktı, bir dahakine kâğıda yazıp masama bırakır mısın?" diye anlaşın.
Sınıfın palyaçosu olma / Yersiz espriler	Ait Olma İsteği: Zekâsını sosyal kabul için maskeleyerek istiyordur. "Zeki çocuk" yerine "komik çocuk" olmayı tercih ediyordur.	Liderlik Ver: Mizah yeteneğini sunumlarında veya yaratıcı projelerde kullanmasını sağlayın. Ona sınıf içinde "resmî" bir eğlence veya etkinlik sorumluluğu verin.
İnatlaşma / "Yapmıyorum." şeklinde karşılık verme	Özerklik İhtiyacı: Kendisine dayatılan görevi anlamsız buluyordur.	Seçenek Sun: "Bunu yapmak zorundasın." yerine "Bunu şimdi mi yoksa 10 dakika sonra mı yapmak istersin?" veya "Yazarak mı anlatmak istersin çizerek mi?" diye sorun.

Davranış yönetiminde karşılaşılan en büyük risklerden biri, üstün zekâlı çocuklardaki karakteristik özelliklerin diğer gelişimsel bozukluklarla karıştırılmasıdır. Öğrencinin sergilediği uyumsuz davranışlar, bazen sadece akademik bir "can sıkıntısı" bazen de altta yatan iki kere farklılık durumuyla ilişkili olabilir. Bu belirsizliği gidermek adına davranışın sıklığı, süresi ve ortaya çıkış koşulları titizlikle gözlenmelidir. Davranışın işlevsel analizine (dikkat çekme, güç arayışı vb.) dayanan bir değerlendirme, eğitimcileri ceza yöntemlerinden uzaklaştırarak sınıf iklimini ve öğretim materyallerini öğrencinin ihtiyacına göre yeniden yapılandırmaya teşvik eder.

Üstün zekâlı ergenlerin özerkliğe verdikleri önem ve keskin adalet arayışları, sınıf içindeki güç dengelerini etkileyebilmektedir. Kuralların mantıksal dayanaklarını irdeleyen ve çelişkili tavırları hızla fark eden bu öğrencilerle sağlıklı bir iletişim kurmak için sınıf kurallarının birlikte inşa edilmesi ve yönetim süreçlerinde şeffaf olunması gerekmektedir. Öğretmenlerin açıklayıcı bir dil kullanması ve öğrencilere seçim hakkı tanıyan bir rehberlik sergilemesi, davranış yönetimini cezacı bir yapıdan çıkarıp karşılıklı sorumluluğa dayalı bir sürece dönüştürür.

2.2. GLASSER'İN SEÇİM TEORİSİ VE OKULDA KALİTELİ EĞİTİM YAKLAŞIMI

Glasser (1999) tarafından geliştirilen Seçim Teorisi; insan davranışlarını aidiyet, güç, özgürlük ve eğlence şeklinde kategorize edilen temel gereksinimleri karşılamaya yönelik bilinçli tercihler olarak tanımlanır. Bu teorik temele dayanan "Okulda Kaliteli Eğitim" (Quality School) yaklaşımı, eğitim ekosisteminin bu içsel ihtiyaçlara yanıt verecek şekilde yapılandırılmasını ve dışsal denetim odaklı yaklaşımlar yerine bireyin içsel motivasyon mekanizmalarının aktive edilmesini amaçlamaktadır (Kaya vd., 2017).

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Glasser'ın Seçim Teorisi'ne göre davranış sorunları, karşılanmayan ihtiyaçlardan doğar. Üstün zekâlı öğrencilerde bu 4 temel ihtiyaç aşağıdaki gibi görünür ve bu ihtiyaçlar şu şekilde karşılanmalıdır:

Güç (Yeterlilik/Başarı): Kendini yetkin hissetme ihtiyacıdır. Sadece notla değil bilgiye katkı sağlayarak tatmin olurlar.

- *Uygulama:* Onlara “sınıf uzmanı” rolü verin. Bildikleri bir konuda 5 dakikalık sunum yapsınlar.

Özgürlük: Kendi kararlarını verme ve otonomi ihtiyacıdır.

- *Uygulama:* Ödevlerde format seçme hakkı tanıyın (video, makale, poster). Sıralarını veya çalışma arkadaşlarını seçmelerine izin verin.

Eğlence: Keşfetme, merak ve keyif alma ihtiyacıdır. Onlar için “öğrenmek” en büyük eğlencedir, sıkıcı tekrar ise eziyettir.

- *Uygulama:* Oyunlaştırılmayı (Gamification), zekâ soruları ve mizah ile derslere entegre edin.

Aidiyet: Sevme ve sevilme, kabul görme ihtiyacıdır.

- *Uygulama:* Onları “garip” özellikleriyle birlikte kabul eden bir sınıf iklimi yaratın. İlgi alanlarını sınıfta paylaşmaları için onlara alan açın.

Kaya ve arkadaşları (2017) tarafından tasarlanan program kapsamında öğretmenlere üstün zekâlı öğrencilerin özgürlük, güç, eğlence ve ait olma ihtiyaçlarını okul bağlamında nasıl karşılayacaklarına dair kapsamlı bir eğitim sunulmuştur. Bu süreçte odak noktası; öğrencilerin başarı kimliklerini desteklemek ve içsel motivasyonlarını güçlendirmek olmuştur. Programın sonuçları incelendiğinde eğitim alan öğretmenlerin “kaliteli okul ortamı yaratma” ve “önleyici davranış yönetimi” puanlarında artış olduğu, bu durumun ise sınıf içindeki olumsuz davranışların azalmasına doğrudan katkı sağladığı gözlemlenmiştir (Kaya vd., 2017).

Sınıf yönetiminde Seçim Teorisi'ni benimsemek, disiplini bir “kontrol” unsuru olmaktan çıkarıp öğrencinin temel ihtiyaçlarını besleyen bir etkileşim modeline dönüştürür. Özellikle üstün zekâlı ergenlerin özgürlük ve güç ihtiyacı, entelektüel bağımsızlık talebiyle iç içe geçmiştir. Eğitim sürecinde öğrenciye öğrenme rotası ve ürün tasarımı konusunda seçme hakkı tanınması; disiplin kurallarının dayatmacı yapısını kırar ve bu kuralların ortak öğrenme düzenini koruyan yapıcı birer rehber olarak algılanmasını sağlar.

“Okulda Kaliteli Eğitim” yaklaşımı açısından “nitelikli görev”; üstün zekâlı öğrenciler için yüksek bilişsel talep, özgün ürün, geri bildirim döngüsü ve revizyon fırsatı içeren görevlerdir. Öğrencinin yaptığı işin amaç ve değerini anlayabilmesi, davranışsal uyumu güçlendirir. Bu nedenle öğretmenin görev tasarımında gerçek dünya problemleri, disiplinler arası bağlantılar ve öğrencinin ilgi alanlarıyla ilişkilendirme stratejileri kullanması; Seçim Teorisi'nin motivasyonel varsayımlarıyla tutarlı bir uygulama üretir.

Seçim Teorisi'nin pratik yansıması, öğretmen ve öğrenci arasındaki bağın gücüyle ölçülür. Adalet ve güven zemininde yaşanan kırılmalar, üstün zekâlı gençlerin savunma mekanizmalarını harekete geçirerek çatışmacı bir iletişim diline yol açabilir. Bu riski en aza indirmek adına öğretmenlerin katı bir otorite figürü yerine rehberlik odaklı bir duruş sergilemesi önerilmektedir. Hedef sözleşmeleri ve öz yansıtma araçları gibi katılımcı yöntemlerle öğrenciyi eğitimsel sürecin öznesi hâline getirmek, davranış yönetimini cezacı bir yapıdan çıkarıp karşılıklı sorumluluk esasına dayandırır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

2.3. ÖNLEYİCİ DAVRANIŞ YÖNETİMİ STRATEJİLERİ

Önleyici davranış yönetimi, uyum problemlerinin ortaya çıkmadan engellenmesini amaçlayan stratejileri ifade etmektedir. Üstün potansiyelli bireylerin eğitim süreçlerinde verimliliğini artıran temel stratejik yaklaşımlar aşağıda sunulmuştur:

- **Akademik Zorluk Sağlama:** Bireyin kapasitesiyle uyumlu, bilişsel derinliği olan görevlerin sunulması, motivasyon kaybını ve dikkat dağınıklığını önlemeyi ifade eder (Kaya vd., 2017; Tomlinson, 1995). Akademik zorluk sağlama stratejisi, nicel bir iş yükü artışından ziyade bilişsel taksonomide üst düzey becerileri hedefleyen ve “üretken belirsizlik” barındıran görevleri kapsamalıdır. Bu bağlamda müfredat sıkıştırma (curriculum compacting) tekniğiyle öğrencinin ön bilgilerinin olduğu kısımlar hızla geçilerek kazanılan zaman zenginleştirme, proje tabanlı araştırma ve karmaşık problem çözme süreçlerine ayrılabilir. Ayrıca akademik hızlandırma, yetenek gruplarına göre kümeleme ve bilişsel düzeye uygun materyal seçimi; can sıkıntısından kaynaklanan uyumsuz davranışları azaltan kritik eğitsel düzenlemelerdir.
- **Seçim ve Özerklik:** Öğrenme yaşantılarında bireye özerklik tanınması, içsel motivasyonu tetikleyerek kontrol gereksinimini sağlıklı bir biçimde karşılar (Demir, 2021; Kaya vd., 2017). Özerklik ve seçim temelli stratejilerin temel amacı, üstün zekâlı öğrencinin sınıf içi kontrol gereksinimini işlevsel ve üretken kanallara yönlendirmektir. Öğrenme menüleri, bireysel görev sözleşmeleri, çıktı çeşitliliği (dijital ürün, rapor, deney vb.) ve öğrenme istasyonları gibi metodolojik yapılar; eğitimcinin rehberlik rolünü sarsmadan öğrencinin karar alma mekanizmalarını aktifleştirir. Ergenlik evresinde bu seçimlerin “yapılandırılmış bir serbestlik” içinde sunulması kritiktir. Seçenek havuzu yönetilebilir ölçekte tutulmalı, performans kriterleri netleştirilmeli ve değerlendirme süreci dereceli puanlama anahtarları (rubrik) ile nesnel bir zemine oturtulmalıdır.
- **Bağlamsal ve Anlamli Öğrenme:** Müfredatın gerçek dünya problemleriyle ilişkilendirilmesi, öğrencinin sürece olan ilgisi- ni ve aktif katılımını pekiştirir (Brigandi, 2018; Peterson, 1998). Anlamli öğrenme süreçlerinde bireyin gelişmiş soyutlama ve etik muhakeme yetkinliklerinin sürece dâhil edilmesi, sınıf içi katılımını artırmaktadır. Sosyobilimsel tartışmalar, toplumsal hizmet uygulamaları ve disiplinler arası senaryolar; üstün potansiyelli öğrencilerin “bilginin işlevselliğine” yönelik sorgulamalarına tatmin edici yanıtlar sunar. Bu metodolojik yaklaşım, davranış yönetimini doğrudan pedagojik tasarımı organik bir sonucu haline getirerek yapay dışsal denetim mekanizmalarına duyulan gereksinimi en aza indirger.
- **Olumlu İlişkiler:** Öğretmen ve öğrenci arasındaki destekleyici ve güvene dayalı bağ, olası davranış sorunlarının önlenmesinde önemli bir rol oynar (Kaya vd., 2017). Üstün potansiyelli bireylerle yürütülen eğitim süreçlerinde olumlu öğretmen-öğrenci etkileşimi, temel bir koruyucu mekanizma işlevi görür. Eğitimcinin merak odaklı sorgulama tekniklerini kullanması, etkin dinleme becerileri sergilemesi, bireyin potansiyelini tasdik etmesi ve adaletli bir duruş sergilemesi; öğrencinin kurumsal aidiyet hissini pekiştirerek dirençli davranış kalıplarını azaltabilir. Bu ilişki odaklı paradigma, özellikle yüksek eleştirel kapasiteye sahip ergenlerde sıklıkla gözlemlenen “çatışma döngülerini” kırmak ve güvenli bir iletişim zemini inşa etmek adına stratejik bir öneme sahiptir.
- **Açık Beklentiler:** Sınıf dinamikleri ve kurallarının tutarlı bir biçimde iletilmesi, öğrencinin güven ortamında hissetmesini sağlar (Kaya vd., 2017). Açık beklentiler stratejisinde kuralların yalnızca bir liste olarak sunulması yerine bu normların rasyonel gerekçelerinin kavranması ve uygulama birliğinin sağlanması belirleyici unsurdur. Kuralların demokratik bir katılımıla belirlenmesi, sınıf içi rutinlerin yapılandırılması ve geçiş süreçlerinin önceden tasarlanması; davranışsal öngörülebilirliği pekiştirir. Üstün zekâlı bireylerin sistemdeki tutarsızlıkları saptama konusundaki yüksek duyarlılıkları, eğitimcinin kendi tutumlarında istikrarlı ve şeffaf olmasını zorunlu kılar. Bu bağlamda hedef davranışların modellenmesi ve olumlu eylemlerin somut, zamanlı ve nitelikli bir biçimde pekiştirilmesi stratejik bir öneme sahiptir.

Önleyici Sınıf Yönetimi: Sorun Çıkmadan Engellemek

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

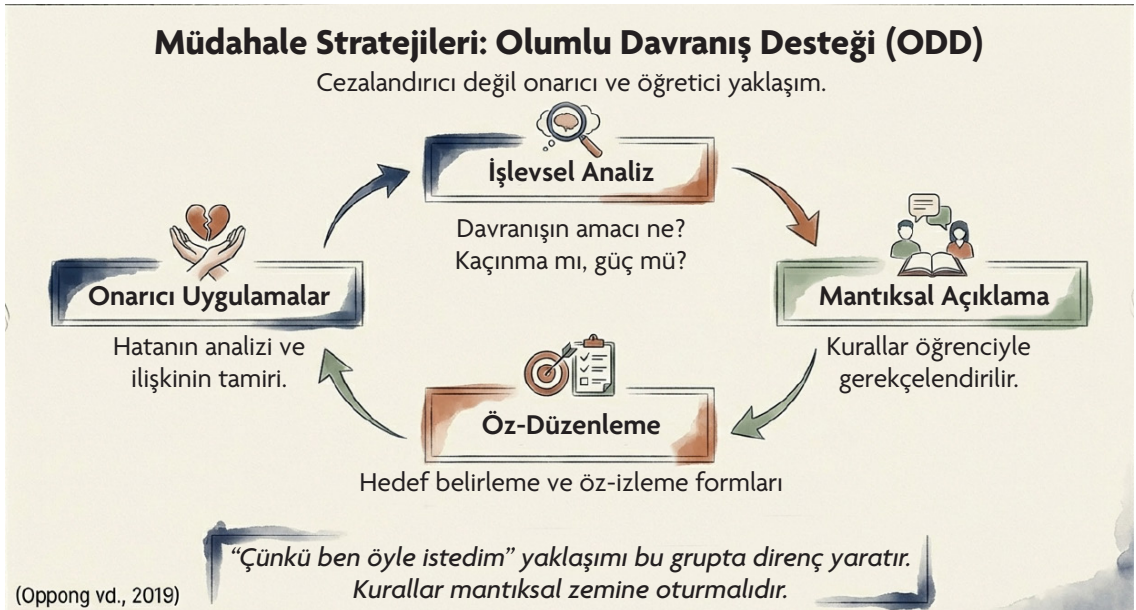
Önleyici sınıf yönetiminde fiziksel ve sosyal ortam tasarımı, üstün zekâlı öğrencilerin dikkat yoğunluğu ve duyuşal hassasiyet profilleri nedeniyle özellikle önemlidir. Sınıfta farklı işlevlere sahip öğrenme alanları (sessiz çalışma köşesi, tartışma masası, proje istasyonu, geri bildirim panosu) oluşturmak, öğrencinin ihtiyacına göre mekân içinde düzenleyici geçişler yapmasını kolaylaştırır. Gürültü, ışık ve görsel karmaşa azaltıldığında öğrencinin duyuşal yükü hafifler ve küçük tetikleyicilerin davranışa dönüşme olasılığı düşer. Ek olarak sınıf içi zaman yönetimi için net başlangıç rutinleri, geçiş sinyalleri ve “erken bitiren” öğrenciler için anlamlı uzatma görevleri tasarlamak; boşluk zamanlarında ortaya çıkan problem davranışları önleyebilir.

2.4. MÜDAHALE STRATEJİLERİ

Uyumsuz davranışlar sergilendiğinde bilimsel temelli stratejilerin uygulanması büyük önem taşımaktadır. Olumlu Davranış Desteği (ODD) yaklaşımı, sorunlu davranışın hangi amaca (kaçınma, ilgi, duyuşal vb.) hizmet ettiğini saptayarak bu ihtiyacı karşılayacak yapıcı alternatif becerilerin öğretilmesini temel alır (Çitil vd., 2019). Olumlu pekiştirme ilkelerini merkeze alan bu model, öğrencinin sosyal repertuarını güçlendirirken sınıf iklimini iyileştirici bir rol de oynar. Bireyselleştirilmiş davranış müdahale planları, öğrencinin kendine özgü gereksinimleri doğrultusunda yapılandırılmış stratejik eylemleri kapsamaktadır. Bu protokoller; davranışın ortaya çıkışını tetikleyen öncülleri, gözlemlenebilir eylemin niteliğini ve eylemi takip eden sonuçları sistematik bir analizden geçirerek kanıtla dayalı davranış değiştirme modelleri geliştirilmesine olanak tanır (Kaya vd., 2017).

Üstün zekâlı öğrencilerin davranışsal kontrol mekanizmalarını geliştirmeyi hedefleyen öz düzenleme eğitimi, bireyin kendi performansını objektif bir biçimde değerlendirmesine olanak tanır (Oppong vd., 2019). Alan yazınında belirtilen hedef belirleme, süreç takibi ve içsel pekiştirme gibi teknik bileşenler; öğrencinin dışsal denetim ihtiyacını minimize ederek kendi öğrenme ve davranış yolculuğunun sorumluluğunu üstlenmesini sağlar (Mofield vd., 2010).

ODD yaklaşımının üstün zekâlılar eğitimindeki etkinliği, davranış analizinin öğretimsel uyarlamalarla bütünleştirilmesiyle doğru orantılıdır. Eğer öğrencinin akademik zorluk talebi veya özerklik ihtiyacı karşılanmıyorsa sadece pekiştireçler üzerinden yapılacak bir düzenleme davranışsal değişimde kalıcılık sağlamayacaktır (Sağlam, 2023). Dolayısıyla müdahale planları; sınıf içi çevresel organizasyon (uyaran kontrolü, geçiş süreçleri), öğretimsel stratejiler (seçim hakkı, içerik zenginleştirme) ve sosyal-duyuşal rehberlik bileşenlerini kapsayan bütünsel bir yapıda kurgulanmalıdır.

Bireyselleştirilmiş davranış planları hazırlanırken hedef davranışlar ölçülebilir biçimde tanımlanmalı; öncüller, tetikleyiciler ve sonuçlar sistematik olarak kaydedilmelidir (Bayraktar-Keleş, 2020). Üstün zekâlı öğrenciler için hazırlanan planların öğrencinin “mantık” ihtiyacını da gözetmesi önemlidir. Hedefler ve kurallar, öğrenciyle birlikte gerekçelendirilerek yazıldığında öğrencilerde içsel kabul artar. Ayrıca öz değerlendirme formları, günlük yansıtma kayıtları ve hedef izleme çizelgeleri; öğrencinin kendi davranış verisini görerek sorumluluk almasını destekler (Davis vd., 2011; Mendaglio vd., 2007).

Öz düzenleme becerisi kazandırmak, davranışsal müdahalelerin sadece anlık kontrolü değildir; uzun vadeli beceri ediniminin hedeflemesini de sağlar. Öz izleme ve içsel pekiştirme gibi teknikler sayesinde öğrenci, kendi davranışları üzerinde

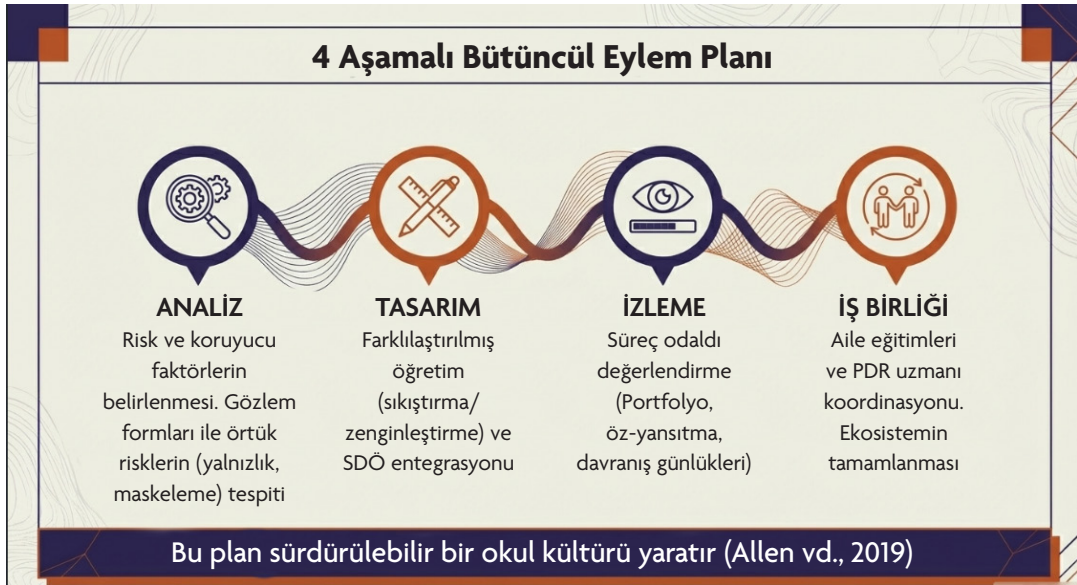
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

hakimiyet kurarak otorite figürlerine karşı savunmacı tutumlardan uzaklaşır (Oppong vd., 2019). Sürece dâhil edilen bilişsel stratejiler (sorun çözme basamakları, dikkat odağını yönlendirme) ve çatışma sonrası onarıcı görüşmeler, duygusal farkındalığı davranış yönetimine dâhil eder. Sistemin sürdürülebilirliği noktasında okul ve aile arasındaki stratejik iş birliği ve tutarlı geri bildirim döngüleri belirleyici rol oynamaktadır (Mooj, 2008).

Üstün zekâlı ergenlerin eğitiminde onarıcı yaklaşımların benimsenmesi, disiplin süreçlerini cezadan arındırarak etik bir sorumluluk bilincine dönüştürür (Ambrose, 2021). Çatışma sonrası yürütülen onarıcı diyaloglar, öğrenciye davranışlarının sonuçlarını analiz etme ve bozulan ilişkilerini onarma fırsatı sunar. Krize yaklaşan durumlarda kısa molalar, yetişkin desteği ve derse geri dönüş stratejilerini içeren sistematik bir kriz eylem planı oluşturulmalıdır (Armour, 2015; Atticott, 2023). Müdahale adımlarının öğrenci ve ebeveyn tarafından önceden bilinmesi, kriz anlarında belirsizliği ortadan kaldırarak duygusal yatışmayı hızlandırır.

Müdahalelerin sistematik bir yapıya kavuşturulması amacıyla okul genelinde dört aşamalı bir eylem planı kurgulanmalıdır. İlk evrede üstün potansiyelli öğrencilere dair risk ve koruyucu faktörler analiz edilerek öğretmen gözlemleri ve disiplin verileri üzerinden kapsamlı bir ihtiyaç analizi gerçekleştirilir. İkinci evrede farklılaştırılmış öğretim stratejileri ile (SDÖ) hedefleri tek bir matris üzerinde eşleştirilerek “özerklik” gibi kazanımlar, çok boyutlu olarak desteklenir. Üçüncü aşamada müdahalelerin uygulama güvenilirliği, periyodik ve sistematik olarak izlenir ve bunun için gerekli düzenlemeler yapılır. Son aşamada ise aile katılımı, geri bildirim döngüleriyle desteklenerek müdahalenin sürdürülebilir bir okul kültürüne dönüşmesi sağlanır.

ÖĞRETİM İÇİN HIZLI UYGULAMA REHBERİ: SOSYO-DUYGUSAL GELİŞİM**1. Sınıf İklimi: “Farklılığı Yönetmek”**

- Etiketlemek yerine normalleştirilen dil kullanılmalıdır. “Bazı öğrenciler farklı hızlarda öğrenir/olgunlaşır.”
- Sınıf kurallarını “saygı-adalet-güvenlik” üçgeninde netleştirin; tutarlılık koruyucu faktördür (Febriana vd., 2024).
- Zorbalığa “anlık tepki” ve “sonraki gün izleme” birlikte yürütülmeli; tek seferlik uyarı çoğu zaman yetmez.

2. “Yüksek İşlevsellik Maskesi”ni Kaçırılmamak

- Yalnızca not veya performans değil duygu yükünü de izleyin.
 - “Son haftalarda seni en çok ne yoruyor?”
 - “Okulda kendini en rahat hissettiğin an neresi?”
- Dışarıdan iyi görünen ama içeriden zorlanan öğrenci profilinde erken sinyaller önemlidir (Mofield vd., 2010).

3. Varoluşsal Temalar ve Anlam Arayışı

- Adalet, etik, küresel risk gibi konulara duyarlılığı “abartı” diye küçümsemeyin; bu alanlar kaygıyı yükseltebilir (Polaschek, 2018).
- Öğrencinin düşüncesini somutlaştıran güvenli kanallar açın: kısa yazılar, anonim soru kutusu, proje temaları vb.

4. Aile ile Koordinasyon

- Görüşmede akademik çıktı kadar çaba, süreç, iyi oluş dilini kullanın (Gualdi, 2019).

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

- Aileye “Evide gözlemler.” denilebilecek üç alan verin: uyku-yorgunluk, sosyal çekilme, görev erteleme.
- Okul-aile arasında tek bir “ortak izleme hedefi” belirleyin (örneğin kaygı düzeyi, sosyal katılım).

ÖĞRETMEN İÇİN HIZLI UYGULAMA REHBERİ: ÖNLEYİCİ SINIF YÖNETİMİ

Sorun çıkmasını beklemeden proaktif olarak uygulayabileceğiniz stratejiler:

1. Akademik Zorluk Sağlayın (Bilişsel Meydan Okuma):

- Öğrenciye kapasitesine uygun “üretken belirsizlik” içeren görevler verin. Basit görevler (busy work) onlarda “zihinsel tembellik” ve davranış sorununa yol açar.
- İpucu: “Bitirenler sessizce beklesin.” demek yerine sınıfın bir köşesinde “Merak İstasyonu” (zekâ oyunları, bulmacalar, bilim dergileri) bulundurun.

2. Özerklik ve Seçim Hakkı Tanıyın:

- Öğrenme menüleri oluşturun. Ana yemek (zorunlu görev), yan yemek (seçmeli etkinlik), tatlı (eğlenceli pekiştirme).
- Örneğin “Bu konuyu rapor yazarak mı, video çekerek mi yoksa bir deney tasarlayarak mı anlatmak istersin?”

3. Bağlam Kurun (Gerçek Hayat):

- “Bunu neden öğreniyorsun?” sorusu onlar için bir tepki değil samimi bir meraktır. Tatmin edici, gerçek dünya ile ilişkili cevaplar verin.
- Konuları etik, felsefi ve küresel sorunlarla (sürdürülebilirlik, Mars kolonisi vb.) bağlantı kurarak anlatın.

4. İlişki İnşa Edin (2x10 Kuralı):

- Sadece akademik başarılarıyla değil onların kişilikleriyle ilgilenin.
- 2x10 Stratejisi: Zorlandığınız öğrenciyle 10 gün boyunca günde 2 dakika, ders dışı (hobileri, sevdiği oyunlar vb.) sohbet edin. Böylece davranış sorunları %85 oranında azaltılabilir.

5. Açık ve Mantıklı Beklentiler:

- Kuralları onlarla birlikte belirleyin (sınıf anayasası).
- Kuralların mantığını açıklayın. Örneğin “Koşmak yasak!” (otoriter açıklama) yerine “Koridorda koşmuyoruz çünkü çarpışıp yaralanabiliriz.” (mantıklı açıklama) cümlesi kullanılabilir. Öğrenciler, kuralların mantığını kavradıklarında onlara daha sadık kalırlar.

2.5. SORUN ÇIKTIĞINDA: MÜDAHLE STRATEJİLERİ

Eğer önleyici stratejiler işe yaramadıysa ve davranış sorunu oluştuysa klasik ceza yöntemleri, üstün zekâlı çocuklarda genellikle olumsuz etkiye sebep olur ve bu durum onlara “adaletsizlik” duygusunu hissettirir.

- **Olumlu Davranış Desteği (ODD):** Cezaya değil doğru davranışı öğretmeye odaklanın. Davranışın işlevini analiz edin:
 - Dikkat çekmek için mi yapıyor? -> Olumlu yolla dikkat çekmesini sağlayın.
 - Görevden kaçmak için mi yapıyor? -> Görevi onun seviyesine uygun hâle getirin.
- **Öz Düzenleme ve Sözleşmeler:**
 - Öğrencinin kendi davranışını izlemesini sağlayın.
 - Davranış Sözleşmesi: Öğrenciyle birlikte hazırlanan, hedef ve ödüllerin net olduğu yazılı bir anlaşma yapın. “Ders boyunca öğretmenimin sözünü kesmeden dinlersem son 5 dakika ilgi alanım hakkında konuşabilirim.”
- **Onarıcı Adalet:**
 - Çatışma sonrası “ceza” vermek yerine onarıcı sorular sorun.
 1. Ne oldu?
 2. O sırada ne düşünüyordun?
 3. Bu davranışın kime, nasıl bir etkisi oldu?
 4. Bunu düzeltmek için ne yapabilirsin?

Bu yaklaşım, onların adalet duygusuna ve problem çözme becerisine hitap eder.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

• **Kriz Planı (Mola Yöntemi):**

- Öfke patlaması anında mantıklı açıklama işe yaramaz. Önceden belirlenmiş bir “güvenli alan” veya “sakinleşme köşesi”ne gitmesine izin verin.
- Bu bir ceza değil “sakinleşme stratejisi” olarak sunulmalıdır.

UNUTMAYIN

Üstün zekâlı bir öğrenciyle güç savaşına girmek, genellikle öğretmenin olumsuz sonuç alacağı bir durumdur. İş birliği, mizah ve mantığa dayalı iletişim; her zaman otoriter tavırdan daha iyi sonuç verir.

ETKİNLİK TABLOLARININ YAPISINA AİT KILAVUZ

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	Programın temel öğelerinden biri olan dersin hedefleri, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre hazırlanan öğretim programlarında “öğrenme çıktıları” olarak ifade edilmektedir. Öğrenme çıktıları, öğretim programlarının genel amaçları ve ilgili dersin öğretim programının özel amaçları ile tutarlı bir şekilde belirlenmiştir.	
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	Bu bölüm, öğrenme çıktılarının gerçekleştirilmesi için gereken bilgi birimlerinin sıralı ve mantıksal bir şekilde düzenlenmesini içerir. Bu yaklaşım, öğrencilere sunulan içeriğin hangi boyutlarda derinleştirildiğini ve karmaşık hâle getirildiğini ortaya koyar.	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin ünite/tema/ öğrenme alanı ile ilgili ihtiyaç duyacağı ön öğrenmeler, öğretim programlarında temel kabuller olarak ifade edilmektedir. Öğrencilerin bildiği kabul edilen öğrenmeler kapsayan temel kabuller, öğretime hazırlık sürecinin gözlenebilir ve ölçülebilir bir aşamasını oluşturmaktadır.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Belirlenen tema çerçevesinde öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını ve öğrenme süreçlerini zenginleştirmek için gerekli olan özel düzenlemeleri kapsar. Öğrencilerin farklı öğrenme stilleri, hızları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak öğretim süreci kişiselleştirilir. Bu, her öğrencinin kendi potansiyelini en üst düzeye çıkarmasını sağlar.	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	İçerik, yalnızca bilgi ve örnek aktarmaya değil; bu bilgilerin altında yatan kavramları, genellemeleri ve ilkeleri anlamaya yönlendirilmelidir. Öğrencilerden “ne oldu?” sorusundan çok, “ neden böyle oldu? ” ve “ başka hangi durumlarda geçerlidir? ” sorularını düşünmeleri beklenmelidir.
	Karmaşıklık (İFK)	İçerik, tek bir doğruya ulaşmayı hedeflemek yerine; çok değişkenli, neden-sonuç ilişkileri içeren ve farklı bakış açıları gerektiren yapıda olmalıdır. Öğrenciler, bir kavramın farklı disiplinlerde nasıl ele alındığını fark edebilmelidir.
	Çeşitlilik (İFÇ)	Öğretim programında yer alan kazanımlar, farklı disiplinler, güncel sorunlar ve gerçek yaşam bağlamlarıyla zenginleştirilmelidir. Öğrencilere aynı konuyu farklı alanlar (bilim, sanat, teknoloji, toplum) üzerinden inceleme fırsatı sunulmalıdır.
	Organizasyon (İFO)	İçerik, konu başlıkları etrafında değil; temel kavramlar, büyük fikirler ve ana sorular etrafında yapılandırılmalıdır. Öğrencilerin parçalar arasında ilişki kurmasını kolaylaştıran kavramsal bir bütünlük sağlanmalıdır.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	Öğrenciler, alanlarında iz bırakan bilim insanları, düşünürler veya yaratıcı bireylerin nasil düşündüklerini, nasıl problem çözdüklerini ve hangi yolları izlediklerini incelemelidir. Amaç biyografi ezberi değil, düşünme biçimini model almak olmalıdır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	Etkinlikler; analiz etme, değerlendirme, karar verme ve çözüm üretme gibi üst düzey düşünme becerilerini gerektirmelidir. Öğrencilerden yalnızca çözüm bulmaları değil, çözümlerini gerekçelendirmeleri beklenmelidir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	Süreç, tek doğru cevabı olan etkinlikler yerine; birden fazla çözüm yolu ve farklı sonuçlara izin veren problemler üzerine kurulmalıdır. Öğrenciler kendi çözüm yollarını geliştirebilmelidir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	Öğrenciler bilgiyi doğrudan almaktan ziyade; gözlem yaparak, deneyerek, veri toplayarak ve sonuç çıkararak öğrenmelidir. Öğretmen rehber, öğrenci ise aktif keşfeden rolünde olmalıdır.
	Akıl Yürütme/ Kanıtama (SFAY)	Öğrencilerden ulaştıkları sonuçları kanıtlarla, verilerle veya mantıksal gerekçelerle açıklamaları istenmelidir. “Neden böyle düşündün?” sorusu sürecin merkezinde yer almalıdır.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	Öğrencilere; konuya nasıl yaklaşacakları, hangi yöntemi kullanacakları veya hangi ürünü ortaya koyacakları konusunda seçim hakkı tanınmalıdır. Bu özgürlük sorumlulukla birlikte sunulmalıdır.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	Öğrencilere araştırma yapmanın yalnızca bilgi bulmak olmadığı; soru sorma, veri toplama, analiz etme ve sonuçları yorumlama süreci olduğu açıkça öğretilmelidir.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	Etkinlikler, öğrencilerin birbirlerinin düşüncelerini dinledikleri, tartıştıkları ve birlikte ürettikleri işbirlikli öğrenme ortamları oluşturmalıdır. Grup çalışmaları rol paylaşımı içermelidir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	Ürünler, gerçek dünyada karşılığı olan ve öğrencinin “ Bu neden önemli? ” sorusuna cevap bulabildiği problemler üzerine yapılandırılmalıdır.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	Hazırlanan ürünler yalnızca öğretmen için değil; akranlar, okul topluluğu veya toplumun ilgili bir kesimi için sunulacak şekilde tasarlanmalıdır.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	Değerlendirme, sadece doğru–yanlış üzerinden değil; özgünlük, işlevsellik, gerekçelendirme ve süreç kalitesi gibi ölçütlere dayalı yapılmalıdır.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	Öğrencilerden farklı bilgileri bir araya getirerek yeni ve özgün bir ürün oluşturmaları beklenmelidir. Ürün, bilgilerin tekrarı değil, yeniden yapılandırılması olmalıdır.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	Aynı öğrenme hedefi için farklı ürün türlerine (model, rapor, sunum, tasarım, video vb.) izin verilmelidir. Her öğrenci güçlü yönüne uygun ürün geliştirebilmelidir.
Dönüşümler (ÜFD)	Mevcut bir ürün veya çözüm, farklı bir bağlama uyarlanmalı, geliştirilmeli veya yeniden tasarlanmalıdır . Öğrenci “başka nasıl olabilir?” sorusunu düşünmelidir.	
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	Öğrenme ortamı; öğrencilerin hareket edebildiği, tartışabildiği, deney yapabildiği ve işbirliği kurabildiği esnek alanlar olarak tasarlanmalıdır. Ortam, öğrenmeyi destekleyen aktif bir unsur olmalıdır.
	Tercihler (FÖOD-T)	Öğrencilerin öğrenme profilleri ve ortam tercihleri çeşitlidir ve bu tercihler değişken olmalı.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	Öğrencilerin kendi fikir ve ilgilerini keşfetmelerine olanak tanıyan, öğretmenin yönlendirici rolü üstlendiği öğrenci odaklı ortamlar oluşturulmalı.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

FARKLIlaştırılmış ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Bu bölümde, planlanan etkinliğin adı belirtilir. Etkinlik adı, içeriği ve amacı hakkında bilgi verilir.
Konu	Etkinliğin odaklandığı özelleştirilmiş konu veya alt başlık burada belirtilir. Bu, genel tema içindeki daha dar bir alanı ifade eder.
Öğrenme Hedefleri	Hedefler, öğrencilerin etkinlik sürecinde neler öğreneceklerini ve hangi becerileri geliştireceklerini açıkça ortaya koyar. Öğrenme çıktılarında yer almasa da etkinliğin içerisinde yer alan örtük amaçların açıklandığı bölümdür.
Disiplinler Arası Bileşenler	Bu bölüm, planlanan etkinliğin farklı disiplinlerle nasıl ilişkilendirildiğini ve öğrenme sürecine çok yönlü bir bakış açısı kazandırmak için hangi alanlardan yararlandığını açıklar. Disiplinler arası bileşenler, öğrencilerin konuyu yalnızca tek bir ders perspektifinden değil; bilim, sanat, teknoloji, matematik, sosyal bilimler gibi çeşitli alanlarla bağlantı kurarak daha bütüncül şekilde anlamalarını hedefler.
Materyaller	Etkinliğin gerçekleştirilmesi için gerekli olan araç, gereç ve materyaller burada listelenir. Bu, öğretmen ve öğrenciler için hazırlık sürecini kolaylaştırır. Materyallerin önceden belirlenmesi, etkinliğin kesintisiz ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlar.
Süre	Sürenin belirlenmesi, etkinlik planlamasının etkili bir şekilde yapılmasını ve zaman yönetimini sağlar. Etkinliğin ne kadar süreceği burada belirtilir.
Etkinlik Açıklaması	Etkinliğin genel yapısı, amacı ve işleyişi hakkında detaylı bilgi burada verilir. Etkinlik açıklaması, öğretmenlerin etkinliği nasıl yürüteceklerini anlamalarına yardımcı olur. Bu bölüm, etkinliğin her aşamasını açıkça tanımlar ve öğretmenlere yol gösterir.
Uygulama Aşamaları	Bu kısım, etkinliğin adım adım nasıl uygulanacağını detaylandırır. Her adım, sırasıyla ve açık bir şekilde açıklanır. Bu kısım, etkinliğin planlı ve sistematik bir şekilde yürütülmesine yardımcı olur.
Değerlendirme	Bu bölümde, öğrencilerin etkinlik sürecinde ve sonunda nasıl değerlendirileceği belirtilir. Değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri açıkça ifade edilir. Değerlendirme kısmı, öğrencilerin öğrenme sürecinde ne kadar ilerlediklerini ve hedeflere ne ölçüde ulaştıklarını belirleme konusunda yardımcı olur.
Kariyer Çıktısı	Bu bölüm, etkinlikte geliştirilen bilgi ve becerilerin hangi kariyer alanlarıyla ilişkilendirilebileceğini ve bu becerilerin hangi mesleklerde temel bir gereklilik olarak kullanıldığını açıklamak amacıyla düzenlenmiştir. Etkinlik kapsamında yer alan bilişsel, sosyal, araştırma temelli veya teknolojik becerilerin; günümüz iş dünyasında karşılık bulduğu mesleki uygulamalarla nasıl örtüştüğü ortaya konur.
Teknoloji Entegrasyonu	Bu bölüm, etkinlikte kullanılan teknolojik araçların öğrenme sürecine nasıl entegre edildiğini ve öğrencilerin teknoloji kullanım becerilerini nasıl geliştirdiğini açıklar. Etkinlikte yer alan dijital uygulamalar, çevrimiçi platformlar, veri toplama araçları, multimedya materyalleri veya yaratıcı dijital üretim araçlarının; öğrenme hedeflerini destekleme biçimi ayrıntılı olarak belirtilir.

10. SINIF

ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ - 10. SINIF

SIRA	TEMA	ÖĞRENME ÇIKTISI	ETKİNLİK ADI	SAYFA
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

ETKİNLİK 1

TEMA: SÖZÜN EZGİSİ (OKUMA)

<p>Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları</p>	<p>TDE2.1. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde okumayı yönetebilme TDE2.2. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme TDE2.4. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme</p>
<p>Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri</p>	<p>TDE2.1. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde okumayı yönetebilme TDE2.1.1. İnceler ve görüş oluşturur. TDE2.1.2. Seçim yapar. TDE2.2. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme TDE2.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar. TDE2.2.2. Tahmin eder. TDE2.2.3. Çıkarım yapar. TDE2.2.4. Karşılaştırır. TDE2.2.5. Sınıflandırır. TDE2.2.6. Tepki verir. TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme TDE2.3.1. Parçaları belirler. TDE2.3.2. Parçalar arasındaki ilişkileri belirler. TDE2.3.3. Parçalar arasındaki etkileşimleri belirler. TDE2.4. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme TDE2.4.1. Kendi değerlendirmesini yapar. TDE2.4.2. Tepki verir.</p>
<p>Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller</p>	<p>Bu etkinlikte öğrencilerin tema çerçevesinde ele alınacak şiirin ve anlatmaya dayalı edebî metinlerin içerik ve yapısı ile ilgili temel bilgilere, ezgi ve ritim kavramlarının anlamına, edebî metinlerin ait olduğu dönemin sosyal ve kültürel özelliklerini yansıttığı bilgisine sahip olduğu kabul edilmektedir.</p>
<p>Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları</p>	<p>Öğrenci hece ölçüsündeki durakları bilme, dörtlük ve mısra düzeyinde vurgu ve tonlamayı sağlamakta sıkıntı yaşayabilir.</p>
<p style="text-align: center;">Farklılaştırma Alanları</p>	
<p>İçerik</p>	<p>Soyutluk (İFS) İFS1: Şiir okuma sırasında “beden dili, ses tonu, biçim-içerik ilişkisi” gibi soyut kavramların irdelenmesi, öğrencilerin sadece metni okumakla kalmayıp anlamı çok boyutlu kavramasına katkı sağlar. Bu nedenle soyutluk boyutuna ihtiyaç vardır çünkü şiir sadece sözcüklerden değil duygunun aktarımından da oluşur.</p> <p>Karmaşıklık (İFK) İFK1: Koşuk, koşma, ninni ve türkü gibi farklı türlerin tarihsel süreçle bağlantılı incelenmesi, öğrencilere çok boyutlu düşünme imkânı verir. Karmaşıklık bu nedenle önemlidir çünkü tarih, sosyoloji ve edebiyatı bir arada değerlendirmeyi gerektirir.</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Şiirdeki durak ile müzikteki durakların karşılaştırılması, farklı disiplinlerle ilişki kurmayı sağlar. Çeşitlilik bu yüzden kullanılmıştır çünkü öğrenci, disiplinlerarası bakış açısı kazanarak metinlere daha geniş bir çerçeveden yaklaşır.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Önemli şairlerin (ör. Karacaoğlan, Köroğlu veya Neşet Ertaş) hayatlarındaki kırılma noktalarının, şiirlerindeki imge dünyasını nasıl şekillendirdiği üzerine odaklanılır. Öğrencilere, bu kişilerin dehalarını besleyen toplumsal veya kişisel trajediler üzerine derinlemesine çalışma fırsatı sunulur.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: Öğrencilere, “Bir koşma metninde hece ölçüsü duraklarına (teknik yapı) harfiyen uymak mı yoksa drama yöntemiyle teatral bir vurgu (duygusal yapı) yapmak mı şiirin iletisini daha güçlü kılar?” sorusu yöneltilerek iki yöntem arasında stratejik bir karar vermeleri ve bu kararı şiir türünün işlevine göre gerekçelendirmeleri istenir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Öğrencilere, farklı icracılardan alınmış ama hangi türe ait olduğu belirtilmemiş ses kayıtları dinletilebilir. Böylece öğrenciler durak yerlerini, vurgu şiddetini ve tonlama aralıklarını bir “gözlem formu” üzerine kaydederek türler arasındaki akustik örüntüleri (patterns) kendileri keşfederler.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	SFAY1: Öğrencilere; güzelleme, koçaklama, taşlama ve ağıt türlerinin her biri için farklı ses tonlamaları denetlenir. Öğrenciden, “Koçaklamadaki sert sessizlerin ve vurgulu durakların, türün “yiğitlik” temasıyla olan semantik ilişkisini akıl yürütme yoluyla açıklaması ve metinden alıntılarla bu bağın zorunluluğunu kanıtlaması istenebilir.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: Öğrencilere okuma türünü seçme hakkı verilmesi, motivasyonu artırır ve bireysel farklılıklara hitap eder.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	SFARŞ1: Koşuk, koşma, ninni, türkü, şiir türleri konusunda <i>Edebiyat Tarihi</i> ve <i>Edebî Terimler Sözlüğü</i> karşılaştırmalı olarak araştırılır. Bunun yanında dijital ortamda da araştırma yapabilmeleri için https://ogmmateryal.eba.gov.tr/kitap/sosyal-bilimlerde-arastirma/index.html linki üzerinden sosyal bilimlerde araştırma rehberi paylaşılır ve araştırmalarında bu rehberi kullanması beklenir. <i>Edebiyat Tarihi</i> ve <i>Edebî Terimler Sözlüğü</i> kullanılarak yapılan araştırma, öğrencilere kaynak tarama ve bilimsel araştırma becerisi kazandırır.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Öğrencilere gerçek veriler (beğeni/paylaşım sayıları) üzerinden bir analiz yaptırılır. Ardından “Sosyal medya algoritmaları neden belirli şiir türlerini veya okuma tarzlarını öne çıkarıyor?” sorusu sorularak bu problemin çözümü için şiirin estetik değerini koruyan ama aynı zamanda geniş kitlelere ulaşabilen hibrit bir “İçerik Tasarım Planı” (Sentez Ürün) oluşturmaları beklenir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK1: Şiirlerin sahnede veya aile-arkadaş ortamında okunması ve oluşturulan video kliplerin okulun internet sitesi ya da dijital platformlarda yayınlanması sağlanabilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Öğrencilerin videoları ders öğretmeni dışında bilişim teknoloji öğretmeni ve müzik öğretmeni tarafından değerlendirilebilir.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	ÜFÜÇ1: Öğrencilerin videoları ders öğretmeni dışında bilişim teknoloji öğretmeni ve müzik öğretmeni tarafından değerlendirilebilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: <i>Mihriban</i> şiirinin rap versiyonu bir video klibe dönüştürülebilir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Şiir videosu çekimi için okulda varsa seslendirme stüdyosu ya da çekim sınıfı kullanılabilirler. Şiir okumalarını fon müziği eşliğinde yapabilmeleri için ses sistemi olan bir ortamı kullanabilirler.
	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T1: Şiir videosu hazırlarken sınıf, seslendirme stüdyosu vb. uygun ortamların tercih edilmesi sağlanır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

FARKLILAŞTIRILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Mihriban'ı Nasıl Okumalı?
Konu	Metin Tahlili (Anlama) / Okuma
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin şiir okuma yöntemlerini (duraklı, vurgu-tonlama, teatral) öğrenerek şiirin türüne ve içeriğine uygun biçimde okumalarını sağlamaktır. Ayrıca edebiyat, müzik, drama, görsel sanatlar ve sosyal medya örnekleriyle disiplinler arası bir bakış açısı kazandırmak hedeflenir. Bu süreçte öğrencilerin şiir okuma becerilerini günlük yaşamda farklı biçimlerde uygulayabilmeleri desteklenerek öğrenmenin sürdürülebilirliği sağlanır.
Disiplinler Arası Bileşenler	Tarih, sosyoloji, müzik
Materyaller	Etkileşimli tahta, şiir metinleri, şiir okuma çeşitleriyle ilgili video ve/veya ses kayıtları
Süre	5 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Düşün-Eşleş-Paylaş: Sınıf içi katılımı teşvik etmek üzere geliştirilen strateji öğrencilerin belirlenen konuya ilişkin kişisel fikirler oluşturmaları, grup arkadaşları ve sınıfla paylaşımları temeline dayanır. Analiz ve sentez gerektiren konularda tercih edilmesi önerilen düşün-eşleş-paylaş stratejisi derslerin her bölümünde kullanılabilir. Öğrencilerin çeşitli bakış açılarını tanımasına olanak tanınması, öz güven, iletişim ve kişiler arası becerileri geliştirilmesi ve öğrenme sürecini kolaylaştırması nedeniyle stratejinin kullanımı önerilmektedir.</p> <p>Jigsaw: Öğrenmeyi desteklemek ve öğrenciler arasındaki etkileşim ve iş birliği kurmayı artırmak için kullanılan bir stratejidir. Bir konu özelinde gerçekleştirilen farklı çalışmalarını birleştirmeye odaklanan bu amaç giriş, uzman araştırması, rapor hazırlama ve yeniden biçimlendirme, tamamlama ve değerlendirme olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Okuma Öncesi</p> <p>Öğrencilerden dersten önce koşuk, koşma, ninni, türkü ve şiir türleri hakkında araştırma yapmaları istenir. Ayrıca öğrencilere bu türlerin tarihî süreç ve olaylarla ilişkisini belirlemeleri söylenir. Öğrenciler, araştırmalarını <i>Edebiyat Tarihi ve Edebî Terimler Sözlüğü'</i>nden karşılaştırmalı olarak yapmaları için yönlendirilir. Ardından bu türler arasından beğendiklerin bir tanesini sınıfa getirmeleri söylenir (İFK1, SFARŞ1).</p> <p>Okuma Sırası</p> <p>Öğrencilere "Sizce bir şiir okumada nelere dikkat edilmeli? Şiir okumada beden dili, ses tonuna etki eder mi? Şiirin biçimi ve içeriği şiir okumaya ne ölçüde etki eder?" soruları sorularak derse başlanır (İFS1). Sorular cevaplanırken düşün-eşleş-paylaş stratejisi kullanılır. Öğrencilerden ilk aşamada soruların cevaplarını beş dakika düşünmeleri istenir. Ardından öğrenciler yanlarındaki arkadaşlarıyla eşleşerek buldukları cevapları birbirleriyle paylaşırlar. Son olarak öğrenciler cevaplarını sınıfla paylaşırlar. Öğrencilerden alınan cevaplar sınıfta tartışılır. Ardından öğrencilere "Şiirde ölçü nedir?" sorusu sorularak konuyla ilgili ön bilgileri tespit edilir. Koşuk, koşma, ninni ve türkü gibi şiirlerde hece ölçüsünün kullanıldığı; hece ölçüsünün durakları olduğu ve şiir okurken durakların dikkate alınmasının şiir okumada etkili bir yöntem olduğu belirtilir. Bununla birlikte şiir okumada vurgu ve tonlamanın üzerinde durulur ve drama yöntemiyle teatral okumanın da yapılabileceği öğrencilere hatırlatılır. Bu bilgilere dayanılarak öğrencilere koşuk, koşma, ninni ve türkü türlerini okurken en etkili yöntemin hangisi olabileceği sorulur (SFÜDD1). Öğrenciler jigsaw ile üç gruba ayrılır. Gruplara; duraklı, vurgu ve tonlamalı, teatral okuma hakkında çalışacakları söylenir. Öğrenciler okuma türüne kendileri karar verir. Aynı okuma türüne karar veren öğrenciler kendi aralarında uzman grubu oluştururlar. Uzman grubu, seçtikleri şiir okuma yöntemiyle ilgili çalışır ve ilgili yöntemi grupta uygularlar. Bunu yaparken öğrenciler derse getirdikleri şiirleri kullanırlar. Çalışma sonunda kullanılan yöntemin etkililiğiyle ilgili kısa bir rapor hazırlarlar. Ardından</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

öğrenciler gruplarına geri döner ve grup arkadaşlarına üzerinde çalıştıkları şiir okuma yöntemiyle ilgili öğrendiklerini aktarırlar. Son olarak gruplar, çalışmalarını sınıfta sunar ve seçtikleri türün okumaya katkısı hakkında tartışırlar.

Şiiri türüne ve temasına uygun okumada sadece duraklara dikkat etmenin etkili bir okuma için yeterli olup olmadığı sorulur. Alınan cevapların ardından “Şiir okumada beden dili, ses tonuna etki eder mi? Şiirin biçimi ve içeriği şiir okumaya ne ölçüde etki eder?” soruları yöneltilir. Öğrenci görüşlerinden yola çıkılarak etkili şiir okumaya yönelik çıkarımlar yapılır (**İFÇ1**).

Koşuk, koşma, ninni, türkü, şiir türleri okunduktan sonra bu türlerin okunuşlarındaki farklılık ve benzerlikler sınıfça belirlenir (**SFKÖ1**). Ardından öğrenciler; öğretmen tarafından dağıtılan koşma, koşuk, ninni, türkü türündeki şiirleri uygun okuma yöntemini kendileri seçerek sınıf önünde okurlar. (**SFSÖ1**). Şiir okuma yöntemlerinin pekiştirilmesinden sonra Abdurrahim Karakoç'un *Mihriban* adlı şiiri öğrencilere dağıtılır veya etkileşimli tahtadan metin gösterilir. Öğrencilere okudukları metnin hangi şiir türüne benzediği sorulur. Şiirin koşma türünde olduğu cevabı alındıktan sonra koşmanın konularına göre türlerine değinilir ve öğrencilerin bu türlerin söyleyiş üzerindeki etkilerini sorgulaması ve sınıfça tartışması sağlanır (**SFAY1**).

Abdurrahim Karakoç'un halk şiirinde önemli bir şair olduğu, şairin hayatı ve şiirin içeriğiyle ilgili öğrenciler bilgilendirilir.

Öğrencilere şairlerin hayatlarının şiirine yansiyebileceği söylendikten sonra bu durumu örnekleyip örnekleyemeyecekleri sorulur (**İFSK1**). Ardından öğrencilere Abdurrahim Karakoç'un *Mihriban* şiirine benzeyen ya da toplumsal konuları dile getiren şiirlerinden örnekler bulup sonraki derse getirmeleri istenir.

Öğrencilerle şiirin sosyal medyadaki etkisini göstermek amacıyla sosyal medyada şiir okuyarak ünlenmiş kişilerden örnekler gösterilir. Gösterilen örneklerin beğeni, paylaşım ve izlenme oranlarına dikkat çeken sınıf içi tartışma gerçekleştirilir (**ÜFGHP1**).

Öğrencilerin derse getirdikleri şiirlerden birini seslendirerek, müzik ekleyerek, öğrendikleri okuma yöntemlerini kullanarak video hâline getirmeleri ve bu çalışmalarını değerlendirmek için bir ölçek oluşturmaları istenir. Ölçekte şiir için seçilen müziğin, görsellerin ve okuma tekniğinin şiire uygunluğu gibi ölçütler yer alır. Video çalışması için seslendirme stüdyosu, içerik oluşturma köşesi ya da konuya uygun ortamlar sağlanmaya çalışılır ve öğrencilere istedikleri yerde çalışabilecekleri belirtilir (**ÜFÜÇ1, FÖOD-OTÖ1, FÖOD-T1**). Videolar öğrencilerin oluşturduğu ölçeklerle değerlendirilir (**ÜFÜD1**).

Mihriban şiirinden hareketle şiirin müzikle ilgisine değinilir, şiirin bestelenmiş hâli dinletilir. Şiirin farklı müzik formlarında yeniden bestelenip bestelenemeyeceği değerlendirilir. Yetenegi olan öğrencilerden *Mihriban* şiirini rap versiyonuna çevirmesi istenir (**ÜFD1**). Beğenilen şiirler güvenli dijital ortamlarda paylaşılabilir..

Okuma Sonrası:

Öğrenciler etkinliğe ilişkin öz değerlendirme formu doldururlar (**EK 1**). Öğrencilere oluşturdukları rap videolarını evde ailelerine ya da arkadaşlarına izletebilecekleri/dinletebilecekleri söylenir (**ÜFGAK1**).

Değerlendirme

Öz değerlendirme formu ile öğrencilerin bilgilerini değerlendirmesi sağlanır.

Teknoloji Entegrasyonu

Video çekiminde ses ve video kayıt cihazları ile video düzenleme programları kullanılır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU**Yönerge**

Sevgili Öğrenciler,

Dolduracağınız bu form sınıfta uyguladığınız etkinlikle ilgili kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Formda belirtilen ifadelerden hangisine katılıyorsanız (X) işareti koyunuz.

Değerlendirme Ölçütleri	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Okuma öncesi araştırma görevimi yerine getirdim.	☐	☐	☐	☐
Şiir okumada durak, vurgu ve tonlamaya dikkat ettim.	☐	☐	☐	☐
Şiir okurken beden dilimi etkili kullandım.	☐	☐	☐	☐
Şiirin anlamını çözümlayebildim.	☐	☐	☐	☐
Şiiri okurken doğru yöntem seçebildim (teatral, duraklı, vurgulu ve tonlamalı).	☐	☐	☐	☐
Şairin hayatı ile şiir arasındaki bağlantıyı kurabildim.	☐	☐	☐	☐
Grup çalışmalarına aktif olarak katıldım.	☐	☐	☐	☐
Etkinlik sonunda öğrendiklerimi değerlendirebildim.	☐	☐	☐	☐

ETKİNLİK 2

TEMA: SÖZÜN EZGİSİ (OKUMA)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları

- TDE2.1.** “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde okumayı yönetebilme
TDE2.2. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme
TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme
TDE2.4. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri

- TDE2.1. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde okumayı yönetebilme**
TDE2.1.2. Seçim yapar.
Okuyacağı metin için uygun okuma yöntem ve stratejisi seçer.
- TDE2.2. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme**
TDE2.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.
TDE2.2.3. Çıkarım yapar.
Metinde açıkça sunulan bilgileri belirler.
Metinlerden hareketle çıkarımlar yapar.
TDE2.2.4. Karşılaştırır.
Okuduğu metinleri belirlenen ölçütlere (içerik, tür, şekil, dönem, zihniyet, üslup, ileti) göre karşılaştırır.
TDE2.2.5. Sınıflandırır.
Okuduğu metinleri belirlenen ölçütlere (içerik, tür, şekil, dönem, zihniyet, üslup, ileti) göre sınıflandırır.
- TDE2.3. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme**
TDE2.3.1. Parçaları belirler.
Metindeki yapı unsurlarını belirler.
Metindeki dil ve anlatım özelliklerini belirler.
TDE2.3.2. Parçalar arasındaki ilişkileri belirler.
Okuduğu metni oluşturan şekil ve anlama dair birimler arasındaki ilişkileri belirler.
Metindeki yapı unsurları arasındaki ilişkileri belirler.
Metinlerin yazıldığı dönemin özelliklerini açıklar.
Metnin içeriğinin, yapı unsurlarının, dil ve anlatım özelliklerinin metnin yazıldığı dönemle ve toplumla ilişkisini kurar.
TDE2.3.3. Parçalar arasındaki etkileşimleri belirler.
Metnin diğer disiplinlerle olan ilişkisini değerlendirir.
- TDE2.4. “Sözün Ezgisi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme**
TDE2.4.1. Kendi değerlendirmesini yapar.
Metindeki gerçeklik ile gerçek dünya bilgisine dayalı karşılaştırmalar yapar.
TDE2.4.2. Tepki verir.
Okuduğu metne yönelik beğeni ve eleştirilerini gerekçelendirerek açıklar.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin 9. sınıfta öğrendiği okuma yöntem ve tekniklerini özellikle şiir metinleri üzerindeki okuma yöntem ve tekniklerini (tartışarak okuma, not alarak okuma gibi) kullanabilmeleri gerekir.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrenciler, şiir geleneğinde farklı tür ve şekil özellikleriyle ifade edilen ancak aynı duygulara hitap eden şiirleri algılamakta güçlük çekebilir.	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	İFS1: Şiir neden farklı türlere ayrılmıştır?" sorusu ile öğrencilerin sadece biçimsel özelliklere değil türlerin arkasındaki estetik, kültürel ve düşünsel farklılıklara yönelmesi sağlanır.
	Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Koşunun, tarihî süreçte koşma ve türküye evrilmesi sadece bir "biçim değişikliği" olarak değil toplumsal yapının göçebelikten yerleşik hayata, şamanistik inanıştan İslamiyet'e geçişindeki "kültürel değişim" teorisi bağlamında ele alınır. Öğrencilerden, "Dil ve söyleyişteki sadeleşme, toplumsal hiyerarşinin ve iletişim ihtiyacının değişmesiyle nasıl bir korelasyon gösterir?" sorusuna yönelik genellemeler yapmaları istenebilir.
	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ: Dijital harita sadece edebi olayların geçtiği yerleri değil o dönemin jeopolitik sınırlarını, iklim özelliklerini ve göç yollarını da içerebilir.
	Organizasyon (İFO)	İFO1: Destan kahramanlarının tarihsel gerçeklerle bağının kurulması, içerik düzenini tarihsel ve kültürel bağlantılar üzerine oturtur. Öğrencilerden bu ilişkinin bir kavram haritası ile organize edilmesi sağlanabilir.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Oğuz Kağan, Alper Tunga, Cengiz Han gibi şahsiyetlerin tanıtılması, öğrencilerin edebî eserler üzerinden tarihî figürleri anlamalarını sağlar.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: Oğuz Kağan, Metehan mıdır?" sorusu öğrencilerin analitik düşünme ve karşılaştırma becerilerini harekete geçirir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	SFAU1: Öğrencilere tek bir "bağlantı vardır/yoktur" sorusu yerine farklı değişkenlerin (coğrafya, inanç, ekonomik faaliyet) edebi dili nasıl farklı yönlerden etkilemiş olabileceğine dair senaryolar sunulur. Örneğin; "Bazı sert iklim koşulları mı yoksa şamanistik ritüeller mi koşuk türündeki doğa tasvirlerini daha çok şekillendirmiştir?" sorusuyla her iki durumun da geçerli olabileceği bir tartışma alanı açılabilir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Tarihsel gerçekliklerin edebî ürünlere etkisini keşfetmek, öğrencilerin araştırma ve yorum becerilerini geliştirir.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	SFAY1: Şiirin ortaya çıkış nedenleri tartışılırken öğrencilerden "İnsanoğlu neden düz yazı yerine ritmik bir anlatımı seçmiş olabilir?" sorusuna akıl yürütme yoluyla yanıt aramaları istenir. Öğrenci, "akılda kalıcılık" veya "duygusal deşarj" gibi bir neden öne sürdüğünde, bu nedenin antropolojik veya psikolojik temellerini bir kanıt olarak sunması beklenir.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	SFARŞ1: "av, sagu, destan" kelimelerinin etimolojik kökenlerini araştırmak, bilimsel yöntemlerle çalışmayı teşvik eder.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	SFGE1: Gruplar hâlinde destan örneği üretmek, iş birliği ve ortak üretim kültürünü geliştirir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Alternatif olarak öğrenciler “Günümüzde destan yazılıydı hangi kahramanlar ve hangi değerler etrafında şekillenirdi?” sorusuna yanıt arayabilir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK: Veliler ve farklı branş öğretmenleriyle ürünlerin paylaşılması sağlanabilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Ürünler ilgili branş öğretmenleri tarafından profesyonel kriterlere göre değerlendirilebilir.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	ÜFSÜ1: Tür özelliklerinden hareketle yeni koşuk, destan veya sagu yazılması öğrencilerin yaratıcılığının geliştirmesine imkân tanır.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Yazılan metin sadece görsel eklenmiş bir dijital dosya olarak kalmaz; metindeki bir kesit dramatize edilerek bir ses tiyatrosuna (podcast) veya kısa bir animasyon senaryosuna dönüştürülür.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Grup çalışmaları için sınıf uygun hâle getirilir.
	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T1: Dijital resimleme araçlarını kullanmak için varsa teknoloji sınıfı, karaoke çalışmaları için varsa ses kayıt odaları kullanılabilir.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	FÖOD-ÖMO1: Araştırmalar için kütüphane, z-kütüphane kullanılabilir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Farklı Gözle Okudum
Konu	Edebî gelenekte aynı temaları işleyen şiir türleri ve İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı Dönemi şiir türü örnekleri incelenerek bu şiirler arası ilişkiler ve farklılıklar ortaya konulur.
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin şiir türlerini, yapı ve ahenk unsurlarını karşılaştırarak farklı türlerin ortaya çıkış nedenlerini kavramaları beklenmekte; koşuk, koşma, türkü, sagu ve destan örneklerini inceleyerek tarihî süreçteki değişim ve gelişmeleri fark etmelerini sağlamaları, şiir-toplumsal hayat ilişkisini tartışarak kültürel bağlamda genellemelere ulaşmaları, destan kahramanlarının tarihî gerçeklerle ilişkisini araştırarak sunum ve dijital harita çalışmaları yapmaları, ortak destan ve şiir çalışmaları üretip dijital araçlarla görselleştirmeleri amaçlanmaktadır. Akran değerlendirmesiyle ürünlerini geliştirmeleri, ayrıca şiir ve müzik arasındaki ahenk özelliklerini keşfederek şiirleri müzikle ilişkilendirmeleri hedeflenmektedir.
Disiplinler Arası Bileşenler	Ahenk unsurlarından hareketle müzik alanıyla ilişkilendirilir.
Materyaller	Etkileşimli tahta
Süre	2 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Okuma Çemberleri:</p> <p>Okuma çemberleri, öğrencilerin birbirlerinin okumalarını dinleyerek birbirlerine sorular sormalarına ve birbirlerinin düşüncelerini değerlendirmelerine fırsat veren bir stratejidir. Bir süreç farklılaştırma stratejisi olarak okuma çemberleri, öğrencilere ipucu olmaksızın dinleyerek tartışmalara katılmaları, yeni düşünceler geliştirmeleri ve bunları grup çalışmalarında olgunlaştırmalarına fırsat tanımaktadır.</p> <p>Esnek gruplama:</p> <p>Farklılaştırılmış öğretim sürecinin en temel stratejilerinden biridir. Öğrencilerin ilgileri, hazır bulunuşlukları veya öğrenme stillerine göre farklı gruplarda öğrenme sürecine katılmaları için fırsat oluşturmaktır.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Okuma Öncesi:</p> <p>Öğrencilere şiir türleri, şiirin yapı ve şiirin ahenk özellikleri hakkında bilgilerini değerlendirebilecekleri bir giriş kartı verilir. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin farklı öğrenme ihtiyaçları tespit edilir. İhtiyaçlar da dikkate alınarak esnek gruplama yöntemine göre öğrenciler beş gruba ayrılır. Sınıf düzeni grupların çalışmasına uygun duruma getirilir (FÖOD-OTÖ1). Beş gruba, beş ayrı şiir türünden örnekler verilir. Bu gruplardan birine bir koşuk örneği verilir. Diğer gruplardan ikisine koşuk türünün tarihî süreçte değişime uğramış biçimleri olan koşma ve türkü türlerine ait birer şiir verilir. Kalan iki gruba da birer sagu ve destan (destanın küçük bir bölümü) örneği verilir.</p> <p>Okuma Sırası:</p> <p>Her grupta şiir okumak için farklı yöntemler belirlenebilir. Şiir, biri sesli okuma olmak üzere birkaç defa okutulur. Bu sırada vurgu, tonlama başta olmak üzere şiir okuma kurallarına dikkat edilir.</p> <p>Okumadan Sonra:</p> <p>Okuma sonunda (Seçilen okuma türüne göre okumanın ortasında söz alarak da olabilir.) öğrenciler birbirine sorular sorarlar. Bu sorular şiirin dil ve ahenk özellikleri, yapı özellikleri, şiirin türü ve içeriği üzerine olmalıdır. Tartışmanın ardından öğretmen “Şiir, kendi içinde neden farklı türlere ayrılmıştır?” sorusunu yöneltir (İFS1). Şiirin ortaya çıkış nedeni ve zaman içinde tür içindeki farklılaşmanın nedenlerine beyin fırtınası ile ulaşılır (SFAY1). Sav, sagu, destan kelimelerinin ilk olarak hangi kaynaklarda geçtiğine ve bu kelimelerin etimolojisine dair öğrencilere araştırma görevi verilir. Araştırma için öğrenciler etimolojik sözlüklere yönlendirilir (SFARŞ1).</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Bu aşamada öğretmen, köşe başı şiirin koşuk olduğunu belirtir. Koşuk, birinci değerlendirilmede koşma ve türkü türündeki şiir örnekleriyle karşılaştırılır. Karşılaştırmalarda incelenen türün dil, söyleyiş, biçim ve içerik özelliklerine dikkat edilir. Bu karşılaştırma, koşuk türünün tarihî süreçte yaşadığı değişme ve gelişme bağlamında olmalıdır. İkinci değerlendirmede ise koşuk, sagu ve destan türlerindeki şiir örnekleriyle karşılaştırılır. Bu karşılaştırma İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı Dönemi'nde şiir türlerinin içinde koşuğun yeri bağlamında gerçekleştirilir (**İFK1**). “Türklerin İslam öncesi yaşamları ile söz konusu türlerde kullanılan kelimeler ve işlenen temalar arasında bağlantı kurulabilir mi?” sorusu öğretmen tarafından gruplara yöneltilir (**SFAU1**). Öğrencilerden görüşlerini gerekçelendirmeleri istenir ve bu görüşler yoluyla “şiir-toplumsal hayat” konusunda genellemelere ulaşılır (**SFKÖ1**). Bu karşılaştırmaları yapabilmek için her grupta iki sözcü görev alacaktır. Birinci sözcü, grup arkadaşlarıyla birlikte hazırladıkları soruları diğer gruplara sorarken ikinci sözcü, grup arkadaşlarından aldığı destekle diğer grupların sorularını cevaplar. Bütün grupların daha önceden belirlenmiş grup yazıcıları sorulan soru ve cevaplardan kısa notlar alır. Daha sonra grup yazıcıları arkadaşlarının yardımıyla etkinlik raporu hazırlar (**EK 1**). Bu raporda, yapılan karşılaştırmalar bağlamında elde edilen bulgulara yer verilir. Grup yazıcıları hazırladıkları raporları sınıfta okuduktan sonra bu raporlar “Şiirlerin Birbirine Benzeyen Özellikleri” ve “Şiirlerin Birbirinden Farklı Özellikleri”ni gösteren bir karşılaştırma tablosunda birleştirilir (**EK 2**). Bu aşamada öğrencilere farklı milletlerin edebiyatında şiirin serüvenine dair bir araştırma konusu verilir (**FÖOD-ÖMO1**). Öğrenciler araştırma sonuçlarını sınıf içinde sunar ve Türk edebiyatında şiirin yolculuğu ve farklılığı noktasında karşılaştırmaları istenir. Karşılaştırma sonucu ulaşılan veriler dijital panoya dönüştürülür.

“Koşuk türünü divan edebiyatında ve Batı edebiyatında karşılayan türler neler olabilir?” sorusu öğrencilere yöneltilir. Öğrencilerin beyin fırtınası ile ulaştığı sonuçlar öğretmen tarafından divan şiirindeki gazel ve Batı şiirindeki balad türleri ile ilişkilendirilir.

Türk ve dünya destanlarından sinemaya uyarlanmış olanlar ya da destan kahramanlarından modern anlatılarda yer bulan örnekler bulunup bulunmadığına dair araştırmalar öğrenciler tarafından araştırılır. Öğrencilerden günümüzde bir destan yazmaları istense bu kahramanlardan hangilerinin hangi özelliklerle yer alabileceğine ilişkin düşünceleri istenir (**ÜFGHP1**). Destan kahramanlarının tarihsel gerçeklerle ilişkisi tarihi kaynaklar taranarak kurulur (**İFO1**). Oğuz Kağan, Cengiz Han, Alper Tunga'nın Türk tarihindeki yeri ve önemine dair sunum hazırlamaları istenir (**İFSK1**). Destanların geçtiği coğrafyalar ile ilgili bir dijital harita oluşturmaları istenir (**İFÇ1**). Öğrencilerine analitik düşünme becerilerini harekete geçirmek için “Oğuz Kağan, Metehan midir?” sorusuna cevap aranır (**SFÜDD1**).

Gruplardan destan türünün özelliklerinden faydalanarak ortak bir destan üretmeleri istenir. Yazılan destanlar akran görüşü ile değerlendirilir (**SFGE1**). Ardından destanlara son şekli verilir ve metinlere dijital araçlar kullanılarak gerekli görseller eklenir (**FÖOD-T1, ÜFD1, ÜFSÜ1**).

Öğrencilerden koşma, sagu, destan türünün özelliklerinden hareketle şiir çalışmaları yapmaları istenir (**SFAY1**). Öğrenciler, dijital çizim araçları ile şiirlerin temasına uygun görseller üretir eklenir (**FÖOD-T1, ÜFD1, ÜFSÜ1**). Ortaya çıkan ürünler akran değerlendirmesi sonrası dijital seçkiye dönüştürülür (**ÜFSÜ**). Dijital seçkiler sınıfta paylaşılır (**ÜFGAK1, ÜFÜD1**).

Öğretmen güvenli dijital kaynaklardan koşma, koşuk, türkü, destan türünde eserlerden bestelenmiş olanları öğrencilere dinletir. Dinledikleri bestelerden beğendiklerine karaoke uygulaması ile eşlik etmeleri sağlanabilir (**FÖOD-T1**). Şiir ve müzik arasındaki ilişkiyi öğretmen dile getirir. Şiir ve müziğin ortak ahenk özellikleri vurgulanır.

Değerlendirme

Öğrenciler etkinlik raporu, çıkış kartları ve karşılaştırma tablolarına göre değerlendirilirler.

Teknoloji Entegrasyonu

Karaoke uygulaması

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: ETKİNLİK RAPORU

Bu etkinlik raporu öğrencilerin şiir türleri üzerine yaptıkları okuma, tartışma ve karşılaştırma çalışmalarını düzenli ve sistematik biçimde kaydetmeleri için hazırlanmıştır. Öğrenciler gruplar hâlinde çalışarak gözlemlerini ve değerlendirmelerini bu rapora işleyeceklerdir.

1. Grup Bilgileri	Grup Adı:
	Grup Üyeleri:
	Görev Dağılımı:
	Tarih:
2. İncelenen Metin Bilgileri	Metnin Türü:
	Metnin Kaynağı:
	Metnin Konusu / Teması:
3. Karşılaştırmalar	Benzerlikler:
	Farklılıklar:
	Tarihsel / Toplumsal Bağlantılar:
4. Grup Tartışması Sonuçları

5. Öğrenci Değerlendirmeleri	Öğrenci 1:
	Öğrenci 2:
	Öğrenci 3:
	Öğrenci 4:
6. Sonuç ve Öneriler

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 2: ÇIKIŞ KARTI

AD SOYAD: _____

SINIF: _____

KONU: _____

ÇIKIŞ KARTI

3-2-1

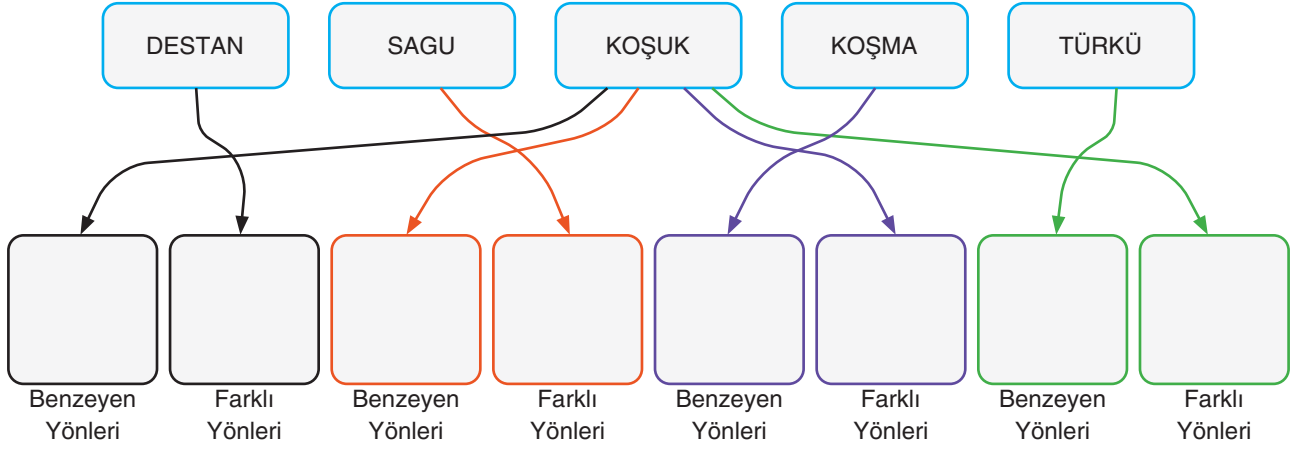
Bugün öğrendiğim 3 şey:

Daha fazlasını öğrenmek istediğim 2 şey:

Zihnimdeki 1 soru:

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 3: KARŞILAŞTIRMA TABLOSU

Koşuk türündeki şiirler kendi dönemi içinde hangi işlevleri üstlenmiştir?

Koşuk türündeki şiirler süreçte hangi gelişmeleri ve değişimleri yaşamıştır?

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

ETKİNLİK 3

TEMA: SÖZÜN EZGİSİ (YAZMA)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	Edebiyat Tahlili (Anlatma)	
	Yazma	
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazma sürecini yönetebilme	
	TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazısına içerik oluşturabilme	
	TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme	
	TDE4.4. Film şeridi hâline getirdiği yazısına yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	TDE4.1.1. Seçim yapar.	
	TDE4.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.	
	TDE4.3. Yapısını incelikle ördüğü yazısında kural uygulayabilme	
	TDE4.4. Yapısını incelikle ördüğü yazısına yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Bu etkinlikte öğrencilerin yazma stratejilerini uygulayabildiği, bir işi işlem basamaklarına göre yazabildiği, yazılarında uygun geçişle bağlantı ifadelerini ve anlatım biçimlerini kullanabildiği kabul edilir.	
	Öğrenciler resim çizme konusunda zorlanabilirler.	
İçerik	Farklılaştırma Alanları	
	Soyutluk (İFS)	İFS1: Öğrencilerin masaldaki kahraman, olay, mekânları gerçek yaşamla ilişkilendirmesi, soyut kavramlarla (adalet, cesaret, mücadele) bağlantı kurmalarını sağlar.
	Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Masalın destan ve efsane türleriyle karşılaştırılması öğrencilerin disiplinler arası düşünme ve genelleme yapabilme becerisini geliştirir.
	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Film şeridinin yalnızca sinema ve dizi değil reklam, çizgi roman, eğitim gibi farklı alanlarda da kullanımı tartışılabilir.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Alternatif olarak Walt Disney, Hayao Miyazaki gibi masalları ve animasyonu filmleştiren isimlerin tanıtılması öğrencilerin yaratıcılıklarına ilham verir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: Öğrencilere “Film şeridi çekim sürecini mekanikleştirir mi yoksa özgürleştirir mi?” sorusu yöneltilir. Öğrencilerin, film şeridinin teknik hazırlık aşamasında sağladığı ekonomiklik (zaman ve kaynak verimliliği) avantajı ile çekim anındaki akıl yürütme ve spontane gelişen yaratıcılık arasındaki gerilimi analiz etmeleri istenebilir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	SFAU1: Öğrencilere “Masallar neden vazgeçilmezdir?” sorusu yerine masalların işlevini sorgulatan ucu açık senaryolar sunulur. Örneğin; “Tamamen teknoloji ve rasyonalite üzerine kurulu bir toplumda masallar aniden yok olsaydı o toplumun psikolojik ve kültürel yapısında ne tür onarılamaz boşluklar oluşurdu?” sorusuyla öğrencilerin birden fazla çözüm yolu sunan bir eleştirel düşünme süreci yürütmeleri sağlanabilir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Öğrencilerin film şeridinde kamera açıları, sahne düzeni gibi unsurları incelemesi; deneyerek öğrenmelerini sağlar.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Akıl Yürütme/ Kanıtama (SFAY)	SFAY1: Masaldaki olayların günümüzle ilişkilendirilmesi ve anlatıcı bakış açısının etkisinin tartışılması kanıta dayalı düşünmeyi destekler.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: Çizelgenin bir karesi “Serbest Kare” olarak boş bırakılır. Öğrencilere, masalın derinliğini yansıtabilecekleri, yönergede olmayan ancak kendi yaratıcılıklarını sergileyebilecekleri özgün bir görev tanımlama hakkı verilir.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	SFGE1: Esnek gruplama tekniği ile öğrencilerde grup etkileşimi sağlanır.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Öğrencilere okulda veya sosyal çevrede yaşanabilecek bir akran zorbalığı veya çatışma durumu “gerçek hayat problemi” olarak sunulur. Öğrencilerden Keloğlan’ın zekâya dayalı stratejilerini veya bir masal kahramanının sabır ve diplomasi yöntemlerini kullanarak bu somut sorunu nasıl çözeceklerine dair bir eylem planı hazırlamaları istenebilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Film şeritleri, görsel sanatlar öğretmeni tarafından değerlendirilebilir.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	ÜFÜÇ1: Değerlendirmeler sonrası beğenilen film şeritlerini dijital araçlar yoluyla illüstrasyon ya da üç boyutlu gibi çizim gibi farklılaştırmaları istenebilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Masal sohbet metnine, kısa filme veya yeniden yazılmış hikâyeye dönüştürülebilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Masal müzesi ya da sinema müzesi benzeri ortamlar gezilebilir. Sınıfta ya da okulda sinema salonunu hatırlatan bir ortam hazırlanabilir ve film şeritleri bu ortamda sunulabilir.
	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T1: Hazırlanan filmler sınıf ya da konferans salonunda oluşturulan bir ortamda sergilenir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Film Şeridim
Konu	Film şeridi oluşturma/Yazma
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin masalların konu, ana fikir ve anlatım özelliklerini inceleyerek gerçeklikle bağlarını değerlendirmeleri, masalları destan ve efsane türleriyle karşılaştırarak çıkarımlar yapmaları, film yapım sürecini kavrayarak masalları yeniden kurgulayıp film şeridi oluşturmaları, bu süreçte planlama, çizim ve grup çalışması becerilerini geliştirmeleri, ürünlerini görsel ve işitsel öğelerle zenginleştirip akran değerlendirmesiyle geliştirmeleri ve masalların edebî türlere ve sinemaya etkilerini araştırarak öğrenmelerini pekiştirmeleri hedeflenmektedir.
Disiplinler Arası Bileşenler	Tarih, sosyoloji, müzik
Materyaller	Etkileşimli tahta, renkli kalemler, boş film şeridi şablonları, örnek film şeritleri ve ilgili film görselleri
Süre	5 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Üç Kare Stratejisi: Öğrencilere sınıfta öğrendikleri becerileri yansıtmaları ya da bilgileri ifade etmeleri için kendi ilgileri doğrultusunda etkinlikleri belirleme ve bunlara dâhil olma şansı veren temel farklılaştırma stratejilerinden biridir.</p> <p>KWL Tekniği: Öğrenciler etkinlikle ilgili “Neyi biliyorum, ne öğrenmek istiyorum, ne öğrendim?” soruları ile konuyla ilgili ön bilgilerini, öğrenme amaçlarını ve yeni öğrendikleri bilgileri ortaya koyarlar.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Yazma Öncesi:</p> <p>Öğrencilere derse gelmeden önce istedikleri bir masalı seçip dinlemeleri/izlemeleri gerektiğini belirtilir. İzleyecekleri masalın konu ve ana fikri ile masalın dil ve anlatım özelliklerine dikkat etmeleri, isterlerse masalla ilgili önemli gördükleri hususlara ilişkin not tutup sınıfa getirebilecekleri söylenir. Öğrencilerden dinledikleri/ izledikleri masalda yer alan kahramanların ve gerçekleşen olayların ve olayların geçtiği mekânların gerçeklikle bir bağının kurulup kurulamayacağını dersten önce düşünmeleri istenir (İFS1). Öğrencilere “Masal kahramanlarının karşılaştıkları güçlükler karşısında çözüme yönelik takındıkları tavır ve geliştirdikleri davranışlar günlük hayatta kullanılabilir mi?” sorusu yöneltilerek alınan cevaplarla beyin fırtınası oluşturulur (ÜFGHP1).</p> <p>Öğrencilerle derse gelmeden önce dinledikleri/izledikleri masalla ilgili sınıf içinde ilk olarak üç kare stratejisi gerçekleştirilir. Bunun için öğrencilere masalla ilgili aşağıda yer alan görevleri içeren bir çizelge dağıtılır ve öğrencilerden çizelge üzerinde bitişik ya da çapraz olan üç görev seçip tamamlamaları istenir (SFSÖ1). (Çizelge hazırlanırken yan yana, çapraz ve yukarıdan aşağı listelenen görevlerin zorluğu uygun şekilde hazırlanmalıdır)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tanımla: Masalın ana mesajını bir cümleyle özetle. 2. Karşılaştır: Masalı destan ve efsane türleriyle kahraman, olağanüstülük, dil ve üslup özellikleri bakımından karşılaştır; bu karşılaştırmalar sonrasında çıkarımlarda bulun; çıkarımlarını kullanarak genellemelere ulaş (İFK1). 3. İlişkilendir: Masaldaki bir olayı günümüz toplumsal olaylarıyla ilişkilendir (SFAY1). 4. Analiz Et: Masaldaki anlatıcının bakış açısı değişseydi olaylar nasıl gelişirdi (SFAY1)? 5. Yarat: Masalı günümüzdeki gençlere bir mesaj verecek şekilde farklı bir kurgu kullanarak yeniden yaz (ÜFD1). 6. Değerlendir: Masalın gençler için mesajını içeren sohbet (söyleşi) türünde bir metin oluştur.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Yazma Sırası:

Öğrencilere seçtikleri üç görevi bireysel olarak yerine getirmeleri için bir ders saati süre verilir. Süre sonunda öğrenciler görevlerine ilişkin çıktılarını sınıfta sunarlar. Sunumlar sınıfça tartışılır. Öğrencilere “Masalların yüzyıllardır tüm toplumlarda çocuklar ve yetişkinler için vazgeçilmez bir anlatım türü olarak kullanılmaya devam edilmesinin sebepleri nelerdir?” ve “Günümüz dünyasında insan neden masallara ihtiyaç duymaktadır?” soruları sorulur ve öğrencilerden gelen cevaplar beyin fırtınası yöntemiyle sınıfta tartışılır (**SFAU1**). Ardından öğrencilere “Bir sinema filminin ortaya çıkması için kaç aşama vardır?” sorusu sorularak ders devam eder. Öğrencilerden alınan cevaplar tahtaya yazılır. Ardından cevaplar tartışılarak alınan cevaplar gruplandırılır. “Yapım öncesi, yapım aşaması ve yapım sonrası” şeklinde bir gruplama yapılır. Yapım öncesi aşamada ilk olarak senaryonun hazırlanması ve film şeridi hâline getirilmesinin önemi üstüne durulur. Öğrencilere “Daha önce bir filmin film şeridini gördünüz mü?” sorusu sorulur. Ardından öğrencilerden bir kâğıdı üç sütuna bölmeleri ve birinci sütuna “Ne biliyorum?”, ikinci sütuna “Ne öğrenmek istiyorum?”, üçüncü sütuna ise “Ne öğrendim?” yazmaları istenir (KWL stratejisi). Öğrencilerin film şeridiyle ilgili ön bilgileri beyin fırtınası yapılarak ortaya çıkarılır. Bu süreçte öğrenciler birinci sütuna konuyla ilgili neler bildiklerini yazarlar. Ardından öğretmen tarafından derse getirilen örnek film şeritleri öğrencilere gösterilir ve film şeritlerinin hangi filmlere ait olduğunun tahmin edilmesi sağlanır. Tahminlerin doğruluğu sağlandıktan sonra öğrencilere film şeridi hakkında ne öğrenmek istedikleri, bu etkinlikte amaçlarının ne olduğu, öğrendiklerini nerelerde kullanabileceklerine ilişkin sorular sorularak kâğıtlarında yer alan “Ne öğrenmek istiyorum?” sütununun altına cevaplarını yazmaları istenir. Ardından film şeridi hakkında öğrencilerle bilgi verilir. Film şeridinin film çekilmeden önce yönetmenin aklındaki filmi tüm sete ve oyunculara aktarmasına yardımcı olduğu belirtilir (**İFSK1**). Yönetmenin filmde kullanılacak kamera açılarının tam olarak nasıl olacağına yine film şeridindeki çizimlere bakarak karar verdiği belirtilir (**SFKÖ1**). Bu sayede çekim sırasında zaman kaybetmeden her şeyin hazır olmasının sağlanabileceği belirtilir. Öğrencilerden “Film şeridi, çekim sırasında zaman kaybını önler.” iddiasını değerlendirmeleri istenir. Hangi koşullarda bunun gerçekten geçerli olduğu, hangi durumlarda ise yaratıcılığı kısıtlayabileceğini ya da esnekliği azaltabileceğini örneklerle desteklemesi istenir (**SFÜDD1, İFÇ1**).

Öğrencilerle örnek film şeritleri incelenir ve bir film şeridinde yer alan sahne çizim alanları, çizim teknikleri, sahneyi betimleyen yazılar incelenerek film şeridi analiz edilir. Analiz sonucunda bir film şeridinde bulunması gereken unsurlar ve özellikleri tahtaya yazılır. Elde edilen bilgiler ışığında öğrencilere derse gelmeden önce izledikleri/dinledikleri masalın yeniden kurgulanarak bir film şeridini oluşturacakları, isterlerse film şeritlerine müzik ya da seslendirme de ekleyip kısa bir filme çevirebilecekleri söylenir. Etkinlik esnek gruplama stratejisine göre devam ettirilir.

Esnek gruplama oluşturulurken çizim becerisi yüksek öğrencilerin gruplara eşit olarak dağıtılmasına dikkat edilir. Sınıftaki öğrenci sayısına göre gruplar oluşturulur ve öğrencilere film şeritlerini oluşturmadan önce planlama yapmaları gerektiği belirtilir. Öğrencilerden planlama aşamasında film şeritlerini oluştururken hangi hedef kitleye ne amaçla bir film şeridi oluşturacaklarına; film şeridi oluştururken hangi stratejileri, içerikte hangi yazılı ve görsel öğeleri ve bu aşamada hangi araçları kullanacaklarına karar vermeleri istenir. Öğrencilere planlarını oluşturmaları için 20 dakika süre verilir. Taslak planların tamamlanmasının ardından gruplar kendi aralarında tartışır (SFG1). Birbirlerine verdikleri dönütlere göre planlarını tamamlarlar.

Öğrencilere film şeridi oluştururken çizimlerini renkli ya da renksiz olarak oluşturabilecekleri, çizimlerde çizim kalitesinden ziyade olayı yansıtan sahneyi doğru yansıtabilmenin önemli olduğu hatta “çöp adam” mantığında çizim bile yapabilecekleri söylenerek cesaretlenmeleri sağlanır. Öğrencilere film şeridi şablonu ve içerik oluşturmada kullanabilecekleri renkli kalemler dağıtılır. Son hâli verilen planlar kullanılarak film şeritleri oluşturulmaya başlanır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	<p>Öğretmen etkinlik esnasında öğrencilerin planlarına uygun bir içerik oluşturup oluşturmadığını takip eder ve gerekli durumlarda öğrencilere rehberlik eder.</p> <p>Yazma Sonrası:</p> <p>Öğrenciler tarafından oluşturulan film şeritleri öğrencilerin kendileri, öğretmenleri ve akranları tarafından değerlendirilir (ÜFÜD1). Değerlendirme yapılırken orijinal masal ile oluşturulan film şeridinin karşılaştırması yapılır (ÜFÜÇ1). İstenilen ürünler sınıf panosunda sergilenir. Ürünlerin panoda sergilenmesi ve gelebilecek olumsuz yorumlara karşı öğrencilerin cesaretlendirilmesi sağlanır. Öğrencilere, isterlerse farklı edebî türlere ilişkin (örneğin efsane, destan, manzum şiir vb.) film şeritleri de oluşturabilecekleri söylenir. Oluşturulan filmlerin sınıfça birlikte izlenebilmesi için sınıfta ya da varsa konferans salonunda (FÖOD-T1) gerekli düzenlemelerin yapılması sağlanır (FÖOD-OTÖ1).</p> <p>Masalların roman, hikâye tekniklerine etkilerine ve masallardan uyarlanan sinema filmlerine dair bir araştırma yapmaları istenebilir. Filme uyarlanmış masalların asıl metin ile karşılaştırılması istenebilir. Öğrencilerle masal ya da sinema müzesine gezi etkinliği planlanabilir (FÖOD-OTÖ1).</p>
Değerlendirme	Öz değerlendirme formu, akran değerlendirme formu, ürün gözlem formu
Teknoloji Entegrasyonu	Canva vb. film şeridi oluşturma siteleri

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Yönerge: Bu form öğrencinin etkinliğe katılımıyla ilgili kendini değerlendirebilmesi amacıyla düzenlenmiştir. Öğrenciden uygun ifadeleri işaretleyip kendini değerlendirmesi beklenmektedir.

Değerlendirme Ölçütü	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Etkinliğe aktif olarak katıldım.	☐	☐	☐	☐
Film şeridi hazırlarken planlı çalıştım.	☐	☐	☐	☐
Görevlerimi zamanında tamamladım.	☐	☐	☐	☐
Ürünümü değerlendirirken güçlü ve zayıf yönlerimi fark ettim.	☐	☐	☐	☐
Masaldaki ana mesajı doğru belirleyebildim.	☐	☐	☐	☐

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 2: AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

Yönerge: Bu form öğrencilerin arkadaşlarını etkinliğe katılımıyla ilgili değerlendirebilmeleri amacıyla düzenlenmiştir. Öğrencilerden uygun ifadeleri işaretleyip arkadaşlarını değerlendirmesi beklenmektedir.

Değerlendirme Ölçütü	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Arkadaşım grup çalışmalarına katılım sağladı.	☐	☐	☐	☐
Film şeridini hazırlarken sorumluluklarını yerine getirdi.	☐	☐	☐	☐
Sunum sırasında açık ve anlaşılır konuştu.	☐	☐	☐	☐
Yaratıcı fikirler üretti.	☐	☐	☐	☐
Görselleri ve yazıyı uyumlu kullandı.	☐	☐	☐	☐

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 3: ÜRÜN GÖZLEM FORMU

Yönerge: Bu form öğretmenin hazırlanan ürünle ilgili öğrencileri değerlendirebilmeleri amacıyla düzenlenmiştir. Öğretmen, her bir kriteri 1 ile 4 arasında puanlar. Toplamda 8 kriter bulunduğundan alınabilecek en yüksek puan 32'dir. Elde edilen toplam puana göre değerlendirme şu şekilde yapılır: 8-13 puan "geliştirilmeli", 14-19 puan "yeterli", 20-25 puan "iyi", 26-32 puan "çok iyi" düzeyini ifade eder.

Gözlem Kriteri	1	2	3	4	Verilen Puan
Film şeridi masalın ana fikrine uygun hazırlanmış.	◇	◇	◇	◇	
Olay örgüsü mantıklı ve düzenli.	◇	◇	◇	◇	
Çizimler sahneyi yansıtacak şekilde kullanılmış.	◇	◇	◇	◇	
Görsel ve yazılı öğeler uyumlu.	◇	◇	◇	◇	
Yaratıcılık ve özgünlük dikkat çekiyor.	◇	◇	◇	◇	
Ürün hedef kitleye uygun hazırlanmış.	◇	◇	◇	◇	
Sunum anlaşılır ve akıcı şekilde yapılmış.	◇	◇	◇	◇	
Etkinlik sürecinde işbirliği ve sorumluluk paylaşımı sağlanmış.	◇	◇	◇	◇	

ETKİNLİK 4

TEMA: KELİMELERİN RİTMİ (DİNLEME/İZLEME)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TDE1.1. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinlerde dinleme/izlemeyi yönetebilme TDE1.2. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme TDE1.3. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinleri çözümlayebilme TDE1.4. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	TDE1.1. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinlerde dinleme/izlemeyi yönetebilme TDE1.1.1. Seçim yapar. TDE1.1.2. İlişkiyi sürdürür. TDE1.2. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme TDE1.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar. TDE1.2.3. Çıkarım yapar. TDE1.2.4. Karşılaştırır. TDE1.2.5. Sınıflandırır. TDE1.2.6. Tepki verir. TDE1.3. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinleri çözümlayebilme TDE1.3.1. Parçaları belirler. TDE1.3.2. Parçalar arasındaki ilişkileri belirler. TDE1.3.3. Parçalar arasındaki etkileşimleri belirler. TDE1.4. “Kelimelerin Ritmi” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme TDE1.4.1. Kendi değerlendirmesini yapar. TDE1.4.2. Tepki verir.
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Bu etkinlikte bilgilendirici metinler ile edebî metinler arasındaki farkların bilindiği varsayılır. Öğrencilerin edebî metinlerde ritim denince akla gelen kavramlarla ilgili bilgi sahibi olduğu kabul edilir.
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrenciler düşündüklerini ifade etmede sıkıntı yaşayabilir.
Farklılaştırma Alanları	
İçerik	Soyutluk (İFS) İFS1: Dinleme etkinliğinde öğrencilerin sadece söylenenleri anlaması değil söyleşideki kültürel kodları ve ritim-anlam ilişkisini kavraması hedeflenmiştir. Bu nedenle soyutluk boyutu önemlidir çünkü öğrenciler yüzeysel bilgi yerine derinlemesine çıkarım yapmayı öğrenir.
	Karmaşıklık (İFK) İFK1: Öğrencilerden, incelenen üç farklı formu (beyit, beste, söyleşi) tek bir “Ritmik Ekosistem” şeması altında düzenlemeleri istenebilir. Temel kavramlar olan “vurgu”, “durak” ve “akış”ın bu üç farklı disiplinde nasıl birleştiği ve birbirini nasıl beslediği üzerine üst düzey bir içerik organizasyonu gerçekleştirilir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: “Kelimelerin ritmi” sorusu tartışılırken öğrencilerden bu ritmi sadece edebiyatla değil müzikteki vuruşlar (tempo) ve matematikteki fraktal yapılarla ilişkilendirmeleri istenebilir. Örneğin, bir şiirin hece ölçüsü ile bir şarkının zaman imzası arasındaki matematiksel benzerlikler üzerine disiplin dışı bir inceleme yapılır.
	Organizasyon (İFO)	İFO1: Tüm etkinlikler “ritim” kavramı etrafında kurgulanmıştır. Bu organizasyon, kavram bütünlüğünü koruyarak öğrencinin odaklanmasını kolaylaştırır. İstenilirse “ritim” kavramı etrafında bir kavram haritası oluşturulabilir.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Tanpınar’ın “Beş Şehir” ve “Huzur”daki musiki temelli ritim anlayışı ile Fuzuli’nin “Su Kasidesi”ndeki aruz ve anlam ritmi karşılaştırılabilir. Öğrencilerden bu iki seçkin kişinin farklı yüzyıllarda yaşamalarına rağmen “insan ruhunun ritmini” yakalamadaki ortak dehalarını, kullandıkları metaforlar üzerinden analiz etmeleri istenebilir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: “Eğer söyleşide bahsedilen ritim unsuru metinden tamamen çıkarılsaydı (neden), bu durum edebî düşüncenin kitlelere ulaşma hızını ve kalıcılığını (sonuç) nasıl zayıflatırdı?” problemi üzerinde akıl yürütme yapmaları istenir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	İFO1: Dinlenen metinlerden birden fazla çözüm yolu üretmeleri istenir. Bu, öğrencilerin yaratıcı düşünmesine ve farklı yorumları kabul etmesine imkân verir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Öğrenciler; Audacity gibi araçlarda bir divan şiiri beyitini, bir serbest şiiri ve bir söyleşi kesitini yan yana açarlar. Ses dalgalarındaki genlik (yükseklik) ve frekans (sıklık) değişimlerini inceleyerek hangi türün daha düzenli, hangisinin daha kaotik bir görsel örüntüye sahip olduğunu gözlem yoluyla raporlayabilirler.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: Öğrencilerden çalışmalarını sunarken yazılı metin dışında bir ürün seçmeleri istenebilir: şiir, kısa öykü, karikatür, ya da kısa bir video.
	Grup Etkileşimi (SFGGE)	SFGGE1: “Düşün-eşleş-paylaş” ve “canlandırma” teknikleriyle iş birliği yapılır. Bu yöntem, sosyal öğrenmeyi ve fikir paylaşımını güçlendirir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Ritim bozulduğunda günlük yaşamda yaşanan sorunların tartışılması, öğrencilerin öğrenilen bilgiyi hayata uyarlamasını sağlar.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK1: Ürünlerin sınıftan farklı olarak okul kütüphanesi veya diğer sınıflarda sunulması, öğrencilerin daha geniş bir kitleye hitap etmesine olanak tanır.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Rubriklerle yapılan değerlendirme, öğrencilerin ürünlerinin nesnel ve profesyonel ölçütlerle değerlendirilmesini sağlar.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	ÜFÜÇ1: Öğrenciler yazılı ürün dışında animasyon, resim çalışması veya kısa performans da üretebilir. Bu çeşitlilik, bireysel ilgi ve becerilere uygun üretim imkânı verir.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Hazırlanan yazılı metinlerin podcast, kısa video veya blog yazısına dönüştürülmesi, ürünlerin farklı mecralarda kullanılabilirliğini artırır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Öğrenme ortamı, öğrencilere etkileşim ve öğrenme fırsatları sunan alanlar olarak tanımlanmalı ve tasarlanmalı.
	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T1: Öğrencilerin öğrenme profilleri ve ortam tercihleri çeşitlidir ve bu tercihler değişken olmalı.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	FÖOD-ÖMO1: Sınıfta kavram haritası, karşılaştırma tablosu, canlandırma için sahne düzeni gibi unsurlar öğrenmeyi kalıcı hale getirmek için bulundurulur. FÖOD-ÖMO2: Öğrenme ortamı öğretmenin rehber, öğrencinin öğrenme merkezinde yer alacağı şekilde oluşturulur.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

FARKLILAŞTIRILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Sözün Müziği
Konu	Söyleşi (Divan Edebiyatı Üzerine)
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin günlük yaşamda ritmin bozulmasıyla ortaya çıkan sorunları tartışarak bunların edebiyatla ilişkilendirmelerini ve söyleşi türünü dinleyerek bu söyleşi içeriğinin ana ve yardımcı düşüncelerini, kültürel bağlarını ve ritim ilişkisini fark etmelerini; divan şiiri, bestelenmiş şiir ve söyleşi arasındaki ritim ortaklığını kurarak tarihî ve estetik bağlamda analiz yapmalarını sağlamaktır. Dinleme sonrası etkinliklerde ise ritmin geçmişten bugüne nasıl değiştiğini dramatik ve orijinal ürünlerle ortaya koymaları beklenmektedir. Ayrıca öğrencilerin ritmin birey ve toplum üzerindeki etkilerini yazılı olarak değerlendirmeleri, söyleşi ve şiirdeki ritim unsurlarını dijital araçlarla görselleştirmeleri amaçlanmaktadır.
Disiplinler Arası Bileşenler	Psikoloji, sosyoloji, müzik
Materyaller	Etkileşimli tahta, A4 kâğıdı, etkinlik materyal kâğıtları, konuyla ilgili video ve/veya ses kayıtları
Süre	5 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Düşün-Eşleş-Paylaş Tekniği</p> <p>Öğrencilerin aktif katılımını artıran iş birlikli öğrenme yöntemidir. Öğretmen bir soru veya problem yöneltir. Önce her öğrenci bireysel olarak düşünür, ardından yanındaki arkadaşıyla eşleşerek fikirlerini tartışır, son olarak sınıfla paylaşır. Bu teknik, öğrencilerin öz güvenini artırır, farklı bakış açılarını görmelerini sağlar ve katılımın dengeli olmasına yardımcı olur.</p> <p>Canlandırma Tekniği</p> <p>Öğrencilerin bir kavramı, olayı veya metni, rol üstlenerek ve beden diliyle sahnelemeleri esasına dayanır. Öğrenciler, doğaçlama ya da yönlendirilmiş roller aracılığıyla konuyu deneyimler. Bu süreç; empati kurma, yaratıcılık, iletişim ve problem çözme becerilerini geliştirir. Canlandırma sonrası yapılan değerlendirme, öğrenmenin pekişmesini sağlar.</p> <p>Kavram Haritası</p> <p>Bilgilerin ve kavramların birbirleriyle ilişkilerini görselleştiren bir öğrenme aracıdır. Merkezde yer alan ana kavramdan dallar aracılığıyla alt kavramlara inilerek şematik bir yapı oluşturulur. Öğrencilerin bilgileri anlamlandırmasına, organize etmesine ve kavramlar arası bağlantıları görmesine yardımcı olur. Özellikle soyut kavramların somutlaştırılmasını sağlar.</p> <p>Kavram Haritası: Kelimelerin ritmi</p> <p>Edebî Türler (şiir - söyleşi - masal/destan - tiyatro)</p> <p>Sanat Dalları (müzik - resim - dans - hat/kaligrafi)</p> <p>Divan Şiiri (aruz ölçüsü - kafiye - redif - iç ahenk/musiki)</p> <p>Günümüz Edebiyatı (serbest ölçü - günlük konuşma dili - ses tekrarları - iç ritim)</p> <p>Dinleme Stratejileri (tahmin etme - not alma - ana/yardımcı düşünceyi bulma -karşılaştırma - eleştirel bakış geliştirme)</p> <p>Karşılaştırma Tablosu</p> <p>İki veya daha fazla kavram, olay ya da metnin benzerlik ve farklılıklarını sistemli bir şekilde ortaya koyan tablo tekniğidir. Öğrenciler, bilgileri sütunlar hâlinde karşılaştırarak düzenler.</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Bu yöntem, analiz ve eleştirel düşünme becerisini geliştirir; öğrencilerin kavramlar arasındaki ortak yönleri ve ayrımları hızlıca görmesini sağlar.

Eleştirel Sorgulama Tekniği:

Öğrencilerin bir konu, metin ya da problem üzerine yüzeysel bilgiyle yetinmeyip daha derin, çok boyutlu ve sorgulayıcı bir bakış açısı geliştirmelerini sağlayan bir öğrenme ve tartışma yöntemidir. Bu teknikte öğretmen yalnızca bilgi aktarıcı değil yönlendirici sorularla öğrencilerin düşüncelerini teşvik eden bir kolaylaştırıcıdır.

Dinleme Öncesi:

Öğretmen dersin başında dinleme öncesi hazırlık ve strateji geliştirmek amacıyla öğrencilere “Günlük hayatta ritim bozulduğunda insanlar hangi sorunları yaşar?” sorusunu yöneltilir. Örneğin, uyku ritminin bozulması, konuşmalardaki ritim kaybı ya da müzikte ahengin yokluğu. Öğrenciler bu problemleri edebiyatla ilişkilendirerek kısa çözüm önerileri geliştirir (**ÜFGHP1**).

Öğrencilere, “Kelimelerin ritmi size hangi edebî türleri, hangi sanat dallarını hatırlatıyor?” diye sorulur. Öğrenci cevapları alındıktan sonra **EK 1**'de yer alan kavram haritası tahtada yansıtılır. Kavram haritasının bütün öğrencilerin zihinlerinde anlam oluşturmasını sağlamak için öğretmen tarafından öğrencilere haritaya yönelik sorular sorulur. Öğrencilerin düşünceleri alınır. Ardından öğrenciler gruplara ayrılır ve “İyi bir dinleyici nasıl olur?” üzerine düşüncelerini maddeler hâlinde kısaca yazmaları istenir ve öğrencilere “Kelimelerin ritmi hangi sanat dallarını hatırlatıyor?” sorusu sorularak öğrencilerin cevapları alınır (**İFÇ1**).

Gruplar tarafından yazılan düşünceler sesli olarak sınıfa okunur ve sınıfça belirlenen dinleme kuralları panoya veya tahtaya asılır.

Dinleme Sırası:

Öğrencilerin söyleşi türü ile ilgili ön bilgilerini ortaya koymak amacıyla söyleşi türünün içeriği hakkında öğrencilere tahminler yaptırılır. Ardından aşağıdaki söyleşi linki akıllı tahtada açılır ve söyleşinin bütün öğrenciler tarafından dinlenmesi sağlanır.

<https://mebi.eba.gov.tr/upload/interactive-quiz/81c54ace6e/index.html>

Öğrencilerden söyleşiyi dinlerken söyleşi ile ilgili kısa soru ve cevap niteliğinde notlar almaları istenir. Daha sonra yaptıkları bu çalışmalarını gruplarındaki bir arkadaşıyla eşleşerek kontrol etmeleri sağlanır. Ardından söyleşinin ana düşüncesi, yardımcı düşünceleri ve kültürel bağları fark etmek için aşağıdaki sorular sınıfa sorulur.

- İzlediğiniz söyleşide Ahmet Hamdi Tanpınar'ın üslubu hangi edebî dönemin özellikleriyle ilişkilendirilir?
- Divan şiirinde ritim hangi öğelerle sağlanır?

Öğrenciler söyleşiyi dinledikten sonra divan şiirinden bir beyit, bestelenmiş şiir (TRT Dinle) ve söyleşide geçen edebî düşünce arasında “ritim” ortak paydasında bağ kurarlar (**İFK1**).

Öğrencilerin cevapları alındıktan sonra metin çözümleme için de aşağıdaki sorular öğrencilere yöneltilir.

- Konuşmacının asıl amacı nedir?
- Söyleşide neden-sonuç ilişkileri hangi örneklerle verildi (**SFÜDD1**)?
- Söyleşideki kültürel/sosyal ipuçları nelerdir (**İFS1**)?
- Söyleşideki ritim ile anlam arasında bir ilişki var mıydı (**İFS1**)?

Uygulama Aşamaları

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Öğrencilerin “düşün-eşleş-paylaş” tekniği kapsamında dinledikleri söyleşinin özetini bireysel olarak yazmaları, ardından gruplarda eşleştikleri arkadaşına okumaları ve birbirlerine geribildirim vermeleri istenir (**SFGE1**). Ayrıca söyleşinin ana düşüncesi ile birlikte yardımcı düşüncelerini belirlemeleri ve birbirleriyle paylaşmaları istenir (**SFSÖ1**).

Dinleme Sonrası

Her gruptan üçer öğrencinin grupça seçilmesi ve “Kelimelerin ritmi geçmişten bugüne nasıl değişti?” tarzında sorulara cevap arayan bir canlandırma yapmak için biri divan şairi, biri günümüz yazarı, biri moderatör olmak üzere üç öğrenciden küçük bir söyleşi canlandırmaları beklenir. Öğrenciler yalnızca yazılı veya dramatik ürünler değil ritim üzerine kısa bir animasyon, resim çalışması veya ritim eşliğinde kısa bir performans da ortaya koyabilir (**ÜFÜÇ1, FÖOD-ÖMO1**). Dramanın ardından aşağıdaki eleştirel bakış soruları ile konu detaylandırılır.

- Konuşmacının kullandığı örnekler ikna edici miydi?
- Sizce başka nasıl örnekler verilebilirdi?

Ardından karşılaştırma tablosu kullanılarak söyleşi ile yazılı bir söyleşi metni ve/veya divan şiirinden seçilen bir beyit ve/veya bestelenmiş şiirler ritim açısından karşılaştırılır. Örneğin

<https://www.trtdinle.com/show/kulturumuzde-siir-ve-musiki>

adresinden bestelenmiş şiirler dinlenir ve Fuzuli'nin *Su Kasidesi* adlı eserinden “Suya virsün bâğban gülzârı zahmet çekmesün/ Bir gül açılmaz yüzün tek virse min gülzâre su” beytinde; aruz ölçüsü, “su-gül-gülzâr” gibi kelime tekrarları ve iç musikisiyle ritmin çok belirgin olduğu açıklanır.

Öğrencilerden “Tanpınar ve Fuzuli’yi bir araya getiren ritim ortaklığı nedir?” sorusuna yanıt aramaları istenir. Seçkin iki şahsiyet üzerinden yapılan bu derinlikli analiz, öğrencilerin hem tarihî hem estetik bağlamda düşünmelerini sağlar (**IFSK1**).

Daha sonra dinlenen/izlenen metne yönelik kişisel değerlendirmeleri yazılı ifade ile yansıtabilmek amacıyla öğrencilere aşağıdaki yönerge verilir.

- Kelimelerin ritmi bireyin ya da toplumun hayatında nasıl bir etki yaratır?
- Söyleşide dile getirilen düşünceleri kendi görüşlerinle karşılaştırarak yazınız.

Karşılaştırma tablosu ve yazılı ifade etkinlikleri tamamen “ritim” ekseninde toplanır. Böylece dağınık görünmeyen, merkezde tek kavrama bağlı bir organizasyon oluşur (**IFO1**).

Paylaşım ve geri bildirim için gönüllü öğrenciler yazısını okur, diğer öğrenciler olumlu/olumsuz öneri şeklinde geri bildirim verir. Ardından

- “Söyleşi türü, edebî düşünceleri aktarmada şiir kadar etkili olabilir mi?” konulu kısa tartışma yapılır.

Öğrencilerden söyleşi ve şiirlerde ritim unsurlarını keşfetmek için ses dalgalarını gösteren bir dijital uygulama (örneğin audacity, online ses analiz araçları) kullanmaları istenebilir. Böylece ritmi sadece duyma değil görselleştirme yoluyla da keşfederler (**SFKÖ1**). Öğrenciler hazırladıkları ürünleri sadece kendi sınıfına değil farklı sınıflara da sunar (**ÜFGAK1**).

Öğretmen, ders süresince işlenen kazanımları özetler; öğrencilerin öz değerlendirme formu, süreç rubriği ve performans rubriğini doldurmalarını sağlar (**ÜFÜD1**).

Değerlendirme

1. Kavram haritası → Öğrencilerin konu ile ilgili kavramları, ilişkileri ve hiyerarşileri görsel olarak organize etmelerini sağlama, değerlendirme (**EK 1**).

2. Öğretmen kontrol listesi → Dinleme kuralları oluşturma, not alma, drama, boşluk doldurma gibi etkinliklerde öğrencinin katılımını ve süreci değerlendirme (**EK 2**).

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

3. **Akran değerlendirme formu** → Drama canlandırması, özet yazma, kısa cevaplı sorulara yanıt verme (**EK 3**).
4. **Öz (performans) değerlendirme formu** → Öğrencilerin gözlem formu doldurması, kendi yazısını gözden geçirmesi (**EK 4**).
5. **Eleştirel düşünme analitik dereceli puanlama anahtarı** → İkna edicilik sorgulama, alternatif örnek üretme, tartışma (**EK 5**).
6. **Ürün gözlem formu** → Hazırlanan poster, yazılı yorum veya video ürünlerini değerlendirme (**EK 6**).

Teknoloji Entegrasyonu

Kavram haritası ve karşılaştırma tablosu dijital araçlarla (Canva, MindMeister, Google Docs) hazırlanır; bestelenmiş şiirler ve söyleşiler (TRT Dinle) gibi çevrim içi platformlardan dinlenir; öğrencilerin görüş ve özetleri çevrim içi paylaşım panolarında (Padlet, Miro) toplanır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: KAVRAM HARİTASI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 2: ÖĞRETMEN KONTROL LİSTESİ

Grup/Öğrencinin Adı Soyadı: _____

Tarih: ___/___/___

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Yönerge: Bu kontrol listesi, öğrencilerin veya grupların etkinliğe katılım performansını değerlendirmek amacıyla kullanılacaktır. Öğretmen, gözlem sürecinde tabloda yer alan kriterleri dikkate alarak “Evet” ya da “Hayır” kutucuğunu işaretler. Kriterler, kontrol listesinde yer almaktadır.

Değerlendirme Kriteri	Evet	Hayır
Dikkatle dinledi/izledi.	☐	☐
Ana duyguyu belirledi.	☐	☐
Mecaz ve çağrışımları fark etti.	☐	☐
Ses-ritim unsurlarına dikkat etti.	☐	☐
Not aldı.	☐	☐
Sınıfla paylaştı.	☐	☐
Yüksek sesle okuma yaptı.	☐	☐

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 3: AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

Değerlendirdiğim Grup Üyesi: _____ Tarih: ___/___/___

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Aşağıdaki formu grup çalışmanızdaki arkadaşlarınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir grup üyesini aşağıdaki ölçütlere göre dürüst ve objektif bir şekilde değerlendiriniz. Bu form, grup içi katkıların daha iyi anlaşılmasına ve iş birliği becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.

Değerlendirme Ölçütü	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Görevini sorumluluk bilinciyle yerine getirir.	◇	◇	◇	◇
Grup içi iletişime katkıda bulunur.	◇	◇	◇	◇
Ortak kararlara uzlaşmacı yaklaşır.	◇	◇	◇	◇
Grubun hedeflerine ulaşmasına katkı sağlar.	◇	◇	◇	◇
Dijital araçların kullanımına katkı sunar.	◇	◇	◇	◇
Sürdürülebilir çözümler önerir.	◇	◇	◇	◇
Sunumda aktif görev alır.	◇	◇	◇	◇

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 4: ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Yönerge: Aşağıdaki formu, etkinlik sürecindeki bireysel katkınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Form, kendi öğrenme sürecinize dair farkındalık geliştirmenize yardımcı olacaktır.

Değerlendirme Ölçütü	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Okuduğum metindeki ana duyguyu doğru bir şekilde tespit ettim ve analiz ettim.	☐	☐	☐	☐
Metindeki ritim öğelerini ve ses benzerliklerini belirleyerek bunların metne katkısını değerlendirdim.	☐	☐	☐	☐
Metnin derin katmanlarındaki anlamları yorumladım ve kendi çıkarımlarımla ilişkilendirdim.	☐	☐	☐	☐
İleri sürdüğüm görüşleri ve yaptığım yorumları metinden aldığım somut kanıtlarla destekledim.	☐	☐	☐	☐
Çalışmamı planlanan süre içerisinde tamamladım ve hazırladığım içeriği etkili bir şekilde sundum.	☐	☐	☐	☐

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 5: ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI**Yönerge**

Bu dereceli puanlama anahtarı, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Her bir ölçüt 1'den 4'e kadar puanlandırılmakta olup her düzeyin açıklamaları aşağıda yer almaktadır. Lütfen her ölçütü dikkatle inceleyerek öğrencinin performansına en uygun düzeyi işaretleyiniz. Puanlama yaparken geliştirilmeli, yeterli, iyi, çok iyi düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Değerlendirme Ölçütü	Geliştirilmeli (1)	Yeterli (2)	İyi (3)	Çok İyi (4)
İkna edicilik	Görüşünü açık veya mantıklı şekilde ifade edemez.	Görüşlerini açıklama-ya çalışır ama örnekler yetersiz veya mantıksal bağlantı zayıf.	Görüşlerini mantıklı örneklerle destekler; sınırlı ölçüde ikna edici.	Görüşlerini açık, mantıklı ve güçlü örneklerle destekler; başkalarını ikna edebilir.
Alternatif çözüm üretme	Soruna çözüm önermez.	Soruna çözüm önerir ama sınırlı veya uygulanamaz.	Soruna bir veya iki uygulanabilir çözüm önerir.	Soruna birden fazla yaratıcı ve uygulanabilir çözüm önerir.
Sorgulama ve analiz	Sorgulama yapmaz, analiz eksik veya yanlış.	Sınırlı sorgulama yapar, neden-sonuç ilişkilerini tam kuramaz.	Bilgi ve argümanları sorgular, bazı neden-sonuç ilişkilerini açıklayabilir.	Bilgi ve argümanları derinlemesine sorgular, neden-sonuç ilişkilerini açıklar.
Tartışma katılımı	Tartışmaya katılmaz veya uygunsuz davranır.	Tartışmada nadiren fikir paylaşır veya pasiftir.	Tartışmada yer alır, fikirlerini paylaşır ama aktif katılım sınırlıdır.	Tartışmada aktif rol alır, fikirlerini saygılı ve yapıcı şekilde paylaşır.

Puanlama Aralığı

13-16: Çok İyi - Beceriler üst düzeyde sergilenmiştir.

10-12: İyi - Etkinliğe aktif katılım ve anlamlı katkı sağlanmıştır.

7-9: Yeterli - Katılım vardır ancak bazı alanlarda geliştirme gereklidir.

4-6: Geliştirilmeli - Temel yeterliklerde eksiklikler vardır, katkı sınırlıdır.

Toplam Puan:

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 6: GÖZLEM FORMU

Grup/Öğrencinin Adı Soyadı: _____

Tarih: ___/___/___

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Yönerge: Bu gözlem formu, öğrencilerin hazırladıkları poster, yazılı yorum veya video ürünü değerlendirmek amacıyla kullanılacaktır. Öğretmen, her bir kriteri 1 (Geliştirilmeli) ile 4 (Çok İyi) arasında puanlar. Toplamda 6 kriter bulunduğundan alınabilecek en yüksek puan 24'tür. Elde edilen toplam puana göre değerlendirme şu şekilde yapılır: 19–24 puan “Çok İyi”, 15–18 puan “İyi”, 11–14 puan “Yeterli”, 6–10 puan ise “Geliştirilmeli” düzeyini ifade eder. Değerlendirme sırasında başlık ve yapı bütünlüğü, bilgi-görsel dengesi, metinlerin anlaşılabilirliği, kaynak gösterimi, sürdürülebilirlik temasına uygunluk, yaratıcılık ve özgünlük kriterleri dikkate alınır..

Gözlem Kriteri	1	2	3	4
Tema uyumu	◇	◇	◇	◇
Yorum derinliği	◇	◇	◇	◇
Mecaz-çağırışım kullanımı	◇	◇	◇	◇
Dize/kanıt kullanımı	◇	◇	◇	◇
Dil, üslup ve biçim	◇	◇	◇	◇

ETKİNLİK 5

TEMA: KELİMELERİN RİTMİ (KONUŞMA)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları

TDE3.1. Dilin ritimle ilişkili estetik yönünü kullanarak edebiyat alanında iz bırakmış şahsiyetlerin edebî yönünü yansıtan bir podcast (sesli blog) hazırlama sürecini yönetebilme

TDE3.2. Dilin ritimle ilişkili estetik yönünü kullanarak edebiyat alanında iz bırakmış şahsiyetlerin edebî yönünü yansıtan bir podcast hazırlamak için gerekli içeriği oluşturabilme

TDE3.3. Hazırlanan podcastleri sunarken kural uygulayabilme

Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri

TDE3.1. Dilin ritimle ilişkili estetik yönünü kullanarak edebiyat alanında iz bırakmış şahsiyetlerin edebî yönünü yansıtan bir podcast (sesli blog) hazırlama sürecini yönetebilme

TDE3.1.1. Seçim yapar.

Konuşmasının amacına (ikna etme, bilgilendirme) karar verir.

Konuşmasının özelliklerini (hazırlıklı/hazırlıksız, süre, hedef kitle) belirler.

Konuşmanın türünü, yöntem ve stratejisini belirler.

TDE3.1.2. İlişkiyi sürdürür.

Konuşma amacına uygun olarak seçtiği stratejiyi yapılandırır.

TDE3.2. Dilin ritimle ilişkili estetik yönünü kullanarak edebiyat alanında iz bırakmış şahsiyetlerin edebî yönünü yansıtan bir podcast hazırlamak için gerekli içeriği oluşturabilme

TDE3.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.

TDE3.2.5. Yeniden ifade eder.

Konuşmasının türüne göre bilgi toplar (Hazırlıklı konuşmada bilgi toplar, hazırlıksız konuşmada not alır.).

Söz varlığını kullanarak konuşmasının içeriğini düzenler.

TDE3.2.6. Tepki verir.

Konuşmasını planlarken dil işlevlerini kullanır.

TDE3.2.7. Sesle anlam oluşturur.

Konuşmasında beden dilini doğru bir şekilde kullanacağını göz önünde bulundurur.

Konuşmasını diksiyon ve telaffuzu etkin bir şekilde kullanacak şekilde planlar.

TDE3.2.8. Görsel öğeleri kullanır.

Konuşma içeriğini desteklemek için kullanacağı görsel ve işitsel öğelere karar verir.

TDE3.3. Hazırlanan podcastleri sunarken kural uygulayabilme

TDE3.3.1. Plan hazırlar.

Konuşmasına planına uygun bir şekilde başlar.

Konuşmasını dikkat çekici bir girişle başlatır.

TDE3.3.2. Düşüncüyü geliştirme yollarını kullanır.

Konuşmasını desteklemek amacıyla düşüncüyü geliştirme yollarını kullanır.

TDE3.3.3. Uygun söz varlığı kullanır.

Söz varlığını bağlama uygun şekilde kullanır.

Ana düşünce ve destekleyici bilgilerle konuşmasını sürdürür.

Konuşmasını hedef kitleye uygun bir söz varlığı ve üslupla sürdürür.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	<p>TDE3.3.4. İletileri açık ve örtük biçimde ifade eder. Millî ve manevî değerlere ve kültürel unsurlara dikkat ederek konuşmasını sürdürür. Konuşmasında olumlu tutum ve değerleri vurgular.</p> <p>TDE3.3.5. Türkçe dil yapılarını uygular. Konuşmasında Türkçenin dil yapısını ve işlevini amacına uygun kullanır.</p> <p>TDE3.3.6. Bağdaşıklık öğelerini kullanır. Konuşmasını bağdaşıklık öğelerine dikkat ederek yapar.</p> <p>TDE3.3.7. Beden dilini ve mekânı kullanır. Konuşmasında beden dilini doğru bir şekilde kullanır. Konuşmasında diksiyon ve telaffuzu etkin bir şekilde kullanır. Konuşmasında mekânı etkin bir şekilde kullanır. Konuşmasında zamanı verimli bir şekilde kullanır.</p>	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Bu etkinlikte öğrencilerin konuşma stratejilerini uygulayabildiği, kelimeleri anlamlarına uygun kullanabildiği ve konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanabildiği kabul edilir.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrenci konuşma stratejilerini kullanmakta zorluk yaşayabilir.	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	İFS1: Podcastlerde yalnızca biyografik bilgiler değil şahsiyetlerin eserlerinin ardındaki özgürlük, adalet, inanç, kimlik gibi soyut kavramlar tartışılır.
	Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Bir edebî şahsiyetin hem edebiyatçı hem de dönemin sosyal/kültürel aktörü olarak konumlanması incelenir.
	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Podcast taslağına şahsiyetin yaşadığı dönemin mimari yapısı, hat sanatı veya minyatürleri gibi görsel sanat öğelerinin betimlemeleri eklenebilir.
	Organizasyon (İFO)	İFO1: İçerik “hayat- eser-toplumsal etki-günümüze yansımalar” başlıkları etrafında bir kavram haritası hazırlanarak bilgiler organize edilir.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Türk edebiyatından öncüler (Yunus Emre, Halide Edip, Yahya Kemal) hakkında ilgi çekici bilgiler verilir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: Öğrenciler “Bir edebî şahsiyetin fikirleri günümüz toplumuna nasıl ışık tutabilir?” sorusunu gerekçeler, kanıtlar göstererek tartışır.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	SFAU1: Öğretmen tarafından sunulan hatalı podcast örneği üzerinde öğrencilerden sadece hataları bulmaları değil bu hataların neden “hata” kabul edildiğini farklı podcast türleri (hikâye anlatımı, röportaj, diyalog) bağlamında tartışmaları istenir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Öğrenciler, seçtikleri şahsiyetin hayatına dair bilinmeyen yönleri araştırır.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	SFAY1: Hazırlanan podcastlerde şahsiyetin toplum üzerindeki etkileri, eserlerinden örneklerle kanıtlanır.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: Öğrenciler podcastlerini bireysel ya da grup hâlinde, farklı türlerde hazırlama özgürlüğüne sahiptir.
	Grup Etkileşimi (SFGİ)	SFGİ1: Gruplar iş bölümü yapar; araştırmacı, metin yazarı, seslendiren, teknik sorumlu başlıca görevlerdir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Öğrencilere, günümüz gençlerinin sıkça karşılaştığı “sosyal medya linci” veya “akran baskısı” gibi somut bir gerçek hayat problemi sunulur. Öğrencilerden; örneğin Yunus Emre’nin “hoşgörü” felsefesini temel alarak bu soruna yönelik uygulanabilir bir çözüm protokolü veya etik rehber hazırlamaları istenebilir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK1: Hazırlanan podcastler içeriği doğrulanmış edebiyatla ilgili sosyal medya hesaplarında edebiyat severler ile paylaşılabilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Öğrencilerin hazırladıkları podcastler ilgili alan öğretmenleri tarafından değerlendirilebilir.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	ÜFSÜ1: Arşiv için öğrenciler tarafından ortak bir marka kimliği (logo, giriş/çıkış müzikleri, tanıtım metinleri) tasarlanabilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Podcastler yazıya dönüştürülerek blog yazısı veya dergi yazısı hâline getirilebilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Öğrenme ortamı, öğrencilere etkileşim ve öğrenme fırsatları sunan alanlar olarak tanımlanmalı ve tasarlanmalı.
	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T1: Öğrencilerin öğrenme profilleri ve ortam tercihleri çeşitlidir ve bu tercihler değişken olmalı.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	FÖOD-ÖMO1: Dinleme köşesi: Seçilen şairlerin şiirlerinden oluşan şiir dinletileri Görsel köşe: İnfografik sergisi Podcast köşesi: Ses kayıt alanı Tartışma köşesi: Edebiyat ve toplum üzerine sohbet

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Zamana Hükmeden İsimler
Konu	Edebiyat alanında iz bırakmış şahsiyetlerin edebî yönleriyle ilgili podcast hazırlama
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin Türk edebiyatının önemli şahsiyetlerini tanımaları ve onların eserleriyle duygusal bağ kurmaları; seçtikleri şahsiyetin hayatını, eserlerini ve topluma katkılarını infografik ve podcast çalışmalarıyla ortaya koymaları beklenmektedir. Podcastlerde biyografik bilgilerin yanı sıra özgürlük, adalet, aşk, inanç gibi kavramları tartışmaları ve dönemin kültürel bağlamını yansıtmaları; çalışmalarında Türkçenin dil ve anlatım özelliklerini doğru kullanmaları ve beden dilini etkili biçimde sergilemeleri; süreç sonunda hazırladıkları ürünleri sınıfta ve sosyal medyada paylaşmaları hedeflenmektedir.
Disiplinler Arası Bileşenler	Tarih, sosyoloji
Materyaller	Dijital içerikler, etkileşimli tahta
Süre	3 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Podcast: İnternet üzerinden yayımlanan ses kayıtlarıdır. Radyo programına benzer ama daha esnek; belirli bir konu hakkında hazırlanır, dinleyiciye bilgi verir, düşündürür veya duygusal bağ kurar. Mikrofon, ses efektleri ve müzik kullanılarak ilgi çekici hâle getirilir. Öğrenciler için hem araştırma hem de etkili sözlü ifade becerilerini geliştiren bir öğrenme ürünüdür.</p> <p>İnfografik: Bilgiyi görsel ve yazılı öğeleri bir araya getirerek sade, dikkat çekici ve anlaşılır biçimde sunan materyaldir. Karmaşık bilgileri basitleştirir, okuyucunun hızlı anlamasını sağlar. Öğrenciler için araştırdıkları bir konuyu özetleyerek aktarabilmelerini sağlayan, analiz-sentez becerilerini güçlendiren yaratıcı bir öğrenme aracıdır.</p> <p>Düşün-Eşleş-Paylaş: Sınıf içi katılımı teşvik etmek üzere geliştirilen strateji; öğrencilerin belirlenen konuya ilişkin kişisel fikirler oluşturmaları, grup arkadaşları ve sınıfla paylaşmaları temeline dayanır. Analiz ve sentez gerektiren konularda tercih edilmesi önerilen düşün-eşleş-paylaş stratejisi derslerin her bölümünde kullanılabilir. Öğrencilerin çeşitli bakış açılarını tanımalarına olanak tanınması, öz güven, iletişim ve kişiler arası becerileri geliştirme ve öğrenme sürecini kolaylaştırması nedeniyle stratejinin kullanımı önerilmektedir.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Konuşma Öncesi:</p> <p>Öğretmen “Bugün okuduğumuzda ruhumuza dokunan şiirlerde, bizi biz yapan hikâyelerde kimlerin imzası var?” sorusuyla derse başlar. Öğrencilerden gelen farklı cevaplardan hareketle birkaç Türk büyüğünü anar.</p> <p>Öğrencilerin Türk büyükleriyle duygusal bir bağ kurması için dersin ruhuna uygun etkileyici bir şiir veya metin seslendirmesi etkileşimli tahtadan açılarak dinletilir/izletilir (Aşık Veysel, Mehmet Akif Ersoy, Yunus Emre’den şiir örnekleri vb.) Öğretmen bu dinlemede /izlemede verilen örneklerin sahiplerinin geçmişten bugüne bizi biz yapan günlere getiren birer köprü olduğunu hatırlatır (İFSK1).</p> <p>Ardından öğretmen Türk büyükleriyle ilgili bir podcast hazırlayacaklarını ve bu podcastler aracılığıyla bu köprüleri inşa edenlere küçük bir teşekkür edebileceklerini ifade eder.</p> <p>Öğretmen podcast hazırlama aşamasında öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmek ve seçim yapmalarını kolaylaştırmak için öğrencileri gruplara ayırır. Her gruba üzerinde farklı isimlerin yazılı olduğu kartlar verir. Aşık Veysel, Mehmet Akif Ersoy, Yunus Emre, Yahya Kemal Beyatlı, Cahit Zarifoğlu, Necip Fazıl Kısakürek, Halide Edip Adivar, Ahmet Hamdi Tanpınar. vb. Öğretmen gruplardan bu isimler hakkında 2-3 dakika içinde bildiklerini kısa notları gruba paylaşmalarını ister.</p> <p>Ardından öğretmen öğrencilere aşağıdaki soruları yöneltir ve öğrenci yanıtlarını alır.</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

- Geçmişte yaşamış bir edebî şahsiyetin fikirleri günümüz toplumuna nasıl ışık tutabilir? (**SFÜDD1**).
- Geçmişteki edebî şahsiyetlerin fikirleri bugünün gençlerine nasıl yol gösterebilir (**ÜFGHP1**)?

Konuşma Sırası:

Öğretmen daha sonra öğrencilere kartlarda yazılı olan ve özelliklerinden kısaca bahsedilen kişilerden birini -en çok ilgilerini çeken kişiyi- seçmelerini seçilen kişinin özellikleri ile ilgili bir infografik oluşturmalarını söyler. Bu metinlerde seçilen kişinin kim olduğu, hayatı, önemli eserleri, Türk edebiyatına ve topluma katkılarıyla ilgili kısa bilgiler yer alır (**İFS1, İFK1, SFAY1**). Öğrenciler infografik metinlerini hazırlar (**EK 1**).

Sınıf ikili gruplara ayrılır ve aynı gruba dahil olan öğrenciler birbirlerinin infografikteki bilgilerin doğruluğunu çeşitli kaynaklardan kontrol eder. Öğretmen öğrencilerin hazırlamış oldukları çalışmalarını **EK 2**'de yer alan “infografik gözlem formu” ile değerlendirir.

Etkileşimli tahtadan öğretmen tarafından bir radyo programı gibi hazırlanan içinde podcast hazırlama kuralları ile ilgili hatalar barındıran bir podcast örneği öğrencilerle paylaşılır. Podcastlerde farklı anlatım biçimlerine (hikâye anlatımı, röportaj, diyalog) yer verebileceklerini belirtir (**SFAU1**).

“Düşün-eşleş-paylaş” stratejisi ile öğrencilerden podcastteki hataları bireysel olarak bulup not etmeleri istenir. Ardından daha önceden oluşturulan gruplardaki öğrenciler bir araya gelerek buldukları hataları birbirleriyle paylaşırlar (**SFGE1**). Grupça bulunan hatalar sınıfta sunulur ve sınıfın kalanı ile tartışılır.

Öğretmen etkinlik tamamlanınca podcast hazırlamanın önemli kurallarını **EK 3**'teki infografiği kullanarak öğrencilere özetler. Podcastteki metnin içeriği düzenlenirken Türkçenin yapısının, dil ve anlatım özelliklerinin nasıl olması gerektiği ile ilgili öğrencilere kısa açıklamalar yapar.

Daha sonra öğretmen öğrencilere bir plan dâhilinde infografik metinlerin öncülüğünde gelecek ders için podcastlerinin taslak metinlerini hazırlamalarını ve metinlerde kullanmayı düşündükleri işitsel öğeleri (müzik, ses efekti vb.) not almalarını söyler. Podcaste konu olan edebî şahsiyetin yaşadığı dönemlerdeki tarihî olaylardan, dönemin müziklerinden, toplumsal olaylardan da bahsetmelerini ister (**İFÇ1**). Ayrıca öğrencilerden edebî şahsiyetin eserlerinin toplumsal etkileri ve günümüze yansımalarının neler olduğunu araştırmaları ve çalışmalarına eklemeleri gerektiğini belirtir (**İFO1**).

Öğrencilere konuşmalarını yaparken beden dilini doğru kullanmanın önemini hatırlatır. Öğrenciler, podcastlerini hazırlarlar (**SFSÖ1**). Öğrenciler tarafından hazırlanan podcast metni bir kayıt cihazıyla öğrenci tarafından seslendirilir ve sınıfta sunulmak üzere hazırlanır.

Konuşma Sonrası:

Öğretmen öğrencilerden hazırladıkları podcastlerden ortak bir “edebiyat podcast arşivi” oluşturmalarını ister (**ÜFSÜ1, ÜFD1**).

Ders sonunda **EK 4** çıkış kartları öğrencilere dağıtılır. Öğrenciler çıkış kartlarını tamamladıktan sonra öğretmene teslim ederler. Öğrencilerin hazırladıkları podcastleri okulun sosyal medyasında paylaşması sağlanır (**ÜFGAK1, ÜFÜD1**).

Değerlendirme

İnfografik gözlem formu, giriş-çıkış kartı

Teknoloji Entegrasyonu

Dijital içerikler, videolar, yapay zekâ programları, canva

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: SANATÇIYLA İLGİLİ İNFOGRAFIK

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 2: İNFOGRAFIK GÖZLEM FORMU**İnfoğrafik (Ürün) Gözlem Formu (Öğretmen İçin)**

Grup/Öğrencinin Adı Soyadı: Sınıf: Tarih:/...../.....

Etkinliğin Adı:

Yönerge: Bu gözlem formu, öğrencilerin hazırladıkları infografik ürünlerini değerlendirmek amacıyla kullanılacaktır. Öğretmen, her bir kriteri 1 (Geliştirilmeli) ile 4 (Çok İyi) arasında puanlar. Toplamda 4 kriter bulunduğundan alınabilecek en yüksek puan 16'dır. Elde edilen toplam puana göre değerlendirme şu şekilde yapılır: 12-16 puan "Çok İyi", 9-11 puan "İyi", 5-8 puan "Yeterli", 1-4 puan ise "Geliştirilmeli" düzeyini ifade eder. Değerlendirme sırasında başlık ve yapı bütünlüğü, bilgi-görsel dengesi, metinlerin anlaşılabilirliği, kaynak gösterimi, sürdürülebilirlik temasına uygunluk, yaratıcılık ve özgünlük kriterleri dikkate alınır.

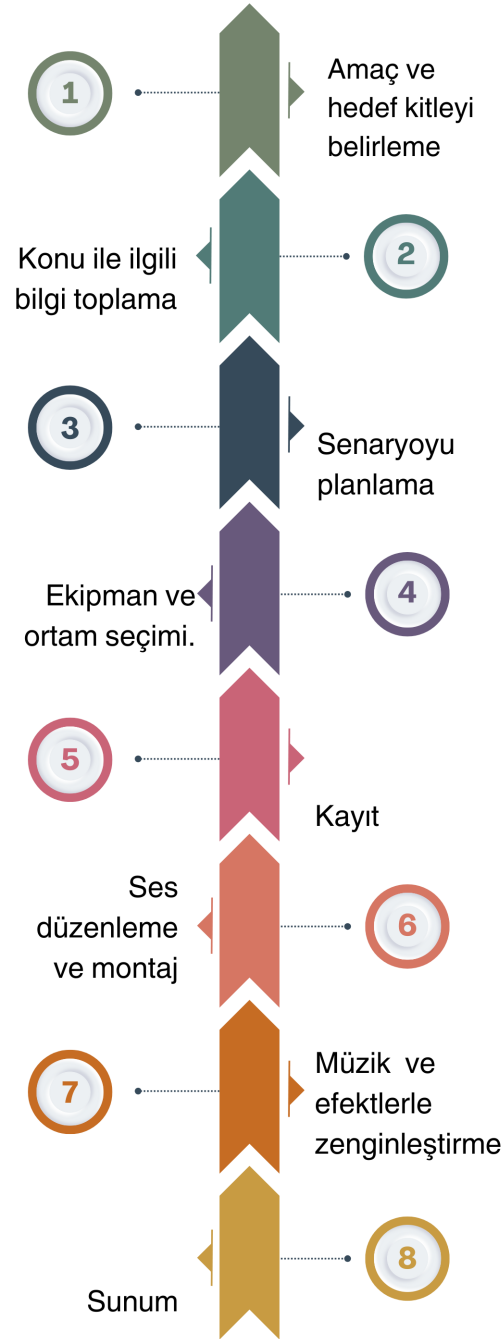
Değerlendirme Ölçütü	1	2	3	4	Puan
Bilginin doğruluğu ve güvenilirliği	◇	◇	◇	◇	
Tasarımın etkililiği	◇	◇	◇	◇	
Bilgi organizasyonu	◇	◇	◇	◇	
Yaratıcılık ve yenilikçilik	◇	◇	◇	◇	
Kavram ve ilişkilerin doğruluğu	◇	◇	◇	◇	

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 3: İNFOGRAFIK PODCAST HAZIRLAMA

Podcastimi Hazırlıyorum

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 4: ÇIKIŞ KARTI

AD SOYAD: _____

SINIF: _____

KONU: _____

ÇIKIŞ KARTI

3-2-1

Bugün öğrendiğim 3 şey:

Daha fazlasını öğrenmek istediğim 2 şey:

Zihnimdeki 1 soru:

ETKİNLİK 6

TEMA: KELİMELERİN RİTMİ (YAZMA)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TDE4.1. Bilgilendirici bir metni edebî metne dönüştüreceği yazma sürecini yönetebilme TDE4.2. Bilgilendirici bir metni edebî metne dönüştüreceği yazısına içerik oluşturabilme
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	TDE4.1. Bilgilendirici bir metni edebî metne dönüştüreceği yazma sürecini yönetebilme TDE4.1.1. Seçim yapar. Yazma amacına (ikna etme, bilgilendirme, resmî yazışma) karar verir. Yazacağı metnin özelliklerini (süre, hedef kitle) belirler. Yazacağı metnin türünü, kullanacağı yöntem ve stratejisini belirler. TDE4.1.2. İlişkiyi sürdürür. Yazma süreci ile ilgili engelleri ortadan kaldırır. Yazma amacına uygun olarak seçtiği stratejiyi yapılandırır. TDE4.2. Bilgilendirici bir metni edebî metne dönüştüreceği yazısına içerik oluşturabilme TDE4.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar. Yazma amacına yönelik ön bilgileriyle bağlantı kurar. Metnin türüne göre kullanacağı yapı unsurlarını belirler. TDE4.2.3. Karşılaştırır. Yazma amacı ve yazacağı metnin özelliklerine göre ana düşünceye ve vermek istediği iletiye karar verir. Planını oluştururken karşılaştırma içeren iletiler oluşturur. TDE4.2.4. Sınıflandırır. Yazılı anlatımın kullanım alanına (özel, mesleki, eğitim ve kamusal) göre içeriğini belirler. TDE4.2.5. Yeniden ifade eder. Söz varlığını kullanarak yazısının içeriğini düzenler. TDE4.2.6. Tepki verir. Yazma sürecini planlarken dil işlevlerinin kullanımına karar verir. TDE4.2.7. Görsel öğeleri kullanır. Yazma içeriğini desteklemek için kullanacağı görsel ve işitsel öğelere karar verir. TDE4.2.8. Sunar. Yazacağı metnin plan taslağını sunar. Aldığı geri bildirimler ile plan taslağına son şeklini verir.
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Bu etkinlikte öğrencilerin yazma stratejilerini uygulayabildiği, bir işi işlem basamaklarına göre yazabildiği, yazılarında uygun geçişle bağlantı ifadelerini ve anlatım biçimlerini kullanabildiği kabul edilir.
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrenciler yazma stratejilerini uygulamakta zorlanabilirler.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	İFS1: Öğrencilerin kelime ilişkilendirme çalışmalarında kullandıkları metaforlar, sadece birer benzetme olarak kalmaz; bu metaforların temsil ettiği “özgürlük, aidiyet, yalnızlık” gibi soyut kavramlar ve genellemeler arasındaki ilişkiler irdelenir.
	Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Tarihî bir olayı hem bilgi metni hem de hikâye olarak ele alarak çoklu perspektif geliştirir.
	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Edebiyat dışından (resim, tarihi belgeler, müzik vb.) örnekler kullanılır.
	Organizasyon (İFO)	İFO1: Metinler hikâyenin yapı, dil ve anlatım özelliklerine göre düzenlenir. Alternatif: Öğrenciler plan şeması kullanarak kendi içerik düzenlerini oluşturabilir.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Edebiyatımızda bilgi ve sanatı birleştiren yazarlar (Evliya Çelebi, Ahmet Mithat Efendi, Halide Edip Adıvar) tanıtılır. Bunun için bu yazarlarla ilgili tanıtıcı video vb. kullanılabilir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: Öğrencilerden “Aynı bilgiyi öğretici ve edebî dille yazmanın farkı nedir?” sorusuna verdikleri cevabı kanıtlamaları istenir.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Öğrenciler, karşılaştırdıkları tekniklerin özelliklerini statik bir tabloda listelemek yerine bu tekniklerin birbirlerine üstünlüklerini veya zayıf yönlerini (Örn: “Gösterme” tekniğinin etkileyiciliği ve “Anlatma” tekniğinin hızı) keşfettikleri interaktif bir karşılaştırma haritası oluşturabilirler.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	SFAY1: Öğrenciden, “Neden bu anlatım yolunu seçtin?” sorusuna yanıt verirken seçtiği yöntemin (örneğin bilinç akışı) karakterin iç dünyasındaki karmaşayı yansıtmadaki işlevini akıl yürütme yoluyla açıklaması istenir. Öğrenci, bu yöntemin okuyucunun algısını nasıl yönlendirdiğini kanıtlarla sunmalıdır.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: Öğrenciler dönüştürecekleri metni ve yazım biçimlerini seçmekte özgürdür.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	SFGE1: İstasyon çalışmalarıyla iş birliği güçlendirilir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: “Öğrencilerin yalnızca bilgi aktarmakla kalmayıp bu bilgiyi insanlara daha anlaşılır, etkili ve ilgi çekici biçimde sunmayı öğrenmeleri gerekir. Bu durum, gerçek yaşamda karşılaşılan “bilginin etkili aktarımı” sorununa çözüm üretme becerisini kazandırır.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK1: Ürünlerin okul dergisi, pano veya çevrim içi platformlarda paylaşılması öğrencilerin yazılarını gerçek bir okuyucu kitlesine ulaştırarak motivasyonlarını artırır. Böylece çalışmalarının somut bir karşılığı olduğunu görürler.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Profesyonel ölçütlerle yapılan değerlendirme, öğrencilerin akademik ve yaratıcı yazma becerilerini geliştirmelerine katkı sağlar. Aynı zamanda yazılarını yalnızca öğretmen gözüyle değil genel kabul görmüş standartlara göre düzenlemelerine imkân tanır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	ÜFSÜ1: Sentez ürün, sadece edebî bir metin olmak zorunda değildir. Duyguların ve hayal gücünün kullanıldığı bu süreç bir dijital hikaye anlatımı, bir kısa film senaryosu veya soyut bir sanat projesine dönüştürülerek ürün çeşitliliği sağlanabilir.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	ÜFÜÇ1: Öğrencilerin ürünlerini sadece metin veya görsellerle sınırlı tutmamaları teşvik edilir. Hikâyelerini etkileşimli dijital kitap formunda, senaryolarını seslendirilmiş bir radyo tiyatrosu (podcast) olarak veya görsel yazılarını hareketli infografik şeklinde sunmaları sağlanarak ürün yelpazesi genişletilebilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Metinlerin podcast, kısa video, dijital hikâye veya blog yazısına dönüştürülmesi öğrencilerin farklı mecralarda üretim yaparak çok yönlü iletişim becerilerini geliştirmesine yardımcı olur. Ayrıca teknolojiyi kullanarak edebî yaratımlarını daha geniş kitlelere ulaştırma fırsatı verir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Öğrenme ortamı, öğrencilere etkileşim ve öğrenme fırsatları sunan alanlar olarak tanımlanmalı ve tasarlanmalı.
	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T1: Öğrencilerin öğrenme profilleri ve ortam tercihleri çeşitlidir, bu tercihler değişken olmalı.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	FÖOD-ÖMO1: Metin köşesi: Öğretici metinler Sanat köşesi: Görseller-çizimler Tartışma köşesi: Konuşma biletleleriyle tartışma Yazma köşesi: Edebî metin dönüştürmeleri

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Farklılaştırılmış Etkinlik Formu

Etkinlik Adı	Bilgiyi Sanata Dönüştürüyorum
Konu	Bilgilendirici bir metnin edebî metne dönüştürülmesi/yazma
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin öğretici metinleri inceleyerek dil ve anlatım özelliklerini kavramaları, bu metinlerin edebî metinlerden farklılıklarını keşfetmeleri ve edebî metinlerle karşılaştırmaları; kelime ilişkilendirme, konuşma biletlere ve tablo doldurma etkinlikleriyle öğretici ve edebî metin arasındaki farkları keşfetmeleri; anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarını kullanarak metinlerini dönüştürmeleri; bilgi ve sanatı birleştiren yazarların eserlerini tanımaları ve farklı anlatım tekniklerini karşılaştırmaları; grup çalışmaları ve istasyon görevleriyle hikâye, senaryo veya görselle desteklenmiş yazılar üretmeleri; ürünlerini sınıfta, okul dergisinde veya dijital ortamlarda sunmaları ve öğretici ile edebî dil arasındaki farkı gerekçeli biçimde açıklamaları hedeflenmektedir.
Disiplinler Arası Bileşenler	Resim, tarih
Materyaller	Dijital içerikler, etkileşimli tahta
Süre	3 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Tanılayıcı Dallanmış Ağaç: Öğrencilerin bir konudaki bilgi düzeyini ölçmek için kullanılan, “doğru-yanlış” türü sorularla ilerleyen bir değerlendirme aracıdır. Öğrenciler sorulara verdikleri cevaba göre farklı dallara yönlendirilir. Sonunda doğru ya da yanlış öğrenme yoluna ulaşırlar. Böylece öğrencinin konudaki eksik ya da doğru bilgileri net biçimde tanımlanır.</p> <p>Kelime İlişkilendirme Testi: Bir kavramın öğrencilerde çağrıştırdığı kelimeleri ortaya çıkarmak için kullanılır. Öğrencilere verilen anahtar kelimeye karşılık akıllarına gelen sözcükleri hızlıca yazmaları istenir. Bu yöntem; öğrencilerin kavram hakkındaki bilgi düzeyini, zihinsel şemalarını ve yanlış anlamalarını görmeyi sağlar.</p> <p>Konuşma Bileti: Öğrencilerin sınıf içi tartışma ya da konuşmalara katılımını teşvik eden bir stratejidir. Öğrencilere küçük kartlar (biletlere) verilir, her konuşma yaptıklarında bir biletlere kullanırlar. Böylece tüm öğrencilerin katılımı dengelenir, konuşma sırası adil biçimde dağılır ve aktif öğrenme ortamı oluşur.</p> <p>İstasyon Yöntemi: Sınıfta farklı köşeler (istasyonlar) oluşturularak her istasyonda ayrı bir etkinlik ya da görev yerleştirilir. Gruplar, belirli sürelerde istasyonlar arasında dolaşır ve her istasyondaki etkinliği tamamlar. Bu yöntem öğrencilerin farklı öğrenme yollarını deneyimlemesine, grup çalışması yapmasına ve konuyu çok boyutlu olarak öğrenmesine imkân tanır.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Yazma Öncesi:</p> <p>Öğretmen daha önceki derste öğrencilerden çeşitli öğretici metin örnekleri bulmalarını ve bu metinleri tahlil ederek notlar alıp derse hazırlıklı gelmelerini ister. (Deneme, makale, sohbet türünde metin örnekleri gibi). Ardından “Bilgiler neden sadece sayılarla nesnel gerçeklerle ifade edilmek zorunda? Kuru bilgi insanlara nasıl daha etkili aktarılabilir?” sorularına yanıt aranır (ÜFGHP1).</p> <p>Öğrencilerin yanıtları alındıktan sonra öğretmen bilgilendirici metinlerin aslında birer hikâye potansiyeli taşıdığını ifade eder.</p> <p>Öğretmen tarafından etkileşimli tahtadan öğretici metinlerin dil ve anlatım özellikleriyle ilgili daha önceden hazırlanmış ve EK 1'de yer alan “tanılayıcı dallanmış ağaç” etkinliği açılır. Öğrencilerden öğretici metinlerle ilgili aldıkları notlardan hareketle bu etkinliği yapmaları istenir. Tanılayıcı dallanmış ağaç etkinliğinin değerlendirilmesi gerçekleştirilir (ÜFÜD1). Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarla doğru cevapların açıklanması sağlanır. Etkinlikten sonra öğretmen öğretici metinlerin dil ve anlatım özelliklerini öğrencilerin açıklamalarını ister.</p> <p>Öğretmen öğrencilerden kelime ilişkilendirme etkinliği için defterlerinden bir çalışma yaprağı açmalarını ister. Ardından anahtar kavram olarak belirlediği “hikâye türü” ile ilgili zihinlerinde</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

çağrışım kurdukları sözcükleri belirlenen süre içerisinde yazmalarını ister. Bu şekilde kavramlara ilişkin öğrencilerin zihinlerinde oluşan yapının anlamlı olup olmadığı ve kavramlar arasındaki anlamsal yakınlık ortaya konulmaya çalışılır. Öğrencilerin cevaplarından yola çıkılarak hikâye türünün yapı dil ve anlatım özellikleri öğretmen tarafından kısaca açıklanır.

Öğretmen her öğrenciye ikişer konuşma bileti dağıtır. Ellerindeki konuşma bileti kadar konuşma haklarının olduğunu belirtir. Ardından öğrencilere “Arılar çalışandır.” cümlesini nasıl edebî bir metin hâline dönüştürebileceklerine yönelik bir soru yöneltir. Öğretmen burada arı için “kovadaki bal için ter döken bir savaşçı” ifadesini kullanarak örnek bir yönlendirme yapabilir. Konuşma biletlerine göre öğrencilere söz verilir. Öğrencilerin yanıtları alındıktan sonra etki-leşimli tahtadan **EK 2’de** yer alan öğretici metinler ve edebî metinlerle ilgili bir karşılaştırma tablosu açar ve bu tablodaki boşlukları öğrencilerin doldurmalarını ister.

Öğrencilerin etkinliği tamamlamasından sonra tablodan hareketle öğretmen öğrencilere metinlerini hikâyeye dönüştürürken kullanabilecekleri anlatım biçimlerini (betimleyici, öyküleyici) ve düşünceyi geliştirme yollarını hatırlatır (benzetme, çözümlenme vb.). Öğretici metni edebî bir metne dönüştürürken dil ve anlatım özelliklerinin değiştirilmesi gerektiğini vurgulayarak bunu **EK 3’te** yer alan bir şema ile ifade eder ve açıklamalarda bulunur (**İFO1**). Öğretmen edebiyatımızda bilgi ve sanatı birleştiren yazarları (Evliya Çelebi, Ahmet Mithat Efendi, Halide Edip Adıvar) tanıtır ve öğrencilere bu yazarların hangi eserlerini bildiklerini sorar. Öğrencilerin yanıtları ile birlikte okudukları bu eserlere yönelik duygularını da paylaşmalarını sağlar (**İFSK1**). Öğretmen örnek çalışmalar sunarak öğrencilerin incelemelerini sağlar. Öğrencilerin kaynak metinlerden farklı anlatım tekniklerinin özelliklerini karşılaştırmalarına olanak verir (**SFKÖ1**).

Yazma Sırası:

Öğretmen öğrencileri küçük gruplara ayırır (**SFGE1**). Öğrencilerin çalışmalarını hazırlamalarını sağlamak amacıyla sınıfta 5 istasyon oluşturur (**FÖOD-ÖMO1, FÖOD-T1**). Her istasyonda aşağıda yer alan ve yapılması beklenen görevleri açıklar. Öğrencilere yalnızca verileri değil hayal güçlerini, duygularını ve kelime ilişkilendirme çalışmasındaki metaforları da kullanabileceklerini belirtir (**İFS1, ÜFSÜ1**). Ayrıca öğrencilere isterlerse tarihî bir olay, tarihî bir belge ya da resimlerden de yararlanabileceklerini de ifade eder (**İFK1, İFÇ1, SFSÖ1**). Öğrenciler ürünlerini hikâyeye, kısa film senaryosu veya görselle desteklenmiş yazı olarak sunabilirler (**ÜFÜÇ1**).

İstasyondaki Görevler

1. İstasyon: Türün özellikleri → Hikâyenin yapı ve dil anlatım özelliklerinin tespiti
2. İstasyon: Dil köşesi → Kullanılacak dilin belirlenmesi
3. İstasyon: Görsel köşesi → Hikâyeye uygun seçilecek görsellerin belirlenmesi
4. İstasyon: Plan köşesi → Taslak plan oluşturma

Yazma Sonrası:

Öğrenciler çalışmalarını tamamladıktan sonra çalışmalarını uygun ortamlarda sunarlar (**FÖOD-OTÖ1**). Öğrencilerin çalışmalarını varsa okul dergisinde ya da okul panosunda sunabilirler (**ÜFGAK1**). Öğretmen isteyen öğrencilere çalışmalarını, podcaste veya kısa videoya dönüştürebileceklerini de belirtir (**ÜFD1**). Dönüştürdükleri metinde hangi anlatım yolunu kullandıklarını örneklerle açıklar (**SFAY1, SFÜDD1**).

Değerlendirme

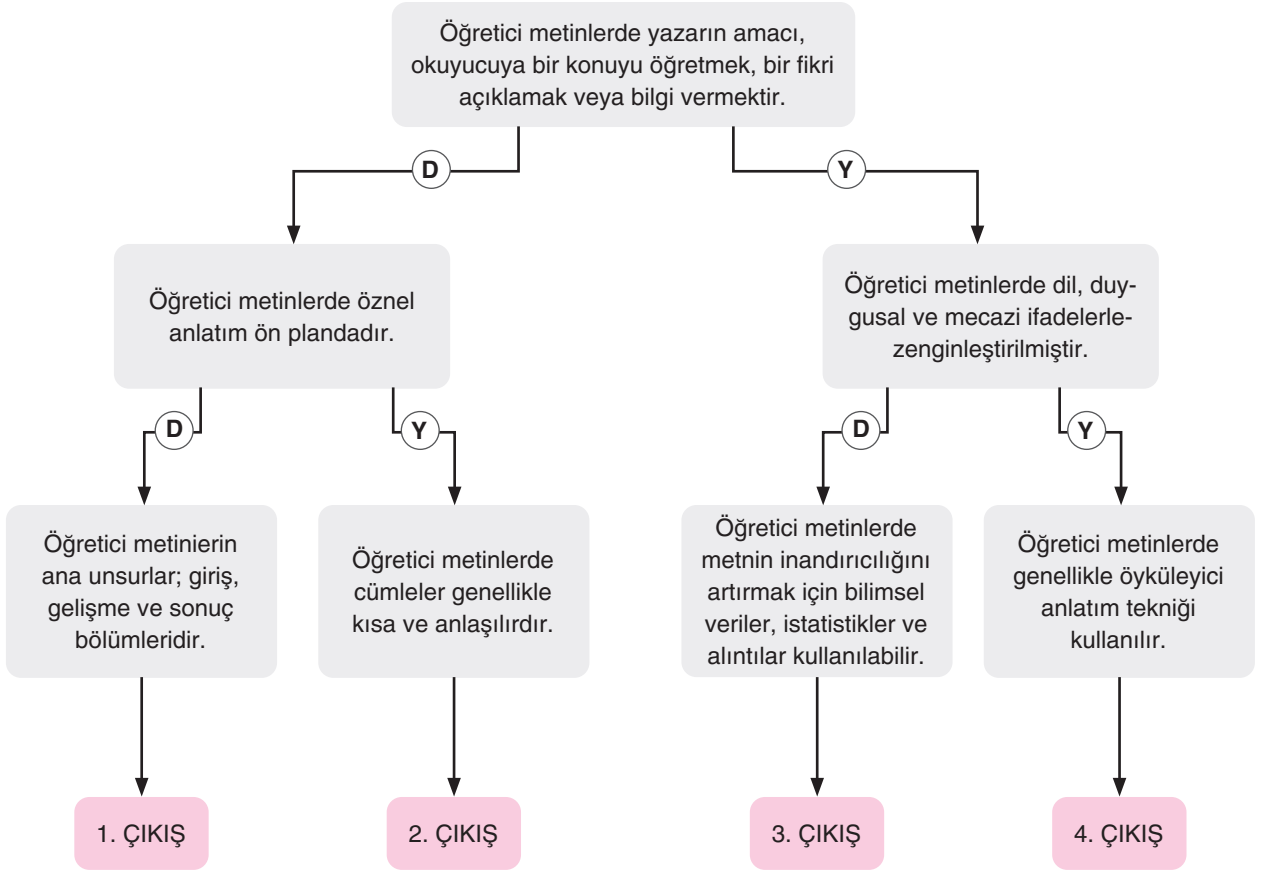
Çıkış kartı

Teknoloji Entegrasyonu

Dijital içerikler, ses kayıt cihazları

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: ÖĞRETİCİ METİNLERDE DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 2: ÖĞRETİCİ METİN VE EDEBİ METİN KARŞILAŞTIRMA TABLOSU

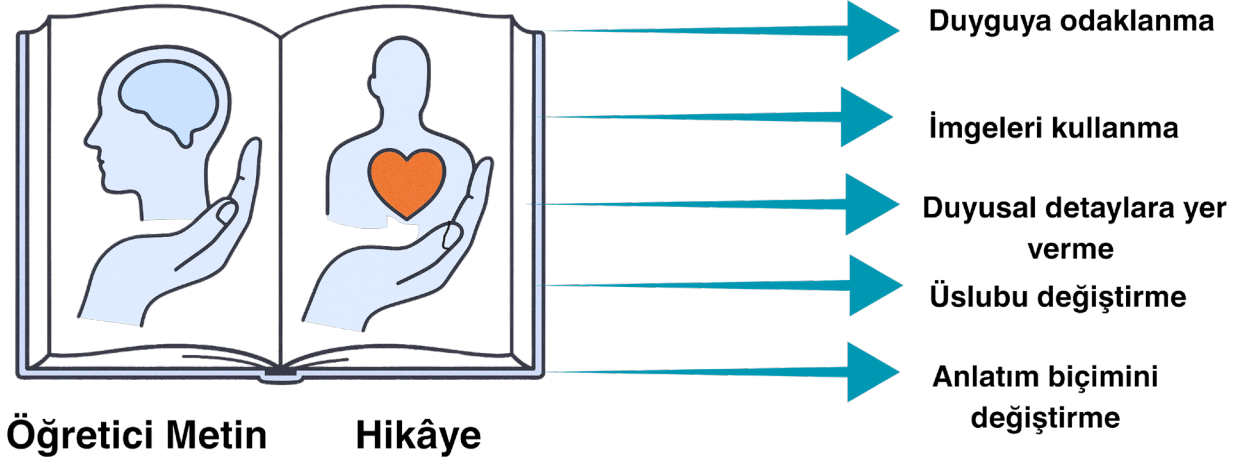
Edebi metinleri ve öğretici metinleri tabloda belirtilen başlıklara göre karşılaştırınız.

	EDEBİ METİNLER	ÖĞRETİCİ METİNLER
AMAÇ VE HEDEF KİTLE		
GERÇEKLEKLE İLİŞKİ		
DİL VE ANLATIM		

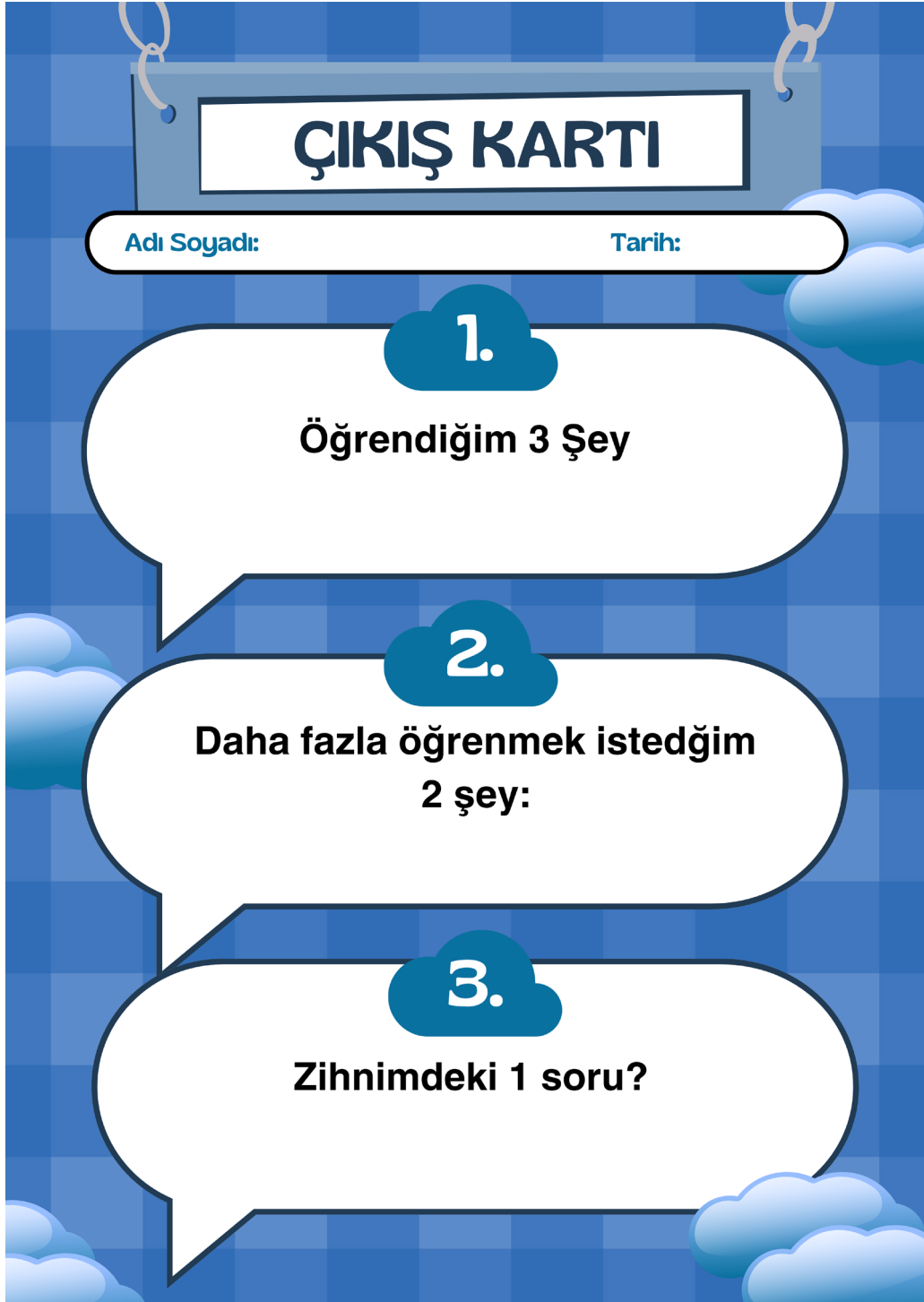
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 3: ÖĞRETİCİ METİNLERDE DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

EK 4: ÇIKIŞ KARTI

The image shows a blue-themed exit card template with a checkered background and cloud illustrations. At the top, a white box contains the title 'ÇIKIŞ KARTI'. Below this, a white bar contains two fields: 'Adı Soyadı:' and 'Tarih:'. The main body of the card consists of three white speech bubble shapes, each containing a numbered question. The first bubble is labeled '1.' and asks 'Öğrendiğim 3 Şey'. The second bubble is labeled '2.' and asks 'Daha fazla öğrenmek istediğim 2 şey:'. The third bubble is labeled '3.' and asks 'Zihnimdeki 1 soru?'. The card is designed to be hung with rings at the top corners.

ÇIKIŞ KARTI

Adı Soyadı: _____ Tarih: _____

1.
Öğrendiğim 3 Şey

2.
Daha fazla öğrenmek istediğim
2 şey:

3.
Zihnimdeki 1 soru?

ETKİNLİK 7

TEMA: DÜNDEN BUGÜNE (OKUMA)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları

Okuma

TDE2.1. “Dünden Bugüne” temasında ele alınan metinlerde okumayı yönetebilme

TDE2.2. “Dünden Bugüne” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme

TDE2.3. “Dünden Bugüne” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme

TDE2.4. “Dünden Bugüne” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri

TDE2.1. Okumayı Yönetebilme

TDE2.1.1. İnceler ve görüş oluşturur.

TDE2.1.2. Seçim yapar.

Okuyacağı metin için uygun okuma yöntem ve stratejisi seçer.

Seçtiği okuma stratejisi ile okumayı sürdürür.

TDE2.2. Anlam Oluşturabilme

TDE2.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.

Okuma metnindeki bilgiler ile ön bilgileri arasında bağlantı kurar.

TDE2.2.3. Çıkarım yapar.

Metinde açıkça sunulan bilgileri belirler.

Metinlerden hareketle çıkarımlar yapar.

Metnin konu ve/veya temasını belirler.

Metnin ana düşüncesini/duygusunu belirler.

Yazarın metni yazma amacını belirler.

Metindeki karakterlerin davranışlarından duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlar yapar.

Metin ile yazar arasındaki ilişkiyi belirler.

TDE2.2.4. Karşılaştırır.

Metin öncesi tahminleri ile okuma içeriğini karşılaştırır.

Okuduğu metinleri belirlenen ölçütlere (içerik, tür, şekil, dönem, zihniyet, üslup, ileti) göre karşılaştırır.

Metindeki gerçek ve kurgu arasındaki farkı belirler.

TDE2.2.6. Tepki verir.

Okuduğu metinlere yönelik geri bildirimler sunar.

TDE2.3. Çözümleyebilme

TDE2.3.1. Parçaları belirler.

Metindeki karakterlerin özelliklerini, amaçlarını ve niyetlerini inceler.

Metindeki yapı unsurlarını belirler.

TDE2.3.2. Parçalar arasındaki ilişkileri belirler.

Okuduğu metni oluşturan şekil ve anlama dair birimler arasındaki ilişkileri belirler.

Metindeki yapı unsurları arasındaki ilişkileri belirler.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	<p>Metinlerin yazıldığı dönemin özelliklerini açıklar.</p> <p>TDE2.3.3. Parçalar arasındaki etkileşimleri belirler.</p> <p>Okuduğu metni oluşturan şekil ve anlama dair birimlerin arasındaki etkileşimleri değerlendirir.</p> <p>Metnin yapı unsurlarının metne olan katkısını değerlendirir.</p> <p>Metnin yapı unsurları ile metnin içeriği arasındaki ilişkiden hareketle metnin yapı unsurlarının işlenişini değerlendirir.</p> <p>Metin içindeki tutarsızlıkları ya da çatışmaları tespit ederek bunların metne olan etkisini değerlendirir.</p> <p>Metni millî, manevî ve evrensel değerlerin aktarımı bağlamında değerlendirir.</p> <p>Metnin içeriğinin, yapı unsurlarının, dil ve anlatım özelliklerinin metnin yazarıyla ilişkisini kurar.</p> <p>Metnin diğer disiplinlerle olan ilişkisini değerlendirir.</p> <p>TDE2.4. Yansıtılma</p> <p>TDE2.4.1. Kendi değerlendirmesini yapar.</p> <p>Metin hakkında değerlendirmeler yapabilmek için çeşitli ölçütler belirler.</p> <p>Okuduğu metni kendi beğeni ölçütleri doğrultusunda değerlendirir.</p> <p>Metindeki gerçeklik ile gerçek dünya bilgisine dayalı karşılaştırmalar yapar.</p> <p>TDE2.4.2. Tepki verir.</p> <p>Kendini karakterlerin yerine koyarak kahramanın davranışlarını anlamlandırır.</p> <p>Okuduğu metne yönelik beğeni ve eleştirilerini gerekçelendirerek açıklar.</p> <p>Metindeki olaya, duruma, soruna ya da karakterlerin davranışlarına seçenekler üretir.</p> <p>Kendi belirlediği ölçütlerden hareketle metnin yazılış amacına ulaşma düzeyini değerlendirir.</p>	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin önceki sınıf seviyelerinden anlatmaya bağlı edebî metinlerin (destan, hikâye, masal...) genel özelliklerini ve metin tahlili sürecinde incelenen türe özgü temel kavramları (anlatıcı, olay örgüsü, kişi, zaman, mekân vb.) bildikleri kabul edilmektedir.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrenciler destan ve mesnevi türlerinin tarihî süreçte benzer işlevlerle kullanılmasını ve farklılıklarını bilmiyor olabilir.	
	Farklılaştırma Alanları	
İçerik	Soyutluk (İFS)	İFS1: Öğrencilere “Destandaki fiziksel kahramanlık (alp) ile <i>Mesnevi</i> 'deki ruhsal olgunlaşma (insan-ı kâmil) kavramları, bir milletin var olma mücadelesinde hangi soyut değerleri temsil eder?” sorusu sorularak kavramsal derinlik sağlanır.
	Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Öğrencilerden, Oğuz Kağan'ın temsil ettiği “devlet kuran kahraman” ile Mevlâna'nın <i>Mesnevi</i> 'de kurguladığı “nefsini terbiye eden insan” arasındaki felsefi farkı analiz etmeleri istenir. Bu süreçte siyaset bilimi (yönetim biçimleri) ve psikoloji (kişilik gelişimi) disiplinleri arasında bağ kurulur.
	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Okuma sırasında sadece metinler değil dönemin sanat anlayışını yansıtan görsel veriler de öğretmen tarafından sürece dahil edilir. <i>Oğuz Kağan Destanı</i> 'ndaki “kurt”, “gök” ve “ışık” sembolleri ile <i>Mesnevi</i> 'deki “ney”, “pervane” ve “gül” benzetmeleri, göstergebilimsel bir bakış açısıyla incelenir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Organizasyon (İFO)	İFO1: Karşılaştırma tablosu, metinlerin sadece yüzeysel özellikleri değil temel kavramlar, disiplinler arası bağlantılar ve eserlerin yazılış amaçlarındaki derinlik hiyerarşisine göre düzenlenir.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Öğretmen bilgi verirken Mevlâna ve destan kahramanlarının tarihsel kimlikleri dışında, bu türlerin gelişimine yön veren diğer dâhi niteliğindeki şahsiyetlerin eserlerine ve düşünce yapılarına da değinerek öğrencilere bu kişileri derinlemesine inceleme fırsatı sunar.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: Yansıtıcı yazılarda öğrencilerin sadece olayları değil karakterlerin kararlarını etik ve felsefi açılarından eleştirel bir süzgeçten geçirmeleri beklenir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	SFAU1: Tartışmada öğrencilerin farklı bakış açıları geliştirmesine olanak tanıyan ve birden fazla çözüm yolu sunan “Eğer kahraman bu hatayı yapmasaydı sonuç nasıl değişirdi?” gibi sorulara odaklanılır.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Öğrencilere “Bir milletin inanç sistemi ve yaşam tarzı değiştiğinde, kullandığı kelimeler de değişir mi?” sorusu sorularak öğrencilerden her iki metindeki bazı sözcüklerin sıklıklarını ve hangi bağlamda kullanıldıklarını tespit etmeleri istenir. Böylece öğrencilerin “değişim” kavramının metne yansımaları keşfetmeleri sağlanır.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	SFAY1: Öğrencilerden yansıtıcı yazılardaki görüşlerini metinlerden alıntılar yaparak ve kanıtlar sunarak desteklemeleri istenir. Böylece mantıksal çıkarım becerileri geliştirilir.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: Öğrencilere araştırma yaparken hangi dijital veya fiziksel kaynakları (müze sanal turları, kütüphane arşivleri) kullanacakları konusunda tam özgürlük tanınarak öğrencilerin bağımsız öğrenme süreçleri desteklenir.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	SFARŞ1: Öğrencilere kısaca “filoloji ile ilgili araştırma yöntemleri” tanıtılır. Bu kapsamda, araştırdıkları metinlerde geçen ve günümüzde kullanılan kelimelerin kökenlerini düşünmeleri ve bu kelimelerle o dönemin sosyal hayatıyla (ör. göçebe yaşamdaki at kültürü veya tasavvufi yaşamdaki ney sembolü) ilişkilendirmeleri istenir.
	Grup Etkileşimi (SFGÖ)	SFGÖ1: Okuma çemberi grupları oluşturulurken esnek gruplama stratejisi uygulanır. Öğrenciler ilgi alanlarına göre (tarih araştırmacıları, dil dedektifleri, sosyoloji gözlemcileri) roller üstlenerek grup içi etkileşimi ve akran öğretimini en üst düzeye çıkarırlar.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Öğrencilere şu problem sunulur: “Dijitalleşen dünyada, Oğuz Kağan gibi epik bir figür ile <i>Mesnevi</i> gibi etik bir rehber, z kuşağına nasıl aktarılabilir?”
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK1: Tablolardan elde edilen sonuçlar sadece öğretmene teslim edilmez, bu çalışmaların birer “karşılaştırmalı edebiyat raporu” formatına getirilerek okulun internet sitesinde yayımlanması veya bir üniversitenin edebiyat bölümü uzmanına sunulması teşvik edilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Dijital olarak paylaşılan ürünler bilişim teknoloji öğretmeni tarafından değerlendirilir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	ÜFSÜ1: Karşılaştırma tablosundan elde edilen verilerle öğrencilerin iki türün (destan ve mesnevi) ruhunu birleştiren özgün, yaratıcı ve orijinal bir sentez ürün (örneğin, modern bir epik-tasavvufi metin) ortaya koymaları teşvik edilir.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	ÜFÜÇ1: Yapışkanlı kâğıtlar ve fiziksel panoların yanı sıra “öğrenme duvarı” dijital platformlara taşınarak etkileşimli kavram haritaları, sesli blog veya yapay zekâ destekli görsel tasarımlar şeklinde çeşitlendirilebilir.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Öğrencilerin karşılaştırma tablosundan ürettikleri tüm ürünlerin bir arada sergilenebileceği “Karşılaştırmalı Edebiyat Dergisi” çıkarılması teşvik edilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Sınıf etkinlik esnasında “Destan Otağı” (kurultay düzeni, epik görseller) ve “Mesnevi Halkası” (mistik, dingin, akustik olarak ney sesiyle desteklenmiş alan) olarak düzenlenebilir.
	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T1: Öğrenme duvarına asılacak çıktılar için öğrenci tercihlerine göre çoklu kanallar sunulur.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	FÖOD-ÖMO1: Sınıf içerisinde grupların rahatça etkileşim kurabileceği, materyallerini sergileyebileceği ve fikir alışverişinde bulunabileceği dinamik bir “araştırma köşesi” tasarlanabilir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Farklılaştırılmış Etkinlik Formu

Etkinlik Adı	Destandan Mesneviye
Konu	Tarihî süreçte edebî türlerin yaşadığı dönüşümler ve ortak unsurlar
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin; <i>Oğuz Kağan Destanı</i> ve <i>Mesnevi</i> üzerinden edebî metinleri tarihî ve kültürel bağlamlarıyla analiz etmeleri, okuma çemberi ve yansıtıcı yazı tekniklerini kullanarak üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeleri, öğrenme duvarı ve karşılaştırma tabloları aracılığıyla edindikleri bilgileri somutlaştırıp türsel çıkarımlar yapmaları ve öz değerlendirme süreciyle kendi öğrenme sorumluluklarını üstlenmeleri hedeflenmektedir.
Disiplinler Arası Bileşenler	Tarih, sosyoloji
Materyaller	Etkileşimli tahta, dijital içerikler
Süre	4 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Okuma Çemberi: Okuma çemberleri, öğrencilerin birbirlerinin okumalarını dinleyerek sorular sormalarına ve birbirlerinin düşüncelerini değerlendirmelerine fırsat veren bir stratejidir. Bir süreç farklılaştırma stratejisi olarak okuma çemberleri, öğrencilere ipucu olmaksızın dinleyerek tartışmalara katılmaları, yeni düşünceler geliştirmeleri ve bunları grup çalışmalarında olgunlaştırmalarına fırsat tanımaktadır.</p> <p>Yansıtıcı Yazı: Yansıtıcı yazma, yazarın gerçek veya hayali bir sahneyi, olayı, etkileşimi, anlık düşünceleri veya anıyı betimlediği ve anlamı üzerine kişisel bir değerlendirme eklediği analitik bir uygulamadır.</p> <p>Öğrenme duvarı: Öğrenme duvarı, hedeflere dayalı olarak öğrenciler tarafından oluşturulan fiziksel görsel düzenleyicilerdir. Sınıfın duvarları veya okul koridorları bu iş için kullanıldığından öğrenme duvarı adını almıştır.</p> <p>Karşılaştırma tablosu: Karşılaştırma tabloları, öğrencilerin belirli bir öğrenme çıktısı hakkında ne öğrendiklerini belirlemek amacıyla kullanılan bir tekniktir. Bu teknikte öğrencilere kavramların özelliklerini karşılaştırmaları, benzerlik ve farklılıklarını belirlemeleri istenir. İki boyutlu tabloların kullanıldığı bu teknik öğrencilerin kavramların özelliklerini ayırt etme ve çıkarım yapabilme becerilerine katkı sağlanmaktadır.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Okuma Öncesi: Öğretmen dersten önce öğrencilerden <i>Oğuz Kağan Destanı</i> incelemesi (EK 1) ve Mevlâna'nın <i>Mesnevi</i> adlı eserinin giriş bölümünü (EK 2) okumalarını, okuduğu eserlerin oluştuğu tarihî dönemi, dönemin kültürel özellikleri, sosyal ortamları ve yönetim biçimleri hakkında bilgi toplamalarını ister (SFARŞ1, SFSÖ1). Öğretmen öğrencilerin beşer kişilik gruplara ayırır (FÖOD-OTÖ1, FÖOD-ÖMO1). Bu etkinlikte, "okuma çemberi" ve "yansıtıcı yazı" teknikleri birlikte uygulanacağından öğrenciler elden geldiğince istedikleri gruplara gidecektir (SFGE1).</p> <p>Okuma Sırası: Gruplarda görevlerin dönüşümlü olarak değişmesi kaydıyla bir öğrencinin metni okuması, bir öğrencinin öğretmenden aldığı tartışılacak soruları arkadaşlarına sorması, bir öğrencinin tartışma sonuçlarını kaydetmesi (yansıtıcı yazıları kaleme alması) ve iki öğrencinin tartışması beklenir (SFAU1). Tartışmalar okuma süreçlerinin içinde olmalıdır (SFÜDD1, İFÇ1). Yansıtıcı yazılar "Ne fark ettim?" (SFKÖ1), "Bu benim öngörülerimi nasıl değiştirdi?" ve "Ben eseri ortaya koyan kişilerin veya eserdeki kahramanların yerine olsam neyi farklı yapabilirdim?" sorularına cevap verecek biçiminde olmalıdır (İFS1, SFAY1). Bu sorular ve cevaplar üç renkte, yapışkanlı kâğıtlara yazılıp, daha sonra büyük karton panolara</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	<p>yapıştırılıp “öğrenme duvarı”na asılabilir (FÖOD-T1). İstenirse bu dijital ortamda hazırlanıp sınıfın veya okulun sosyal medya platformunda da paylaşılabilir (ÜFÜÇ1, ÜFÜD1).</p> <p>Okuma Sonrası:</p> <p>Bu aşamada öğretmen, destan ve mesnevi türlerinin tarihî gelişimi ile millî ve manevî kültürümüzdeki yeri, oluşum biçimleri ve yazılış amaçları hakkında kısaca bilgi verir (İFSK1, ÜFGHP1). Bu bilgiler ışığında öğretmen, öğrencilere iki metnin karşılaştırılmasını içeren bir “karşılaştırma tablosu” (EK 3) verir (İFO1, İFK1). Öğrenciler bu tabloyu doldurup öğretmenlerine teslim ederler (ÜFSÜ1, ÜFD1). Öğretmen, öğrencilerinin çalışmalarını değerlendirdikten sonra öğrencilere dönüt verir (ÜFGAK1). Dersin sonunda dağıtılan öz değerlendirme formuyla öğrenciler kendi performanslarını değerlendirir (EK 4).</p>
Değerlendirme	<p>Bu etkinlikte öğrenciler, okuma çemberi tekniğiyle metinleri grup içinde dinleyip tartışarak anlamlandırır. Süreç boyunca öğrenciler farklı görevler üstlenerek sorular sorar, fikirlerini paylaşır ve tartışma sonuçlarını kaydeder. Tartışmaların ardından öğrenciler, metinlerde fark ettiklerini ve düşüncelerinin nasıl değiştiğini ifade eden yansıtıcı yazılar yazar. Bu yazılar renkli kâğıtlara aktarılıp sınıfta oluşturulan öğrenme duvarında sergilenerek ortak bir öğrenme ortamı sağlanır. Etkinliğin sonunda öğrenciler, destan ve mesnevi türlerini bir karşılaştırma tablosu aracılığıyla değerlendirerek benzerlik ve farklılıkları belirler. Böylece öğrencilerin okuma, yorumlama, eleştirel düşünme ve çıkarım yapma becerileri desteklenmiş olur. Dersin sonunda dağıtılan öz değerlendirme formuyla öğrenciler kendi performanslarını değerlendirir.</p>
Teknoloji Entegrasyonu	Etkileşimli tahta, dijital platformlar

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: OĞUZ KAĞAN DESTANI'NIN İNCELENMESİ**Destanın kahramanı Oğuz Kağan olağanüstü özelliklerle şöyle anlatılır:**

Yine günlerden bir gün Ay Kağan'ın gözü parladı. Doğum ağrıları başladı ve bir erkek çocuk doğurdu. Bu çocuğun yüzü gök; ağız ateş (gibi) kızıl; gözleri elâ, saçları ve kaşları kara idi. Perilerden daha güzeldi. Bu çocuk anasının göğsünden ilk sütü emdi ve bir daha emmedi. Çiğ et, çorba (...) istedi. Dile gelmeye başladı; kırk gün sonra büyüdü, yürüdü ve oynadı. Ayakları öküz ayağı gibi; beli kurt beli gibi; omuzları samur omzu gibi; göğsü ayı göğsü gibi idi. Vücudu tamamen tüylü idi. At sürüleri güder, ata biner ve av avlardı. Günlerden ve gecelerden sonra yiğit oldu.

Destanda Oğuz Kağan'ın başka boylarla yaptığı mücadeleler şöyle anlatılmaktadır:

Ben Türk-Uygurlar'ın kağanıyım ve yeryüzünün dört köşesinin kağanı olsam gerektir. Sizden itaat dilerim. Kim benim emirlerime baş eğerse, hediyelerini kabul ederek, onu dost edinirim. Kim baş eğerse, gazaba gelirim; düşman sayarak, ona karşı asker çıkarır ve derhal baskın yapıp onu astırır ve yok ettiririm. Yine o zamanlarda sağ yanda Altun Kağan adında bir kağan vardı. Bu Altun Kağan, Oğuz Kağan'a elçi gönderdi. Pek çok altın, gümüş takdim etti ve yakut taşlar alıp, pek çok cevâhir yollayarak, bunları Oğuz Kağan'a saygı ile sundu. Ona itaat etti, iyi hediyelerle dostluk temin etti ve onunla dost oldu. Sol yanında Urum adında bir kağan vardı. Bu kağanın askeri ve şehirleri pek çoktu. Bu Urum Kağan, Oğuz Kağan'ın emrini dinlemezdi. Onun arkasından gitmezdi. Ben onun sözünü tutmam diyerek emrine bakmadı. Oğuz Kağan gazaba gelerek onun üzerine yürümek istedi, bayrağını açarak askeriyle ona karşı yürüdü.

Destanda Türk mitolojisine ait motifler ve unsurlar yer alır. Türk destanlarının pek çoğunda ortak olarak kullanılan bazı motiflerden birkaçı şunlardır:

Kırk gün sonra Buz Dağ adında bir dağın eteğine geldi. Çadırını kurdurdu ve sessizce uyudu. Tan ağarınca Oğuz Kağan'ın çadırına güneş gibi bir ışık girdi. O ışıktan gök tüylü ve gök yeveli büyük bir erkek kurt çıktı. Bu kurt Oğuz Kağan'a hitap etti ve: Ey Oğuz, sen Urum üzerine yürümek istiyorsun; ey Oğuz, ben senin önünde yürümek istiyorum dedi. Ondan sonra Oğuz Kağan çadırını düdüdü ve gitti. Gördü ki askerin önünde gök tüylü ve gök yeveli büyük bir erkek kurt yürümektedir ve kurdun ardı sıra ordu gelmektedir. Gök tüylü ve gök yeveli bu büyük erkek kurt birkaç gün sonra durdu. Oğuz Kağan da askeri ile durdu.

Destanda bazı zaman ve mekân unsurları:

O çağda, orada büyük bir orman vardı; birçok dereler ve ırmaklar vardı. Buraya gelen avlar ve burada uçan kuşlar çoktu. Bu ormanın içinde büyük bir gergedan vardı. Yine günlerden bir gün Oğuz Kağan bir yerde Tanrıya yalvarmakta idi. Karanlık bastı. Gökten bir gök ışık indi. Güneşten ve aydan daha parlaktı. Oğuz Kağan oraya yürüdü ve gördü ki: O ışığın içinde bir kız var, yalnız oturuyor. Çok güzel bir kızdı. Cenupta Barkan denilen bir yer vardır, çok zengin bir yurttur ve çok sıcak bir yerdir. Burada çok av ve çok kuş vardır. Altını, gümüşü ve cevâhiri çoktur.

Destanda Türk sözlü edebiyatına özgü bazı motifler:

Oğuz Kağan'ın yanında ak sakallı, kır saçlı, uzun tecrübeli bir ihtiyar vardı. O, anlayışlı ve asil bir adamdı. Oğuz Kağan'ın nâzırı idi. Adı Uluğ Türük idi. Günlerden bir gün uykuda bir altın yay ve üç gümüş ok gördü. (...) Uykudan uyanınca düşte gördüğünü Oğuz Kağan'a anlattı ve dedi ki: Ey kağanım, senin ömrün hoş olsun; ey kağanım, senin hayatın hoş olsun. Gök Tanrı düşümde verdiğini hakikate çıkarırsın. Tanrı bütün dünyayı senin uğruna bağışlasın! Oğuz Kağan Uluğ Türük'ün sözünü beğendi; onun öğüdünü dinledi ve öğüdüne göre yaptı. Ondan sonra Oğuz Kağan büyük kurultay topladı. Maiyetini ve halkını çağırttı. Onlar geldiler ve müşâvere ettiler. Oğuz Kağan büyük ordugâh... sağ yanına kırk kulaç direk diktirdi; üstüne bir altın tavuk koydu; altına bir ak koyun bağladı. Sol yanına kırk kulaç direk diktirdi. Üstüne bir gümüş tavuk koydu; dibine bir kara koyun bağladı. Sağ yanda Bozoklar oturdu; sol yanda Üç Oklar oturdu. Kırk gün, kırk gece yediler, içtiler ve sevindiler.

(OGM Materyal'den alınmıştır.)

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 2: MESNEVÎ'NİN GİRİŞ BÖLÜMÜ

Bişnev in ney çün hikâyet mîkûned Ez cüdâyihâ şikâyet mîkûned	Duy şikâyet etmede her an bu ney, Anlatır hep bu ayrılıklardan bu ney.
Kez neyistân tâ merâ bübrîdeend Ez nefîrem merd ü zen nâlîde end	Der ki; feryadım kamışlıktan gelir, Duysa her kim, gözlerinden kan gelir.
Sîne hâhem şerha şerha ez firâk Tâ bigûyem şerh-i derd-i iştiyâk	Ayrılıktan parçalanmış bir yürek, İsterim ben, derdimi dökmem gerek.
Herkesî kû dûr mand ez asl-ı hiş Bâz cûyed rûzgâr-ı vasl-ı hîş	Şayet aslından biraz ayrılrsa can, Öyle bekler, vuslata ersin zaman.
Men beher cem'iyetî nâlân şüdem Cüft-i bedhâlân ü hoşhâlân şüdem	Ağladım her yerde, hep ah eyledim, Gördüğüm her kul için, dostum dedim.
Herkesî ez zann-i hod şüdü yâr-i men Vez derûn-i men necüst esrâr-i men	Herkesin zannında dost oldum ama; Kimse talip olmadı esrarıma.
Sırr-ı men ez nâle-i men dûr nîst Lîk çeşm-i gûşrâ an nûr nîst	Hiç değil feryadıma sırrım uzak, Gözde lakin yok ışık, duymaz kulak.
Ten zi cân ü cân zi ten mestûr nîst Lîk kes râ dîd-i cân destûr nîst	Aşıkârdır can-beden, gör insanı, Yok izin, görmez fakat insan, canı.
Âteşest îb bang-i nây ü nîst bâd Her ki îb âteş nedâred nîst bâd	Ney sesi tek mil hava; oldu ateş, Hem yok olsun, kimde yoksa bu ateş!
Âteş-i iskest ke'nder ney fütâd Cûşîş-i işkest ke'nder mey fütâd	Ateş ateş olmuş, dökülmüştür neye, Cebesî aşkın karışmıştır meye.
Ney harîf-i herki ez yârî bürîd Perdehâyeş perdehây-i mâ dirîd	Yardan ayrı dostu ney dost kıldı hem, Perdesinden perdemiz yırtıldı hem.
Hem çü ney zehrî vü tiryâkî ki dîd Hem çü ney dem sâz ü müştâkî ki dîd	Kanlı yoldan ney sunar hep arzuhâl, Hem verir Mecnun'un aşkından misal.
Ney hadîs-i râh-i pür mîkûned Kıssahây-i işk-ı mecnûn mîkûned	Ney zehir, hem panzehir; ah nerde var, Böyle bir dost, böyle bir özlemlî yâr?

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Mahrem-î in hûş cüz bîhûş nîst Mer zebân râ müşteri cüz gûş nîst	Sırrı bu aklın, bilinmez akl ile, Tek kulaktır müşteri, ancak dile.
Der gam-î mâ rûzhâ bîgâh şod Rûzhâ bâ sûzhâ hemrâh şod	Sırf keder, gam; gitti kaç gün kaç gece, Geçti yanlışlarla günler, öylece.
Rûzhâ ger reft gûr bâk nîst To bemân ey ânki çün to pâk nîst	Geçse günler, korku yok, her şey masal; Ey temizlik örneği, sen gitme kall!
Her ki cüz mâhî zi âbeş sîr şod Her ki bîrûzîst rûzeş dîr şod	Kandı her şey, tek balık kanmaz suya, Rızkı olmayana da günler uzar.
Der neyâbed hâl-i puhte hîç hâm Pes sühan kûtâh bâyed vesselâm	Anlamaz olgun adamdan bil ki, ham, Söz uzar, kesmek gerekir vesselam!
	Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

EK 3: DESTAN VE MESNEVİ BÖLÜMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI KARŞILAŞTIRMASI**Yönerge:**

Aşağıdaki tablo destan ve mesnevi türlerini değerlendirerek benzerlik ve farklılıkları belirlemeniz amacıyla oluşturulmuştur. Orta sütündeki ifadeleri dikkatlice okuyup her iki metin türüne uygun bilgileri yazınız.

OĞUZ KAĞAN DESTANI		MEVLÂNÂ'NIN MESNEVİSİ
	Tema, konu	
	Yazılış amacı	
	En çok kullanılan söz sanatları	
	Tür özellikleri	
	Dil özellikleri	
	Yapı unsurları	
	Eserin yazarı	
	Gerçek ya da kurgu oluşu	
	Eser hakkındaki öğrenci görüşü	
	Eserde yerinde olmak isteyeceği kişi	

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 4: ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı: _____

Tarih: ___/___/___

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Yönerge: Aşağıdaki formu, etkinlik sürecindeki bireysel katkınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Form, kendi öğrenme sürecinize dair farkındalık geliştirmenize yardımcı olacaktır.

Beceriler	Bazen	Genellikle	Her Zaman
Bir destan ve mesnevi metni arasındaki benzerlikleri anlayabilirim.	☐	☐	☐
Bir destan ve mesnevi metni arasındaki farkları ayırt edebilirim.	☐	☐	☐
Destanın dili ile mesnevinin dilini ayırt edebilirim.	☐	☐	☐
Destan ve mesnevi gibi metinlerin tarih bilimi için önemini anlayabilirim.	☐	☐	☐
Destan ve mesnevi metinlerinin millî ve manevi değerler açısından önemini kavrayabilirim.	☐	☐	☐

ETKİNLİK 8

TEMA: DÜNDEN BUGÜNE (DİNLEME)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları

- TDE1.1.** “Dünden Bugüne” temasında ele alınan metinlerde dinleme/izlemeyi yönetebilme
- TDE1.2.** “Dünden Bugüne” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme
- TDE1.3.** “Dünden Bugüne” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme
- TDE1.4.** “Dünden Bugüne” temasında ele alınan metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri

TDE1.1. Dinlemeyi/izlemeyi Yönetebilme

TDE1.1.1. Seçim yapar.

Dinleyeceği/izleyeceği metin için uygun dinleme/izleme yöntem ve stratejisi seçer.

TDE1.1.2. İlişkiyi sürdürür.

Dinleme/izleme kurallarını uygulayarak dinlemeyi/izlemeyi sürdürür.

TDE1.2. Anlam Oluşturabilme

TDE1.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.

Dinleme/izleme metnindeki bilgiler ile ön bilgileri arasında bağlantı kurar.

TDE1.2.2. Tahmin eder.

Dinlediği/izlediği metnin başlık ve görsellerinden hareketle metnin yazılış amacını tahmin eder.

TDE1.2.3. Çıkarım yapar.

Dinlediği/izlediği metinde açıkça sunulan bilgileri belirler.

Dinlediği/izlediği metinlerden hareketle çıkarımlar yapar.

Dinlediği/izlediği metinde açıkça ifade edilen neden-sonuç, koşul, varsayım bilgilerini belirler.

Dinlediği/izlediği metnin konu ve/veya temasını belirler.

Dinlediği/izlediği metnin yardımcı düşüncelerini belirler.

Dinlediği/izlediği metinde ana düşüncüyü/duyguyu belirler.

Dinlediği/izlediği metindeki karakterlerin davranışlarından duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlar yapar.

TDE1.2.4. Karşılaştırır.

Metni dinleme/izleme sürecinden önce metne ilişkin tahminleri ile dinledikten/izledikten sonraki tespitlerini karşılaştırır.

Dinlediği/izlediği metinleri belirlenen ölçütlere (içerik, tür, şekil, dönem, zihniyet, üslup, ileti) göre karşılaştırır.

Dinlediği/izlediği metinleri belirlenen ölçütlere (içerik, tür, şekil, dönem, zihniyet, üslup, ileti) göre karşılaştırır.

TDE1.2.5. Sınıflandırır.

Dinlediği/izlediği metinleri belirlenen ölçütlere (içerik, tür, şekil, dönem, zihniyet, üslup, ileti) göre sınıflandırır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

**Basamaklandırılmış
Bilgi Birimleri**

Dinlediği/izlediği metinde gerçek ve kurgu arasındaki farkı belirler.

Dinlediği/izlediği metindeki öznel ve nesnel ifadeleri ayırt eder.

TDE1.2.6. Tepki verir.

Dinlediği/izlediği metinlere yönelik geri bildirimler sunar.

TDE1.3. Çözümleyebilme

TDE1.3.1. Parçaları belirler.

Dinlediği/izlediği metindeki karakterlerin özelliklerini, amaçlarını ve niyetlerini inceler.

Dinlediği/izlediği metindeki yapı unsurlarını belirler.

Dinlediği/izlediği metindeki dil ve anlatım özelliklerini belirler.

TDE1.3.2. Parçalar arasındaki ilişkileri belirler.

Dinlediği/izlediği metni oluşturan şekil ve anlama dair birimler arasındaki ilişkileri belirler.

TDE1.3.3. Parçalar arasındaki etkileşimleri belirler.

Dinlediği/izlediği metni oluşturan şekil ve anlama dair birimlerin arasındaki etkileşimleri değerlendirir.

Dinlediği/izlediği metnin yapı unsurlarının metne olan katkısını değerlendirir.

Dinlediği/izlediği metnin yapı unsurları ile metnin içeriği arasındaki ilişkiden hareketle metnin yapı unsurlarının işlenişini değerlendirir.

Dinlediği/izlediği metin içindeki tutarsızlıkları ya da çatışmaları tespit ederek bunların metne olan etkisini değerlendirir.

Dinlediği/izlediği metni millî, manevi ve evrensel değerlerin aktarımı bağlamında değerlendirir.

Dinlediği/izlediği metnin diğer disiplinlerle olan ilişkisini değerlendirir.

TDE1.4. Yansıtabilme

TDE1.4.1. Kendi değerlendirmesini yapar.

Dinlediği/izlediği metin hakkında değerlendirmeler yapabilmek için çeşitli ölçütler belirler.

Dinlediği/izlediği metni kendi beğeni ölçütleri doğrultusunda değerlendirir.

Dinlediği/izlediği metindeki gerçeklik ile gerçek dünyayı karşılaştırır.

TDE1.4.2. Tepki verir.

Kendini dinlediği/izlediği metindeki karakterlerin yerine koyarak kahramanın davranışlarını anlamlandırır.

Dinlediği/izlediği metne yönelik beğeni ve eleştirilerini gerekçelendirerek açıklar.

Dinlediği/izlediği metnin konu ve ana düşüncesinin kendi dünyasıyla olan ilişkisini belirler.

Dinlediği/izlediği metindeki olaya, duruma, soruna ya da karakterlerin davranışlarına seçenekler üretir.

**Ön Koşul Beceriler/
Temel Kabuller**

Öğrencilerin önceki sınıf seviyelerinden anlatmaya bağlı edebî metinlerin (destan, hikâye, masal...) genel özelliklerini ve metin tahlili sürecinde incelenen türe özgü temel kavramları (anlatıcı, olay örgüsü, kişi, zaman, mekân vb.) bildikleri kabul edilmektedir.

**Tema Bazlı Öğrenci
İhtiyaçları**

Öğrenciler okuma stratejilerini kullanmakta zorlanabilir. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin etmekte sıkıntı yaşayabilir. Öğrenciler metnin içeriğini yorumlamakta zorlanabilir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	İFS1: Somut nesnelere (vazo/tabak) ziyade “niyet” ve “adalet” gibi soyut kavramlar metne dâhil edilir. Adaletin sembolü olan “terazi” ile fabldaki kaplar arasında metaforik bağ kurulur.
	Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Öğrencilere “Ne ekersen onu biçersin.” sözünün dışında Aristoteles’in “Adalet, her şeye hakkı olanı vermektir.” sözü verilir. Böylelikle fabldaki karakterlerin bu tanıma ne kadar uyduğu veya uymadığı sorgulatılarak karmaşıklık düzeyi artırılabilir.
	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Dinleme/izleme devam ederken öğretmen tahtanın bir köşesine Mevlana’nın “Adalet nedir? Ağaçlara su vermektir. Zulüm nedir? Dikene su vermektir.” beyti yansıtılabilir. Öğrencilerden metni bu bakış açısıyla dinlemesi/izlemesi istenebilir.
	Organizasyon (İFO)	İFO1: Etkinlik başlangıcındaki kavram haritası, hiyerarşik bir yapıya dönüştürülebilir. “Evrensel Değerler > Etik > Adalet” şeklinde bir mantık çerçevesi içinde haritalama yapılabilir.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Konuyla ilgili olarak hukukçuların veya etik filozoflarının “kısa kisas” ilkesine yönelik görüşlerinden kısa bir kesit sınıfa sunulur.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: “Tartışma” kısmında öğrencilerden, tilkinin bu davranışını bir “psikolog” gözüyle eleştirel değerlendirmeleri ve bu davranışın toplumsal güveni nasıl zedelediğini analiz etmeleri istenir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	SFAU1: Seçimde özgürlük zenginleştirilmesi ile karakterler arasında diyalog oluşturulduğunda “Leylek tilkiye eve davet ettiğinde yemek vermek yerine onunla konuşsaydı ne olurdu?” sorusuyla, ucu açık ve birden fazla doğru cevabı olan bir senaryo kurgulanır.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Öğrencilere kapların özelliği doğrudan söylenmez. Videodaki “vazo” görüntüsü durdurulur ve “Bu vazo bir tilki için neden engeldir?” sorusuyla fiziksel imkânsızlığı öğrencinin keşfetmesi sağlanır.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	SFAY1: “Leylek adaleti sağladı mı yoksa sadece intikam mı aldı?” sorusu ile öğrencilerden metindeki kanıtları (leyleğin hazırlığı, tilkinin mahcubiyeti) kullanarak bir kanıtlama yapmaları istenebilir.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: Küpleme etkinliği bittiğinde öğrencilerden yansıtıcı yazı ya da karakterler arasından geçen bir diyalog kurgulama görevlerinden birini seçmeleri istenir.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	SFARŞ1: Öğrencilere “Fabllarda neden genellikle etik değerler konu olarak seçilir?” sorusu verilerek kaynaklardan etikle ilgili araştırma yapmaları istenebilir.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	SFGE1: Sınıf 6 gruba ayrılır. Her grup küpün bir yüzündeki görevi hazırlar ve diğer gruplara sunum yaparak etkileşimli bir öğrenme döngüsü oluşturulur.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Öğrenciyeye; “Sınıfta bir arkadaşın seninle alay ederse leyleğin yöntemini (misilleme) mi yoksa daha kardeşçe bir çözüm yolunu mu seçersin?” problemi verilir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK1: “Yeni Çözüm Senaryoları” (küp 5. yüz), “Adalet ve Nezaket” dersi kapsamında sunulmak üzere okuldaki tüm sınıfların panolarına asılabilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Öğrencinin yazdığı yansıtıcı yazı, başlangıçta belirlediği “adalet” tanımına ne kadar uyduğu üzerinden öz değerlendirmeye ek olarak felsefe öğretmeni tarafından değerlendirilebilir.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	ÜFSÜ1: Öğrenciden fablın mesajını içeren kısa bir “dijital kamu spotu” veya “modern zaman fablı” (karakterlerin insan olduğu bir versiyon) oluşturması istenebilir.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	ÜFÜÇ1: Yazılı çıktı yerine isteyen öğrenciye drama (canlandırma), isteyen öğrenciye podcast kaydı veya infografik hazırlama imkânı tanınır.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Fablın “çözüm” bölümü değiştirilerek; metin bir “haber bülteni” veya “mahkeme kararı” formatına dönüştürülerek yeniden yazılabilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T1: Bazı öğrenciler küpün belirli yüzlerini (özellikle 3. ve 4. yüz) sessiz bir “analiz köşesinde” tek başına düşünerek ve not olarak tamamlamayı tercih edebilir. Sınıfın bir bölümü “Tartışma Odası”, bir bölümü ise “Derin Düşünme Alanı” olarak tasarlanarak öğrencilere ortam seçme özgürlüğü tanınabilir.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	FÖOD-ÖMO1: Sınıfın duvarlarına “Adalet Duvarı” adı verilen boş kâğıtlar asılır. Öğrenciler dinleme sırasında aldıkları notları ve çıkardıkları dersleri bu duvara gidip yapıştırabilirler.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Adalet Oyunu
Konu	<i>Leylek ile Tilki</i> fablı üzerinden işlenen temel tema: adalet, misilleme ve misafirperverlik etiğidir.
Öğrenme Hedefleri	Dinlenen/izlenen <i>Leylek ile Tilki</i> fablı üzerinden yapılan bu uygulamada olay örgüsü ve karakter eylemlerinin çözümlemesi yoluyla öğrencilerin metin analizi ve kavrama yeteneklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Küpleme tekniğiyle öğrencilere tilkinin bencilliği ve leyleğin misillemesinden hareketle çözümleme becerilerinin geliştirilmesi, eleştirel düşünme, adalet ve empati kavramlarının kazandırılması amaçlanmaktadır. Fablın evrensel mesajının güncel sosyal normlar ve misafirperverlik etiği ile ilişkilendirilmesi suretiyle öğrencilerin bağlamsal düşünme, yansıtıcı yazı yazma ve çıkarımlarını hayatla bütünleştirme yetkinliği edinmeleri hedeflenmektedir.
Disiplinler Arası Bileşenler	Felsefe, psikoloji, sosyoloji
Materyaller	Etkileşimli tahta, dijital içerikler, çok modlu metinler
Süre	4 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Kavram Haritası: Öğrenciler fablın ana temaları (adalet, misilleme, bencillik) hakkındaki ön bilgilerini, kavramsal ilişkilendirme becerilerini tespit eder ve dinleme öncesinde konuya dair zihinsel altyapılarını ölçerler.</p> <p>Çalışma Kâğıdı: Öğrenciler dinleme veya izleme sırasında aktif dinleme ve bilgi kaydetme becerilerini, olay örgüsündeki kritik detayları (kaplar, duygular, eylemler) doğru ve eksiksiz yakalayıp yakalayamadıklarını kontrol eder.</p> <p>Karşılaştırma Tablosu: Öğrenciler fablın yapısal özelliklerini analiz edip ilişkilendirme becerilerini ölçer ve tilki ile leyleğin eylemlerindeki benzerlik ve farklılıkları (simetriyi) kategorize ederek metni derinlemesine anlama düzeylerini değerlendirirler.</p> <p>Açık Uçlu Sorular: Öğrenciler eleştirel düşünme, gerekçelendirme ve etik yargılama becerilerini ölçüp özellikle “intikam” gibi duygular üzerinden konuyu yüzeysel okumanın ötesinde tartışma yeteneklerini değerlendirirler.</p> <p>Yansıtıcı Yazı: Öğrenciler orijinal düşünüp, transfer becerilerini ölçerek fablın ahlaki dersini güncel hayattan bir duruma uyarlayarak (uygulama) alternatif çözüm yolları (yaratıcılık) geliştirme yeteneklerini değerlendirir.</p> <p>Öğrenme Günlüğü: Öğretmen, öğrencilerin öz değerlendirme ve metabilşsel (öğrenmeyi öğrenme) becerilerini ölçerek öğrencilerin çıkardığı kişisel ahlaki dersi, anlamakta zorlandığı noktaları ve kendi stratejik gelişim alanlarını dürüstçe ortaya koymasını sağlamak için yararlanır.</p> <p>Küpleme Statejisi: Küpleme tekniği bu derste, öğrencilerin izledikleri fablı tanımlama, karşılaştırma ve analiz gibi altı farklı bilişsel boyutta inceleyerek konuyu çok yönlü bir bakış açısıyla derinleştirmelerini sağlar. Gruplar, küpün her bir yüzündeki yönergeler aracılığıyla karakter davranışlarını etik ve uygulama açısından sorgularken, elde ettikleri verileri birleştirerek somut bir çözümleme ürünü ortaya koyarlar.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Dinleme Öncesi:</p> <p>Öğretmen tahtanın merkezine “Misafirperverlik” ve “Etik Değerler” yazarak öğrencilerden bu kavramların onlara neler çağrıştırdığını (saygı, empati, adalet, hazırlık vb.) söylemelerini ister (SFARŞ1). Bu aşamada, öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmek adına kavram haritası kullanılabilir (İFO1, FÖOD-ÖMO1) (EK 1). Ardından sınıf gruplara ayrılır.</p> <p>Öğretmen öğrencilere, “Ne ekersen onu biçersin” sözünü düşünmelerini ve fabl türünün temel özelliklerini şematik olarak oluşturmalarını söyler (İFK1). Fabl videosunu izletmeden önce “Tilkinin hatası neydi?” gibi açık uçlu sorular yönelterek izleme sürecinde odaklanacakları noktaları belirler ve onları aktif araştırmacı moduna getirir.</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Dinleme Sırası:

Dinleme sırasında öğretmen tarafından öğrencilerin görsel ve işitsel verileri organize etmeleri için sadece başlıkların yazıldığı örnek bir karşılaştırma tablosu dağıtılır (**SFKÖ1**) (**EK 2**). Öğrenciler bağlantıdaki (<https://share.google/gE23W7PuNMm3agOCz>) *Leylek ve Tilki*'yi izlerken tilki ve leyleğin davranışlarını, ikram ettikleri kapların özelliklerini (düz tabak, dar boyunlu vazo vb.) ve misafirlerin yemek yiyememe anlarındaki tepkilerini bu tabloya ve çalışma kâğıtlarının ilgili alanlarına not ederler (**İFÇ1**). Ayrıca öğrenciler, karakterlerin duygu değişimlerini (mutluluk, şaşkınlık, hayal kırıklığı) izleme anında kelime şeklinde kaydederek küpleme etkinliğinin veri setini oluştururlar.

Bunun ardından öğretmen gruplara küpleme stratejisinin materyalini dağıtır (**FÖÖD-T1**) (**EK 3**).

1. yüz: tanımlama

Fabl haritasını çıkar: İzlediğin fabl; yer, zaman, şahıs kadrosu ve olay örgüsü (serim-düğüm-çözüm) açısından kısaca tanımla. Fabl nasıl başladı ve nasıl sonuçlandı?

2. yüz: karşılaştırma

Davetleri kıyasla: Tilkinin ev sahipliği ile leyleğin ev sahipliğini karşılaştır. Kaplar, yemekler ve misafirlerin tepkileri arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir (**İFS1**)?

3. yüz: ilişkilendirme

Hayatla bağ kur: Bu fablda yaşananları günümüzden bir örnekle ilişkilendir. Okulda veya sosyal hayatta "Kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi başkasına yapma." nerelerde karşımıza çıkar?

4. yüz: analiz

Karakter analizi: Karakterlerin davranışlarının altındaki nedenleri incele. Tilki neden düz tabak seçti? Leylek neden kavanozu tercih etti? Bu seçimler karakterlerin kişilikleri hakkında ne söyler? Eğer sınıfta imkânınız varsa 4. yüz (analiz) için videodaki tilki ve leyleğin yüz ifadelerinin (jest ve mimik) ekran görüntülerini kartın yanına ekleyebilirsiniz.

5. yüz: uygulama

Yeni bir çözüm üret: Eğer bu fablın sonunu "intikam" üzerine değil de "öğreticilik ve uzlaşma" üzerine kurmak isteseydin leylek tilkiye nasıl davranmalıydı? Senaryoyu yeniden yaz (**ÜFGAK1**).

6. yüz: tartışma

Etik paneli: "Kötülüğe kötülükle karşılık vermek adalet midir?" ve "Leyleğin yaptığı kısasa kısas" davranışının olumlu ve olumsuz yanlarını grubunla tartış ve bir karara var (**SFÜDD1, ÜFD1**).

Dinleme Sonrası:

Öğrenciler küpün altı yüzündeki görevleri gruplar hâlinde tamamladıktan sonra (**SFGE1**), süreci bireysel bir iç görüye dönüştürmek için yansıtıcı yazı yazar (**SFSÖ1, SFAU1**) (**EK 5**). Bu yazıda, "Eğer leyleğin yerinde olsaydınız, tilkiye nasıl bir ders verirdiniz?" gibi üst düzey düşünme gerektiren açık uçlu sorulara yanıt ararlar (**SFAY1, ÜFGHP1, İFSK1**) (**EK 4**). Dersin finalinde ise her öğrenci kendi öğrenme günlüğüne, "Bugün adalete dair ne öğrendim?", "Hangi bakış açısı beni en çok zorladı?" ve "Bu fablın mesajı günümüzde hâlâ geçerli mi?" başlıkları altında düşüncelerini kaydeder (**EK 6**). Bu günlükler, öğrencinin bilişsel gelişimini izlemek adına ürün dosyasına (portfolyo) eklenir. Öğrenciler ders sonunda hem kendilerini hem de akranlarını değerlendirirler (**EK 7, EK 8**).

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Değerlendirme	Dersin değerlendirme süreci, öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçiren kavram haritalarıyla başlayıp dinleme sırasında somut verileri organize ettikleri karşılaştırma tablolarıyla devam eden, biçimlendirici bir yaklaşımla yapılandırılmıştır. “Küpleme” stratejisi sayesinde öğrencilerin analiz, sentez ve etik muhakeme becerileri grup dinamiği içerisinde çok yönlü olarak ölçülürken ders sonunda kaleme alınan yansıtıcı yazılar ve öğrenme günlükleri, kazanımların bireysel düzeyde içselleştirilip içselleştirilmediğini denetleyen birer öz değerlendirme aracıdır. Süreç boyunca elde edilen tüm bu veriler bir ürün dosyasına (portfolyo) eklenir. Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişiminin zamana yayılması, bütüncül ve kanıta dayalı bir şekilde izlenmesine olanak tanınır. Küpleme tekniği ile işlenen etkinlikte kavram haritası, küplemeyle ilgili çalışma kâğıdı, karşılaştırma tablosu, açık uçlu sorular, yansıtıcı yazı, öğrenme günlüğü kullanılır ve akran değerlendirmesi ile öz değerlendirme yapılır (ÜFÜD1).
Teknoloji Entegrasyonu	Kavram haritası ve karşılaştırma tablosu dijital araçlarla (Canva, MindMeister, Google Docs) hazırlanır; bestelenmiş şiirler ve söyleşiler (TRT Dinle) gibi çevrim içi platformlardan dinlenir; öğrencilerin görüş ve özetleri çevrim içi paylaşım panolarında (Padlet, Miro) toplanır (ÜFSÜ1, ÜFÜÇ1).

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: KAVRAM HARİTASI

Kategori	Etik Değer / Kavram	Misafirperverlikteki Pratik Karşılığı	Etik Dışı Yaklaşım (Uyarılar)
Düşünsel Temel	Empati	Misafirin fiziksel ihtiyaçlarını (açlık, yorgunluk, engel durumu) önceden fark etmek.	Sadece kendi konforunu ve alışkanlıklarını misafire dayatmak.
Uygulama Biçimi	Adalet (hâkkanîyet)	Herkese aynı şeyi değil ihtiyacı olanı sunmak.	“Ben herkese aynısını veriyorum.” diyerek farklı ihtiyaçları görmezden gelmek.
Davranış Tarzı	Cömertlik ve alçakgönüllülük	Elindekini en iyisini, karşılık beklemeden ve kibirlenmeden paylaşmak.	Yapılan ikramı bir üstünlük kurma veya gösteriş aracı olarak kullanmak.
İletişim Dili	Nezaket ve samimiyet	Misafiri içten bir gülümsemeyle karşılamak ve kendini evinde hissettirmek.	Yapmacık tavırlar takınmak veya misafiri yük olarak görüp bunu hissettirmek.
Sınırlar	Ölçülülük	Misafiri sıkboğaz etmeden ihtiyacı olan alanı ve mahremiyeti tanımak.	Aşırı ısrarla misafiri zor durumda bırakmak veya tamamen ilgisiz kalmak.
Sosyal Sonuç	Güven ve altın kural	“Sana nasıl davranılmasını istiyorsan öyle davran.” ilkesiyle hareket etmek.	Başkasının zor durumundan gizli bir zevk almak.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 2: KARŞILAŞTIRMA TABLOSU

Özellik	Tilkinin Daveti	Leyleğin Daveti
Sunum Şekli	Tilkinin rahat yiyebileceği şekilde, sığ tabakta.	Leyleğin rahat yiyebileceği şekilde, dar vazoda.
Amaç	Leyleği küçük düşürmek, utandırmak.	Tilkiye kendi yaptığı hatayı göstermek.
Sonuç	Leylek aç kalır, tilki eğlenir.	Tilki aç kalır, leylek ders verir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

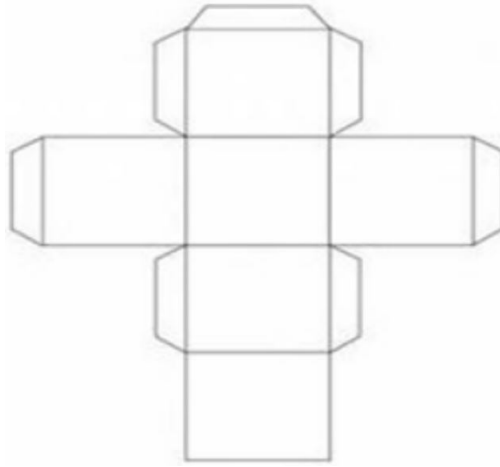
EK 3: KÜPLEME STRATEJİSİ MATERYALİ

- Bu materyal, öğrencilerin izleme sonrasında içerikle ilgili çeşitli soruları cevaplamaları ve ilişkili ürünleri ortaya çıkarmaları için kullanılır.
- Öğrenciler küpü attıklarında, gelen yüzdeki sorunun numarasını çalışma kağıtlarındaki ilgili bölüme not edebilirler.

Küp Yüzü	Strateji	Çalışma Kartı İçeriği
1. YÜZ	TANIMLAMA	Fabl Haritasını Çıkar: İzlediğin fablı; yer, zaman, şahıs kadrosu ve olay örgüsü (serim-düğüm-çözüm) açısından kısaca tanımla. Fablı nasıl başladı ve nasıl sonuçlandı?
2. YÜZ	KARŞILAŞTIRMA	Davetleri Kıyasla: Tilkinin ev sahipliği ile leyleğin ev sahipliğini karşılaştır. Kaplar, yemekler ve misafirlerin tepkileri arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
3. YÜZ	İLİŞKİLENDİRME	Hayatla Bağ Kur: Bu fablda yaşananları günümüzden bir örnekle ilişkilendir. Okulda veya sosyal hayatta “kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi başkasına yapma” nerelerde karşımıza çıkar?
4. YÜZ	ANALİZ ETME	Karakter Analizi: Karakterlerin davranışlarının altındaki nedenleri incele. Tilki neden düz tabak seçti? Leylek neden kavanozu tercih etti? Bu seçimler karakterlerin kişilikleri hakkında ne söyler? Eğer sınıfta imkânınız varsa 4. yüz (Analiz) için videodaki tilki ve leyleğin yüz ifadelerinin (jest ve mimik) ekran görüntülerini kartın yanına ekleyebilirsiniz.
5. YÜZ	UYGULAMA	Yeni Bir Çözüm Üret: Eğer bu fablin sonunu “intikam” üzerine değil de “öğreticilik ve uzlaşma” üzerine kurmak isteseydin, leylek tilkiye nasıl davranmalıydı? Senaryoyu yeniden yaz.
6. YÜZ	TARTIŞMA	Etik Paneli: “Kötülüğe kötülükle karşılık vermek adalet midir?” Leyleğin yaptığı “kısasa kısas” davranışının olumlu ve olumsuz yanlarını grubunla tartış ve bir karara var.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Görsel: Boş küp örneği**EK 4: AÇIK UÇLU SORULAR**

Bu sorular, sınıf tartışmasını derinleştirmek ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini ölçmek için kullanılır.

- Tilki, leyleği kasıtlı olarak mı utandırmak istedi? Neden?
- Leyleğin intikam alma yöntemi, tilkinin yaptığı ilk haksızlıktan daha mı adildir? Gerekçelendiriniz.
- Bu fabldaki “adalet” anlayışının günümüzdeki sosyal ilişkilerdeki karşılığı nedir?

EK 5: YANSITICI YAZI YÖNERGESİ

Öğrencilerden, aşağıdaki temaları içeren kişisel bir değerlendirme yazısı yazmaları istenir:

Konu: Leyleğin yerinde olsaydınız tilkiye nasıl bir karşılık verirdiniz? İntikam yerine, tilkiye yaptığı hatayı başka hangi yolla gösterirdiniz? Fablın bize öğrettiği ders, günümüz iş/okul ortamında nasıl uygulanabilir?

EK 6: ÖĞRENME GÜNLÜĞÜ

Dersin sonunda, öğrencilerin kendi gelişimlerini değerlendirmeleri için kullanılır.

- Bu fabldan çıkardığım en önemli ahlaki ders şudur:
- Fablı izlerken anlamakta zorlandığım ya da katılmadığım nokta şudur:
- Dinleme/izleme stratejilerimde geliştirmem gereken en önemli nokta şudur:

“Küpün hangi yüzündeki soru senin bakış açını değiştirdi?” gibi soruların cevapları öğrenme günlüklerine yazdırılabilir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 7: AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

Değerlendirdiğim Grup Üyesi: _____

Tarih: ___/___/___

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Aşağıdaki formu grup çalışmanızdaki arkadaşlarınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir grup üyesini aşağıdaki ölçütlere göre dürüst ve objektif bir şekilde değerlendiriniz. Bu form, grup içi katkıların daha iyi anlaşılmasına ve işbirliği becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.

Değerlendirme Ölçütü	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Görevini sorumluluk bilinciyle yerine getirir.	◇	◇	◇	◇
Grup içi iletişime katkıda bulunur.	◇	◇	◇	◇
Ortak kararlara uzlaşmacı yaklaşır.	◇	◇	◇	◇
Grubun hedeflerine ulaşmasına katkı sağlar.	◇	◇	◇	◇
Dijital araçların kullanımına katkı sunar.	◇	◇	◇	◇
Sürdürülebilir çözümler önerir.	◇	◇	◇	◇
Sunumda aktif görev alır.	◇	◇	◇	◇

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 8: ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı: _____

Tarih: ___/___/___

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Yönerge: Aşağıdaki formu, etkinlik sürecindeki bireysel katkınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Form, kendi öğrenme sürecinize dair farkındalık geliştirmenize yardımcı olacaktır.

Değerlendirme Ölçütü	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Bir destan ve mesnevi metni arasındaki benzerlikleri anlayabilirim.	☐	☐	☐	☐
Bir destan ve mesnevi metni arasındaki farkları ayırt edebilirim.	☐	☐	☐	☐
Destanın dili ile mesnevinin dilini ayırt edebilirim.	☐	☐	☐	☐
Destan ve mesnevi gibi metinlerin tarih bilimi için önemini anlayabilirim.	☐	☐	☐	☐
Destan ve mesnevi metinlerinin millî ve manevî değerler açısından önemini kavrayabilirim.	☐	☐	☐	☐

ETKİNLİK 9

TEMA: DÜNDEN BUGÜNE (YAZMA)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları

- TDE4.1.** Fabl türünün özelliklerine uygun olarak oluşturduğu metinlerde yazmayı yönetebilme
TDE4.2. Fabl türünün özelliklerine uygun olarak oluşturduğu metinlerde içerik oluşturabilme
TDE4.3. Fabl türünün özelliklerine uygun olarak oluşturduğu metinlerde kural uygulayabilme
TDE4.4. Fabl türünün özelliklerine uygun olarak oluşturduğu metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri

TDE4.1. Fabl türünün özelliklerine uygun olarak oluşturduğu metinlerde yazmayı yönetebilme

TDE4.1.1. Seçim yapar.

Yazma amacına (ikna etme, bilgilendirme, resmî yazışma) karar verir.

Yazacağı metnin türünü, kullanacağı yöntem ve stratejisini belirler.

TDE4.1.2. İlişkiyi sürdürür.

Yazma süreci ile ilgili engelleri ortadan kaldırır.

Yazma amacına uygun olarak seçtiği stratejiyi yapılandırır.

TDE4.2. Fabl türünün özelliklerine uygun olarak oluşturduğu metinlerde içerik oluşturabilme

TDE4.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.

Yazma amacına yönelik ön bilgileriyle bağlantı kurar.

TDE4.2.2. Tahmin eder.

Hedef kitlenin özelliklerine yönelik tahminlerde bulunarak yazacağı metnin türünü ve içeriğini belirler.

Metnin türüne göre kullanacağı yapı unsurlarını belirler.

TDE4.2.5. Yeniden ifade eder.

Söz varlığını kullanarak yazısının içeriğini düzenler.

TDE4.2.6. Tepki verir.

Yazma sürecini planlarken dil işlevlerinin kullanımına karar verir.

TDE4.3. Fabl türünün özelliklerine uygun olarak oluşturduğu metinlerde kural uygulayabilme

Yazısında noktalama kurallarını etkili bir şekilde kullanır.

TDE4.3.6. Bağdaşıklık öğelerini kullanır.

Yazısını bağdaşıklık öğelerine dikkat ederek yazar.

Yazım kurallarını uygular.

Yazısında yazım kurallarını etkili bir şekilde kullanır.

TDE4.3.8. Noktalama kurallarını uygular.

TDE4.4. Fabl türünün özelliklerine uygun olarak oluşturduğu metinlere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

TDE4.4.1. Kendini değerlendirir. Yazma sürecindeki davranış, duygu ve düşüncelerini değerlendirir.

Yazısını içerik yönünden değerlendirir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Yazısını dil ve anlatım yönünden değerlendirir. Yazısını paydaşların görüşlerine göre değerlendirir.	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	<ul style="list-style-type: none"> • Yazma stratejilerini uygular. • Bir işi işlem basamaklarına göre yazar. • Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır. • Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. 	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrenciler yazma stratejilerini uygulamakta zorlanabilirler.	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	İFS1: Öğrencilere “iyilik nedir?”, “Adalet neden önemlidir?”, “Sorumluluk özgürlüğü kısıtlar mı?” gibi felsefi sorular içeren görseller/alıntılar sunulur. Fablın temel çatışmasının, bu soyut değerler arasındaki bir ikilemi çözmesi istenebilir.
	Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Öğrencilerden, fabllarını birbirine karşıt veya çelişen iki farklı öğüt içerecek şekilde planlamaları istenir.
	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Küpleme sonrası, öğrenciler iki farklı fabl (ör. yardımlaşma temalı olanla bencillik temalı olanı) bir araya getirerek her iki fabl karakterinin bir-biriyle konuşsa ne tür bir tartışma yaşayacağını (kısa diyalog) yazmaları istenebilir.
	Organizasyon (İFO)	İFO1: Öğrencilerden, seçecekleri hayvan karakterlerin genel özellikleriyle (ör. karganın problem çözme yeteneği, aslanın sosyal hiyerarşisi) atfedilen insani özellikler arasında mantıksal bir köprü kurmaları istenir. Bu bağlantı, grafik düzenleyicide “Temel Özellikler” ve “Edebî Yansıma” başlıkları altında organize edilir.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Rol seçeneklerine, sadece hayvanlar değil mitolojik figürlerin veya karakterlerin (ör. yaşlı bilge) fabl karakteri olarak kullanılması eklenir. Karakterin temsil ettiği felsefi kavramı (bilgelik, sonsuz döngü, yalan) araştırmaları istenir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: Öğrenciler SCAMPER tekniği ile fablın farklı varyasyonlarına ilişkin farklı taslaklar oluşturur.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	SFAU1: : Öğrencilere, klasik “Çalışkanlık iyidir/tembellik kötüdür.” gibi doğrusal öğütlerin ötesinde; “Hangi durumlarda kurnazlık bir hayatta kalma becerisidir?” veya “Adalet her zaman eşitlik midir?” gibi ucu açık sorular sunulur.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Öğrencilere “sınıf/okul etnografisi” görevi verilir. Kantinde, sınıfta veya teneffüste gözlemledikleri bir çatışmayı (ör. sıra kavgası, yardımlaşma) not alırlar. Bu gerçek yaşam verisini hayvan karakterlere “gjidirerek” kurguya dönüştürürler. Bu, bilginin dışarıdan hazır alınması yerine hayattan keşfedilmesini sağlar.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	SFAY1: Öğrenciler metnin dil ve anlatım özelliklerinin hedef kitleye uygun olduğunu kanıtlamak için metin içerisinden kanıtlar sunar.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: RAFT tablosuna fabl alt türleri (didaktik fabl, satir/hiciv fablı) eklenir. Öğrencinin seçtiği türe uygun bir fabl örneğini incelemesi ve yazma stilini bu türe göre belirlemesi (ör. Konuşma dilini mi yoksa akademik/yüksek üslubu mu kullanacak?) istenebilir.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	SFARŞ1: Öğrenciler, “kurt” sembolünün Türk mitolojisindeki (yol gösterici) yeri ile Batı fabllarındaki (kötü karakter) yerini karşılaştıran kısa bir literatür taraması yapabilirler. Araştırma bulguları, RAFT tablosundaki karakter seçimi için bilimsel gerekçe olarak metne eklenebilir.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	SFGE1: Düşün-eşleş-paylaş stratejisi sürecinde öğrencilerin ortaya koyduğu fikirleri eleştirmesi beklenir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Yazılan öğüt cümleleri, günümüzün karmaşık sosyal sorunlarına (siber zorbalık, çevre kirliliği, yapay zekâ etiği) hitap etmelidir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK1: Öğrencilerin ürünlerini, RAFT aşamasında belirledikleri “izleyici” kitlesine uygun bir sunum ile paylaşması istenir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Fablların öğretmen dışında bir yazar ya da farklı bir edebiyat öğretmeni tarafından değerlendirilmesi sağlanır.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	ÜFSÜ1: Fabl metnini yazdıktan sonra, metni sadece düz yazı olarak paylaşmak yerine, görsel ve işitsel bir ürünle sentezlemesi istenir. (ör. hikâyeyi canlandırarak sunma)
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	ÜFÜÇ1: Metin, sadece yazılı bir taslakla sınırlı kalmayabilir. Öğrenciler ürünlerini şu formatlardan birinde sunmayı seçebilir: <ol style="list-style-type: none"> Dijital Grafik Roman: Canva veya storyboard araçlarıyla görselleştirilmiş fabl. Fabl Podcasti: Ses efektleri ve farklı ses tonlamalarıyla hazırlanmış sesli anlatı. Modern Alegori Afişi: Metnin ana fikrini tek bir imge ve vurucu bir sloganla anlatan profesyonel afiş tasarımı.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Öğrencilerin oluşturdukları fabl metinleri ilgi ve yeteneklerine göre animasyon, çizgi roman, dijital hikâye gibi formatlara dönüştürülebilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Küplleme stratejisi sırasında sınıfın farklı köşeleri “Editör Masası”, “Dramaturji Ofisi” ve “Okuyucu Köşesi” olarak tanımlanabilir.
	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T1: Yazma sonrası ve değerlendirme aşamasında (etkileşimli gün-lükler), öğrencilere öğretmen geri bildirimini alma konusunda seçenek sunulur: 1) Yazılı ve detaylı not 2) Sözlü ve kısa görüşme.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	FÖOD-ÖMO1: Sınıfta, fabllın gerektirdiği derin düşünme ve iç gözlem için “Yazma Evi/Köşesi” (sessiz çalışma alanı) oluşturulabilir. Ayrıca öğrencilerin fabllarına ilham verecek, üzerinde felsefi ikilemlerin (erdem-hata, cesaret-korkaklık gibi) yazılı olduğu “Ahlaki İkilem Duvarı” oluşturulabilir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Farklılaştırılmış Etkinlik Formu

Etkinlik Adı	Benim Hikâyem
Konu	Fabl yazma
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin yazma süreçlerini görsel okuryazarlık ve değerler eğitimi disiplinleriyle ilişkilendirerek bütüncül bir şekilde geliştirmeleri, sosyal-duygusal becerilerini (iş birliği, empati, kendini ifade etme) kullanarak soyut ahlaki değerleri somut kurgulara dönüştürmeleri, hem eleştirel düşünme hem de üst bilişsel (yansıtıcı) farkındalık kazanarak öğrendiklerini hayata aktarabilen yetkin okuryazarlar olmaları amaçlanmıştır.
Disiplinler Arası Bileşenler	Resim, psikoloji, sosyoloji
Materyaller	Etkileşimli tahta, dijital içerikler, çok modlu metinler
Süre	4 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Küpleme: Küpleme, öğrencilerin belirlenen konuları farklı bakış açılarını göz önünde bulundurarak incelemeleri ve öğrenmelerini sağlayan bir stratejidir. Küpleme stratejisinin adı, öğretmenlerin altı yüzeye sahip bir küpün her bir yüzüne bakış açılarını yansıtan (tanımlama, karşılaştırma, ilişkilendirme, analiz etme, uygulama ve tartışma) sorular yazmalarından ileri gelmektedir. Bu sorular Bloom taksonomisinde yer alan aşamalarda öğrencilerin düşünmelerini desteklemektedir.</p> <p>RAFT Tekniği: Bu teknik adını Rol, İzleyici Kitlesi, Format ve Tema kelimelerinin İngilizce karşılıklarının baş harflerinden alır ve öğrencilere yaratıcı senaryolar hazırlamalarına yardımcı olarak bir konuyu veya kavramı öğretmeyi amaçlar. RAFT, bir süreç farklılaştırma stratejisidir. Öğrencilerin yeni bir kavram öğrendiklerinde veya kavramın daha iyi anlaşılması istendiği zamanlarda kullanılabilir.</p> <p>Düşün Eşleş Paylaş Tekniği: Öğrencilerin bir problem üzerinde bireysel olarak çalışmasını sağlar. Öğrenciler daha sonra yanıtlarını akranları ile karşılaştırarak yeni bilgiler edinir. Bu etkinlikte öğrencilerin düşün-eşleş-paylaş tekniğiyle okuma stratejisi belirlemeleri sağlanır</p> <p>Grafik Düzenleyiciler: Grafik düzenleyiciler, bazen bilgi ağı bazen konsept haritası bazen de diyagram olarak oluşturulabilen görsel bir yardımcıdır. Tablolar, grafiklerin tümü grafik düzenleyiciler altında ele alınmaktadır. Öğrencilerin konuyla ilgili önemli bilgileri toplamaları, organize etmeleri, bilgiyi kolayca işlemeleri, fikirler/tartışmalar arasındaki ilişkileri görmeleri, kolay anlamaları-hatırlamaları ve uygulamalarına yardımcı olmaktadır.</p> <p>Etkileşimli Günlükler: Etkileşimli günlükler öğretmenin öğrenci ile ortaklaşa kullandığı bireysel not defterleridir. Öğretmen bu not defterini bireysel olarak öğrencilere tanıtır. Öğrencilere bu defterin herkese özel olduğu ve yalnızca kendisinin ve öğrencinin bu defteri kullanacağı paylaşılır. Öğrencilere günlüklere sorunlarını, dileklerini, sınıfta yaşadıklarını işlenen bir konuda dikkatlerini çeken yerler gibi öğretmenle paylaşmayı istedikleri tüm konuları yazabilecekleri paylaşılır. Defterler hem fiziksel hem de dijital olarak oluşturulabilir.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Yazma Öncesi:</p> <p>Dersin başında öğrencilerin fabl türünün temel bileşenleri olan “kişileştirme” ve “öğüt” kavramlarına odaklanmalarını sağlamak amacıyla etkileşimli tahtadan farklı hayvanların insan gibi davrandığı (örneğin; takım elbise giymiş bir aslan, ders çalışan bir karınca, şarkı söyleyen bir ağustos böceği) görseller açılır.</p> <p>Öğrencilerden görsellerdeki hayvanların hangi insan özelliklerini (kurnazlık, çalışkanlık, kibir vb.) temsil ettiğini düşünmeleri istenir (İFSK1). Sınıf içi katılımı artırmak ve her öğrencinin fikrini beyan etmesini sağlamak amacıyla düşün-eşleş-paylaş stratejisi uygulanır (SFGE1).</p> <p>Öğrencilere “Sizce bu görseldeki hayvan bize hangi hayat dersini veriyor olabilir?” sorusu yöneltilir ve bireysel düşünmeleri için süre verilir (FÖOD-ÖMO1, İFS1).</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Öğrenciler sıra arkadaşlarıyla eşleşerek fikirlerini tartışır ve ortak bir “öğüt” cümlesi belirler (**SFAU1, ÜFGHP1**).

Gruplar belirledikleri temayı ve öğüdünü sınıfla paylaşır. Öğrencilerin yazacakları fablın iskeletini oluşturmaları ve soyut düşünceleri somutlaştırmaları için öğrencilere grafik düzenleyiciler dağıtılır. Öğrencilerden “serim, düğüm, çözüm, öğüt” bölümlerini içeren bu düzenleyiciyi doldurmaları istenir (**EK 1**).

Öğrencilerin yazma amaçlarını ve hitap edilecek kitleyi netleştirmelerine yardım etmek için RAFT (Rol, İzleyici, Format, Tema) stratejisi uygulanır. Öğrencilere aşağıdaki gibi bir RAFT tablosu sunulur ve kendi senaryolarını seçmeleri istenir (**SFSÖ1, SFARŞ1**).

Rol	İzleyici	Format	Tema
Karınca	İlkokul öğrencileri	Düzyazı	Yardımlaşma
Yaşlı bir meşe ağacı	Ebeveynler	Manzum hikâye	Zaman yönetimi
Bulut	Sınıf arkadaşları	Düzyazı	Dürüstlük

Yazma Sırası:

Öğretmen, öğrencilerden RAFT tablosunda belirlenen plana uygun olarak en az iki hayvan karakterin konuştuğu bir taslak fabl metni yazmalarını ister (**İFK1, SFÜDD1, ÜFÜÇ1**). Bunu yaparken en az üç deyim veya atasözü kullanarak anlatımı zenginleştirmeye, fablın “düğüm” bölümünde kahramanlar arasında geçen tartışmayı diyalog tekniğiyle yazmaya, mekân tasvirini fabl türünün özelliklerine uygun olarak yapmaya dikkat etmeleri gerektiğini söyler (**İFO1, SFKÖ1**).

Taslak metinler oluşturulduktan sonra, akran değerlendirmesi ve metni geliştirme aşamasında küpleme stratejisi kullanılır (**FÖOD-OTÖ1**). Öğrenciler taslaklarını bir arkadaşıyla değiştirir. Öğretmen küp kullanarak şu yönergelere göre öğrencilerden arkadaşının kâğıdını incelemelerini ister:

1. Tanımla: Fablın ana karakterleri kimdir? Tanıtın.
2. Karşılaştır: Bu hikâye klasik La Fontaine masallarına benziyor mu?
3. İlişkilendir: Verilen öğüt günümüz dünyasında hangi duruma uyuyor?
4. Analiz Et: Serim, düğüm, çözüm bölümlerine ayrılmış mı?
5. Uygula: Metindeki dil ve anlatım hedef kitleye uygun mu (**SFAY1**)?
6. Tartış (Eleştir): Metnin en güçlü ve geliştirilmesi gereken yönü nedir?

Yazma Sonrası:

Öğrenciler, küpleme aşamasında arkadaşlarından aldıkları dönütlere göre metinlerini revize eder ve temize çekerler (**İFÇ1, ÜFSÜ1, ÜFD1**).

Dersin sonunda, öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini değerlendirmeleri ve öğretmenle bireysel iletişim kurabilmeleri için etkileşimli günlükler kullanılır (**ÜFGAK1**). Öğrencilerden defterlerine şu soruların cevabını içeren kısa bir not yazmaları istenir:

“Bugün fabl yazarken en çok hangi aşamada (kurgu, karakter seçimi, öğüt bulma) zorlandım?”

“Hangi strateji yazmamı kolaylaştırdı?”.

Öğretmen bu günlükleri toplayarak bir sonraki derste öğrencilere yazılı geri bildirim verir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Değerlendirme	<p>Bu dersin değerlendirme süreci, öğrenciyi merkeze alan ve öğrenmeyi anlık olarak takip eden biçimlendirici bir döngü üzerine kuruludur. Süreç, grafik düzenleyiciler ve RAFT tablosuyla kurgunun planlanmasını; küpleme stratejisiyle akranlar arası analitik eleştiriyi; etkileşimli günlükler ve öz değerlendirme formlarıyla ise (EK 3) üstbilişsel farkındalığı kapsar. Öğretmenin sunduğu kriter bazlı geri bildirimler ve ürün dosyası (portfolyo) kullanımı, sadece nihai metni değil öğrencinin taslak aşamasından revizyona kadar sergilediği tüm gelişimi ölçülebilir kılan bütüncül bir sistem oluşturur. Öğretmen dereceli puanlama anahtarı ile öğrencilerin ürünlerini inceler (EK 2) (ÜFÜD1, FÖOD-T1).</p>
Teknoloji Entegrasyonu	<p>Etkinlikte etkileşimli tahta üzerinden görseller, şiir seslendirmeleri ve dijital metinler kullanılır. Öğrenciler ürünlerini dijital ortamda (örneğin sınıf blogu, okul panosu veya basit sunum araçları) paylaşarak teknolojiyi öğrenme sürecine entegre eder.</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: FABLİ PLANLAMA

BENİM HİKÄYEM

Fabl başlığın ne?

Mekân neresi?

Mekân neresi?

Olay, sorun nedir?
(Serim)

Temel çatışma ne?
(düğüm)

Sorun nasıl
çözülecek? (çözüm)

Okuyucuya vermek
istediğın mesaj ne?
(Öğüt)

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK2: ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI**Yönerge**

Bu dereceli puanlama anahtarı, öğrencilerin oluşturdukları fabl metinlerinin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Her bir ölçüt 1'den 4'e kadar puanlandırılmakta olup her düzeyin açıklamaları aşağıda yer almaktadır. Lütfen her ölçütü dikkatle inceleyerek öğrencinin performansına en uygun düzeyi işaretleyiniz. Puanlama yaparken geliştirilmeli, yeterli, iyi, çok iyi düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Ölçütler	Geliştirilmeli (1)	Yeterli (2)	İyi (3)	Çok İyi (4)	Puan
RAFT stratejisine uyumu (<i>Rol, İzleyici, Format, Tema</i>)	RAFT bileşenleri (rol, izleyici, format, tema) belirsizdir veya öğrenci seçimlerine uymamıştır.	Rol zaman zaman kaybolmuş veya tema metne tam yansımamış. Formatın bazı özellikleri eksik uygulanmıştır.	Rol ve tema belirgindir. Format genel hatlarıyla uygulanmış ancak izleyici kitlesine hitapta (üslup) ufak tutarsızlıklar vardır	Öğrenci seçtiği rolü inandırıcı şekilde benimsemiş, izleyici kitlesine (çocuk, yetişkin vb.) tam uygun bir dil kullanmış ve belirlediği format ile temayı kusursuz birleştirmiştir.	
Yapı ve kurguya uygunluk	Fablın yapısal bölümleri birbirinden ayrılamamaktadır veya bölümlerden en az biri eksiktir.	Olay örgüsünde kopukluklar vardır. Serim, düğüm veya çözüm bölümü zayıftır.	Olay örgüsü nettir. Bölümler bellidir ancak geçişlerde ufak kopukluklar vardır.	Fablın giriş (serim), gelişme (düğüm/çatışma) ve sonuç (çözüm) bölümleri arasında güçlü ve mantıklı bir neden-sonuç ilişkisi vardır.	
Tür özelliklerine uygunluk (kişileştirme, öğüt gibi).	Varlıklara insani özellikler yüklenmiştir veya metinde belirgin bir öğüt bulunmamaktadır.	Kişileştirme zayıftır (sadece hayvan ismi kullanılmış). Öğüt metinden kopuk veya zorlama durmaktadır.	Karakterler konuşulmuştur. Öğüt anlaşılırdır ancak metinle bağlantısı çok güçlü değildir.	Varlıklar (hayvan/bitki) insan özellikleriyle (teşhis/intak) ustaca canlandırılmıştır. Verilen öğüt (kıssadan hisse) metinle güçlü ve doğal bir bağ kurmaktadır.	
Dil ve anlatıma uygunluk	Cümlelerde anlatım bozuklukları, noktalama yanlışları ve yazım hataları vardır. Deyim veya atasözü kullanılmamıştır.	Birkaç cümlede anlatım bozukluğu vardır. Birkaç yerde Yazım ve noktalama yanlışları bulunmaktadır. Deyim/atasözü kullanımı yetersizdir.	Deyim/atasözü kullanılmıştır ancak birinin kullanımı bağlama tam oturmamıştır. Ufak yazım hataları vardır.	Dil, seçilen türe uygun ve akıcıdır. İstenilen sayıda deyim veya atasözü bağlama uygun kullanılmıştır. Yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uyulmuştur.	
Özgünlük	Ürün tamamlanmamış, eksik ve özensizdir.	Ürün tamamlanmış olsa da anlatım özensizdir veya taslak aşamasında gibi görünmektedir.	Ürün tamamlanmıştır ve özenlidir. Ancak özgünlük açısından biraz daha geliştirilebilir.	Ortaya konan ürün, özenli, estetik bir tasarıma sahiptir. Öğrenci kendi özgün bakış açısını yansıtmıştır.	

Puanlama Aralığı ve Yorum:

- 17–20: Çok İyi –Beceriler üst düzeyde sergilenmiştir.
- 13–16: İyi – Etkinliğe aktif katılım ve anlamlı katkı sağlanmıştır.
- 9–12: Yeterli – Katılım vardır ancak bazı alanlarda geliştirme gereklidir.
- 5–8: Geliştirilmeli – Temel yeterliklerde eksiklikler vardır, katkı sınırlıdır.

Toplam Puan:

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 3: ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı: _____

Tarih: ___/___/___

Yönerge: Aşağıdaki formu, etkinlik sürecindeki bireysel katkınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Form, kendi öğrenme sürecinize dair farkındalık geliştirmenize yardımcı olacaktır.

Değerlendirme Ölçütü	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Fablımın kahramanlarını (özelliklerini) ve olayın geçtiği yeri okuyucu zihninde canlandırarak şekilde tanıttım.	☐	☐	☐	☐
Yazdığım hikâye, türün özelliklerini taşıyor.	☐	☐	☐	☐
Hikâyenin sonunda verdiğim öğüt (kıssadan hisse), günlük hayatta karşılaşılan gerçek durumlarla ilişkilendirilebilir.	☐	☐	☐	☐
Fablımda “serim” “düğüm” (olay/çatışma) ve “çözüm” bölümleri belirgin ve sıralı.	☐	☐	☐	☐
Seçtiğim türe uygun bir dil kullandım ve metin içinde deyim/atasözlerden yararlandım.	☐	☐	☐	☐
Kendi yazımı eleştirel bir gözle okuyup hatalı veya eksik gördüğüm yerleri (yazım yanlışı, anlam bozukluğu vb.) düzelttim.	☐	☐	☐	☐

ETKİNLİK 10

TEMA: NESİLLERİN MİRASI (OKUMA)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	TDE1.1. “Nesillerin Mirası” temasında ele alınan metinlerde okumayı yönetebilme TDE2.2. “Nesillerin Mirası” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	TDE2.1. “Nesillerin Mirası” temasında ele alınan metinlerde okumayı yönetebilme TDE2.1.1. İnceler ve görüş oluşturur. Metni okumaya başlamadan önce okuma amacını belirler. TDE2.1.2. Seçim yapar. Okuyacağı metin için uygun okuma yöntem ve stratejisi seçer. TDE2.2. “Nesillerin Mirası” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme TDE2.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar. TDE2.2.2. Tahmin eder. Okuyacağı metnin başlık ve görsellerinden hareketle metnin yazılış amacını tahmin eder. Metindeki söz varlığının anlamını bağlamdan hareketle belirler. TDE2.2.3. Çıkarım yapar. TDE2.2.4. Karşılaştırır. TDE2.2.5. Sınıflandırır. TDE2.2.6. Tepki verir.	
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	Öğrencilerin toplumda meydana gelen sosyal, siyasi ve kültürel değişimlerin edebî eserleri etkilediğini; benzer şekilde edebî anlatımların da sosyal, siyasi ve kültürel değişimlere sebep olduğunu; tahlil edilecek metinlerin türlerine özgü temel kavramları (anlatıcı, olay örgüsü, kişi, zaman, mekân, söyleyici vb.) bildiği kabul edilmektedir.	
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	Öğrenciler okuma stratejilerini kullanmakta zorlanabilir. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin etmekte sıkıntı yaşayabilir. Öğrenciler metnin içeriğini yorumlamakta zorlanabilir.	
Farklılaştırma Alanları		
İçerik	Soyutluk (İFS)	İFS1: Öğrencilerden, metindeki alp tipinin temsil ettiği “zamanlarüstü değerler” nelerdir? sorusunu cevaplayarak hikâyenin felsefi temelini çıkarılmaları istenir.
	Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Okuma öncesi tahmin aşamasında, metinle ilgili bir soyut resim veya metaforik bir cümle (ör. “Oğuz boylarında gök kubbe altındaki en büyük miras, ölüme meydan okuyan bir nehrin sesidir.”) sunularak öğrencilerden bu soyut görsele/cümleye göre tahminler yaparak bağlamla metaforik anlamı birleştirmeleri istenir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Öğrencilerden metinde geçen somut nesnelere (yay, ok, çadır, köprü, akçe, güvercin) listelemeleri istenir. Bu nesnelere o dönemdeki değeri ile günümüzdeki karşılıklarını kıyaslayan bir “Maddi Kültür Sözlüğü” oluşturulur. Örneğin, “Ok ve yay o dönemde bir savunma aracı iken bugün bir spor dalıdır.” Bu, öğrencinin metni tarihsel bir perspektifle çeşitlendirmesini sağlar.
	Organizasyon (İFO)	İFO1: <i>Dede Korkut</i> hikâyesini okumadan önce, aynı tema (fedakârlık) ve motifleri (kahramanlık) içeren farklı bir kültürel metinle karşılaştırma (ör. bir Uzak Doğu felsefesinden kısa bir anlatı) yapılır. Öğrencilerden, Oğuz kültürü ile bu kültür arasındaki ortak ve farklı değerleri belirlemeleri istenir.
	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Türk edebiyatında <i>Dede Korkut</i> üzerine çalışmalar yapmış olan Prof. Dr. Fuat Köprülü’nün “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir kefesine, <i>Dede Korkut</i> ’u diğer kefesine koysanız yine <i>Dede Korkut</i> ağır basar.” sözü ve <i>Dede Korkut</i> ’un hayatı incelenebilir.
Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: Konuşma bileti tartışması sonrası, öğrencilerden hikâyenin ana temasına (fedakârlık) karşı bir “şeytanın avukatlığı” görevi üstlenmeleri istenir. Metindeki eylemin günümüz şartlarında mantıksız olduğunu gösteren kanıtlanmış bir karşı sav geliştirmeleri istenir.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	SFAU1: “ <i>Dede Korkut</i> bugün yaşasaydı modern insanın hangi etik ikilemi için, boy boylayıp soy soylardı?” sorusu üzerinden gelecek senaryoları kurgulanır.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Bilinmeyen anahtar kelimelerin/söz gruplarının (ör. <i>kazanmak</i> , <i>töremek</i>) sadece güncel anlamını değil sözcük kökünün (etimolojisinin) o dönemdeki kültürel anlamını araştırmaları istenir.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	SFAY1: Öğrencilerden, cevaplarının her bir argümanını metin içinden veya güncel sosyolojik verilerden en az iki kanıtla gerekçelendirmeleri istenir.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: Öğrencilere, metni okurken “kültürel antropolog” (gelenekler), “sosyolog” (toplumsal yapı) veya “dil bilimci” (kelime hazinesi) rollerinden birini seçme özgürlüğü verilir.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	SFARŞ1: Metin üzerinde “içerik analizi/doküman analizi” yöntemi uygulanır. Öğrencilere metindeki “kadın algısı”, “devlet yönetimi” veya “doğa ile ilişki” temalarından biri verilir. Öğrenciler bu temayı kanıtlamak için metni tarayarak veri toplar ve bulgularını sınıflandırır.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	SFGE1: Her grubun olay örgüsünün bir temel unsurunu (olay örgüsü karşılaştırması, karakter analizi, mekânın sembolik değeri) derinlemesine incelemesi ve bulgularını sunarken diğer gruplarla ilişkilendirmesi istenir.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Öğrencilerden, hikâyedeki durumdan esinlenerek günümüzde sosyal, siyasi veya kültürel bir alanda yaşanan etik bir ikilemi çözmek için <i>Dede Korkut</i> ’un değer sisteminden yararlanarak bir “miras çözüm önerisi” sunmaları istenir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK1: Öğrenme menüsünde hazırlanan sosyal medya profilleri veya çizgi romanlar, okul kütüphanesindeki “Modern <i>Dede Korkut</i> Köşesi”nde fiziksel veya dijital olarak sergilenir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Sınıfın bir bölümü “editör” rolünü üstlenerek arkadaşlarının ürünlerini bir edebiyat dergisinin yayın kriterlerine göre (akış, dil bilgisi, özgünlük) inceleyip geri bildirim verir. Bu süreçte öğretmen, öğrencilere rehberlik eder.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	ÜFSÜ1: <i>Delî Dumrul</i> hikâyesindeki “Azrail ile pazarlık” temasını, modern bir tıp etiği veya adalet ikilemiyle birleştiren bir “dönüşüm metni” yazılır.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	ÜFÜÇ1: Öğrencilere; edebî analizi yansıtan bir “akademik poster”, karakterlerin çatışmasını anlatan bir “dijital storyboard” veya <i>Dede Korkut</i> ’ün dilini günümüze taşıyan bir “modern destan fragmanı” gibi farklı format seçenekleri sunulur.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Her grubun olay örgüsünün bir temel unsurunu (olay örgüsü karşılaştırması, karakter analizi, mekânın sembolik değeri) derinlemesine incelemesi ve bulgularını sunarken diğer gruplarla ilişkilendirmesi istenir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Sınıf, o gün için bir “Oğuz Boyu Toy Meclisi” olarak düzenlenebilir. Bunun için oturma düzeni bu meclis kültürüne (yarım ay/kurultay düzeni) uygun hâle getirilebilir.
	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T1: Konuşma bileti stratejisi sırasında, ortam tercihlerine göre iki farklı istasyon oluşturulabilir: Dinamik İstasyon: Tartışarak ve hareket ederek öğrenmeyi tercih edenler için “Ayakta Forum” alanı Sessiz İstasyon: Fikirlerini önce yazılı olarak organize edip sonra biletini kullanmak isteyenler için “Düşünce Köşesi” alanı
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	FÖOD-ÖMO1: Sınıfta, <i>Dede Korkut</i> hikâyelerinden alınan etkili söz varlığı ve anahtar kavramlar duvara asılabilir. Böylece öğrenci, zorlandığı kelime ve kelime gruplarının anlamını bağlamdan hareketle tahmin ettikten sonra panoda o kelimenin karşısındaki söz varlığı kartına kendi tanımını ekler.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

FARKLIlaştırILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Dedem Korkut Anlatıyor
Konu	Bir <i>Dede Korkut</i> hikâyesinin incelenmesi
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin “değişim” ve “dönüşüm” kavramları ekseninde <i>Dede Korkut</i> hikâyelerini analiz ederek geçmiş ve günümüz toplumsal değerleri arasında bağ kurmalarını edebî metinleri tarih, sosyoloji ve görsel sanatlar gibi alanlarla ilişkilendirip çok yönlü ve eleştirel bir bakış açısı geliştirmelerini sağlamaktır. Sınıftaki her öğrencinin tartışmalara eşit katılımı, kavramları derinlemesine şematize etmesi, bireysel ilgi alanlarına göre yaratıcı ürünler ortaya koyması ve sürecin sonunda kendi öğrenmelerini yansıtıcı bir şekilde değerlendirmesi amaçlanmıştır.
Disiplinler Arası Bileşenler	Resim, psikoloji, sosyoloji
Materyaller	Etkileşimli tahta, dijital içerikler, çok modlu metinler
Süre	4 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Beyin Fırtınası: Öğrencilerin bir konu veya problem hakkında kısa sürede çok sayıda fikir üretmelerini sağlayan, yaratıcı düşünmeyi destekleyen bir tekniktir. Öğrencilerin özgürce fikir üretmelerine ve konuya odaklanmalarına olanak tanır.</p> <p>Giriş Kartı (Tanılayıcı Değerlendirme): Öğrencilerin derse başlamadan önce konuyla ilgili ön bilgilerini, hazırbulunuşluk düzeylerini veya derse hazırlık durumlarını tespit etmek amacıyla kullanılan bir tekniktir.</p> <p>Esnek Gruplama: Öğrencilerin ilgileri, hazırbulunuşlukları veya öğrenme stillerine göre çeşitli gruplar içerisinde öğrenme sürecine katılmalarıdır. Bu gruplar, öğrencilerin birbirlerinin güçlü yönlerinden faydalanmasını sağlar.</p> <p>Konuşma Bileti: Tartışma sırasında her öğrenciye eşit sayıda bilet verilmesi ve söz hakkının bu biletlerle sınırlandırılmasıdır. Tartışmalarda fırsat eşitliği sağlamak, baskın öğrencilerin süreci domine etmesini engellemek ve çekingen öğrencilerin katılımını teşvik etmek amacıyla kullanılan bir tekniktir. Bu yöntemle tüm öğrencilerin sürece aktif katılımı garanti altına alınır.</p> <p>Fruyer Modeli (Kavram Analizi Şeması): Bir kavramın ilişkili olan ve olmayan özelliklerini listelenmesi, örneklendirilmesi ve tanımlanması yoluyla kavramın derinlemesine analiz edilmesini sağlayan görsel bir araçtır. Öğrencilerin ön bilgileriyle yeni bilgileri arasında bağlantı kurmalarını sağlar.</p> <p>Öğrenme Menüsü: Öğrencilerin bir konu veya ünite kapsamında yapacakları etkinliklere kendi ilgi, öğrenme stilleri ve hazırbulunuşluklarına göre karar vermelerini sağlayan bir farklılaştırma aracıdır. Öğrencilere bir restoran menüsü gibi “mezeler (zorunlu)”, “ana yemek (seçmeli)” ve “tatlı (isteğe bağlı/zenginleştirme)” bölümlerinden oluşan görev seçenekleri sunulmasıdır.</p> <p>Çıkış Kartı (Çıkış Bileti): Dersin sonunda öğrencilerin ne öğrendiklerini belirlemek, özetlemek ve yansıtmaya yapmalarını sağlamak amacıyla kullanılan bir değerlendirme aracıdır. Öğretmen bu kartlar sayesinde bir sonraki ders için telafi edilmesi gereken noktaları belirleyebilir.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Okuma Öncesi</p> <p>Öğretmen, öğrencilerin “değişim” ve “dönüşüm” kavramları üzerine bir beyin fırtınası yapmaları için bu kavramları tahtaya yazar ve öğrencilerin aklına gelen ilk kelimeleri söylemelerini ister. Söylenen kelimeler tahtaya yazılır (FÖOD-ÖMO1, FÖOD-OTÖ1). Bu teknikle öğrencilerin özgürce fikir üretmeleri ve konuya odaklanmaları sağlanır.</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Ardından öğretmen, öğrencilerin derse başlamadan önceki ön bilgilerini tespit etmek amacıyla giriş kartı tekniğini uygular (**EK 1**). Öğrencilere “Dede Korkut denince aklına gelen ilk üç şey nedir?” sorusunun yer aldığı küçük kartlar dağıtır ve cevaplamalarını ister. Bu sayede öğretmen, sınıfın hazırbulunuşluk düzeyini analiz ederek derse yön verir.

Öğretmen, sosyal hayattaki değişimi somutlaştırmak adına geçmişten günümüze giyim, mimari veya iletişim araçlarındaki değişimi gösteren görselleri etkileşimli tahtadan yansıtır. Öğrencilere şu soruları yöneltir:

- Bu görsellerde dikkatinizi çeken unsurlar nelerdir?
- Sizce bu değişikliklerde neler etkili olmuş olabilir?

Bu aşamada öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini tespit etmek amacıyla kısa cevaplı sorular kullanılır.

Öğretmen, konuyu edebiyatla ilişkilendirmek için *Dede Korkut* hikâyeleri ile ilgili kısa bir videoyu (çok modlu metin) izletir (**İFO1**). Daha sonra örnek bir *Dede Korkut* hikâyesini (*Deli Dumrul*) etkileşimli tahtadan açar.

Metni okumadan önce öğrencilerden başlıktan ve görsel unsurlardan hareketle metnin konusunu tahmin etmelerini ister (**İFK1**).

Öğretmen ayrıca öğrencilere şu soruyu yöneltir:

“Bu hikâye sizce hangi amaçla yazılmış olabilir? Ders vermek, kahramanlık göstermek ya da toplumsal değerleri aktarmak için mi?” Bu sayede öğrenciler metnin yazılış amacına yönelik beklenti oluşturur.

https://ders.eba.gov.tr/ders/proxy/VCollabPlayer_v0.0.1064/index.html/main/curriculumResource?resourceID=4d90ec5c8c500aab413a6be9f85480f2&resourceTypeID=3&loc=-1&showCurriculumPath=true

Okuma Sırası

Öğretmen, öğrencilerden metni okumadan önce hangi okuma stratejisini kullanacaklarına karar vermelerini ister. Öğrenciler “sessiz okuma, sesli okuma, not alarak okuma veya altını çizerek okuma” seçeneklerinden kendilerine uygun olanı seçerler.

Öğretmen belirlenen strateji doğrultusunda metnin okunmasını sağlar (**İFSK1, SFSÖ1**).

Okuma sırasında öğrencilerden anlamını bilmedikleri kelimeleri bağlamdan (cümlelerin gelişinden) hareketle tahmin etmeleri istenir (**İFÇ1, SFKÖ1**). Böylece söz varlığını bağlamdan hareketle belirleme becerisi geliştirilir.

Okuma Sonrası

Metin okunduktan sonra hikâyedeki değerlerin günümüzle kıyaslanması ve derinlemesine analiz edilmesi için konuşma bileti stratejisi uygulanır (**FÖOD-T1**).

Öğretmen sınıfı esnek gruplama stratejisini kullanarak gruplara ayırır. Her öğrenciye eşit sayıda konuşma bileti verir. Öğrencilere şu soru yöneltilir:

“Hikâyedeki kahramanın aileye bakışı ile günümüzdeki aile anlayışı arasında nasıl bir değişim görüyorsunuz?”

Kural gereği söz almak isteyen öğrenci ortaya bir bilet bırakır. Böylece çekingen öğrencilerin de sürece aktif katılımı sağlanır (**SFÜDD1**).

Öğretmen ayrıca öğrencilere şu soruyu yöneltir:

“Deli Dumrul’un davranışlarından dönemin insanların ölüm ve kader anlayışı hakkında nasıl bir çıkarım yapabilirsiniz?”

Bu soruyla öğrenciler metindeki örtük anlamları fark eder.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	<p>Kavram Çalışması</p> <p>Öğretmen hikâyede geçen kavramların anlaşılması için “Kavram Çözümleme Haritası” kullanır (EK 2). Öğrenciler şemanın ortasına ana kavramı (örneğin alp tipi) yazar. Köşelere tanım, özellik, örnek ve örnek olmayan durumları yazarlar (IFS1).</p> <p>Öğretmen öğrencilerden hikâyede yer alan değerleri şu şekilde sınıflandırmalarını ister:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aile değerleri • Toplumsal değerler • İnanç temelli değerler <p>Üretim Aşaması (Öğrenme Menüsü)</p> <p>Öğretmen öğrencilerin ilgilerine göre seçim yapabilmeleri için öğrenme menüsü uygular:</p> <p>Mezeler (zorunlu)</p> <p>Tüm öğrencilerden hikâyedeki “fedakârlık” temasını gösteren cümleleri metinden bulmaları istenir.</p> <p>Ana Yemek (seçmeli)</p> <p>Öğrencilerden birini seçmeleri beklenir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hikâyenin sonunu günümüze uyarlayarak yeniden yazma • Bir sahneyi çizgi roman hâline getirme • Karakter analizi tablosu hazırlama <p>(ÜFSÜ1, ÜFÜÇ1)</p> <p>Tatlı (seçmeli)</p> <p>Konuya ilgisi yüksek öğrenciler için yaratıcı görev:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dede Korkut adına sosyal medya profili tasarlama <p>(ÜFGAK1, ÜFÜD1).</p>
Değerlendirme	<p>Değerlendirme hem süreç odaklı hem de öğrenci merkezli bir yapıda kurgulanmıştır. Öğretmen, dersin başından sonuna kadar giriş kartları, Kavram Çözümleme Haritası ve çıkış kartları gibi tekniklerle öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyini ve bilgi gelişimini sürekli olarak takip eder. Özellikle “öğrenme menüsü” ve “konuşma bileti” stratejileriyle, öğrencilerin bireysel ilgi ve öğrenme hızlarına göre farklılaşmış bir değerlendirme ortamı sunulur. Son aşamada öğretmen “Metindeki kahramanın yerinde siz olsaydınız günümüzde nasıl davranırdınız?” ve “Bu hikâyedeki toplumsal değerler ile günümüz değerleri arasında nasıl bir değişim gözlemlediniz?” şeklindeki yansıtıcı sorularla öğretmen süreci değerlendirir (ÜFGHP1, ÜFD1). Yansıtıcı soruların ardından çıkış kartları ile öğrenciler de kendi öğrenme sürecini sorgular (EK 3).</p>
Teknoloji Entegrasyonu	<p>Çok modlu metinler ve görseller etkileşimli tahta üzerinden sunulurken öğrenme menüsündeki çizgi roman hazırlama veya sosyal medya profili tasarlama süreçlerinde tabletler, dijital tasarım araçları ve görsel düzenleme programları kullanılır.</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: GİRİŞ KARTI

İsim: _____
Sınıf: _____
Ders: _____

Giriş Kartı

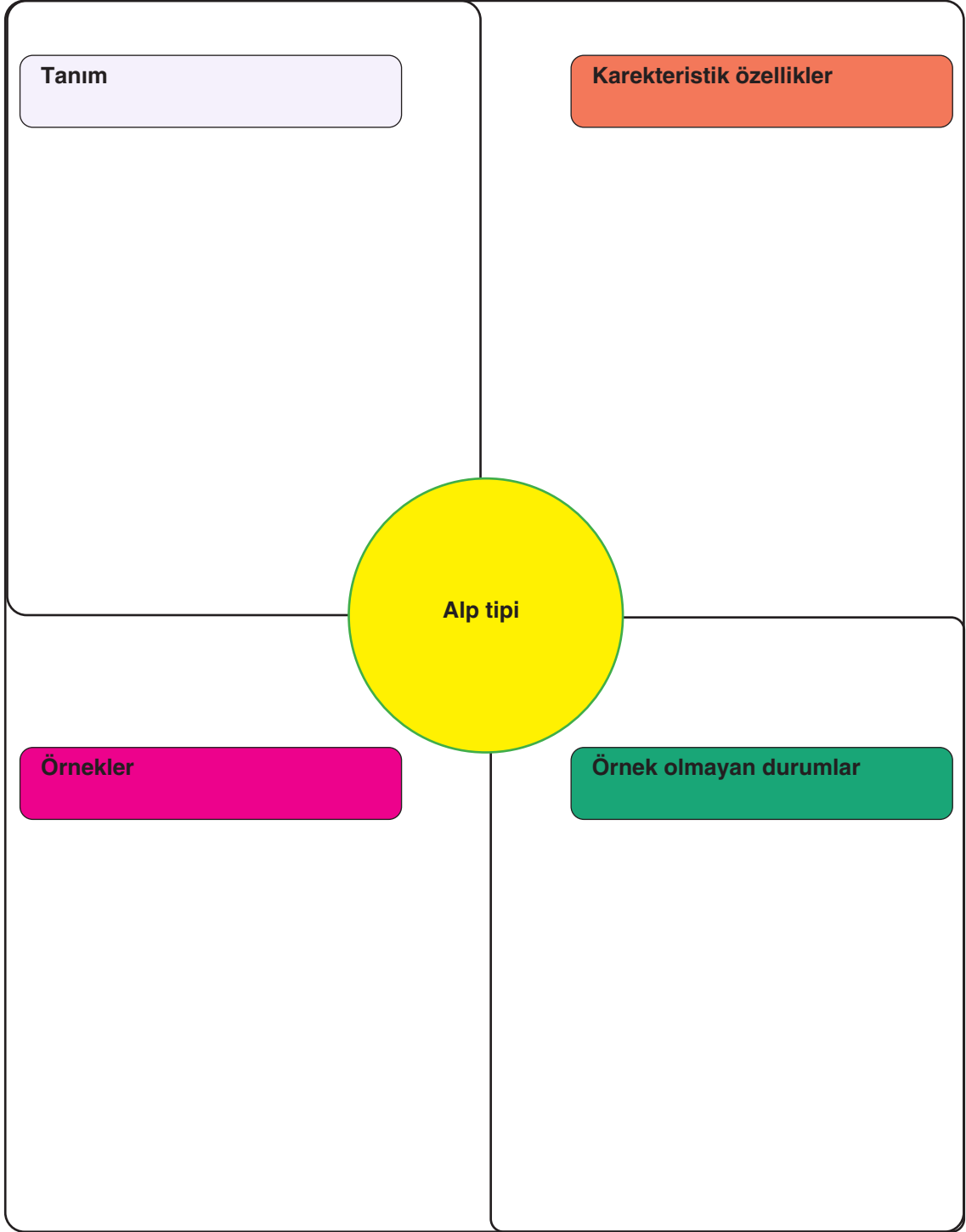
"Dede Korkut" denince aklına gelen ilk 3 şey nedir?

- 1
- 2
- 3

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 2: KAVRAM ÇÖZÜMLEME HARİTASI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 3: ÇIKIŞ BİLETİ

ÇIKIŞ BİLETİ

"Bugün öğrendiğim 3 yeni bilgi:"

İlgimi çeken 2 detay:

Aklıma takılan 1 soru:

ETKİNLİK 11

TEMA: NESİLLERİN MİRASI DİNLEME/ İZLEME)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları	<p>TDE1.1. “Nesillerin Mirası” temasında ele alınan metinlerde dinleme/izlemeyi yönetebilme</p> <p>TDE1.2. “Nesillerin Mirası” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme</p> <p>TDE1.3. “Nesillerin Mirası” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme</p>								
Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri	<p>TDE1.1. “Nesillerin Mirası” temasında ele alınan metinlerde dinleme/izlemeyi yönetebilme</p> <p>TDE1.1.1. Seçim yapar.</p> <p>TDE1.1.2. İlişkiyi sürdürür.</p> <p>TDE1.2. “Nesillerin Mirası” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme</p> <p>TDE1.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.</p> <p>TDE1.2.2. Tahmin eder.</p> <p>TDE1.2.3. Çıkarım yapar.</p> <p>TDE1.2.4. Karşılaştırır.</p> <p>TDE1.2.5. Sınıflandırır.</p> <p>TDE1.2.6. Tepki verir.</p> <p>TDE1.3. “Nesillerin Mirası” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme</p> <p>TDE1.3.1. Parçaları belirler.</p> <p>TDE1.3.2. Parçalar arasındaki ilişkileri belirler.</p> <p>TDE1.3.3. Parçalar arasındaki etkileşimleri belirler.</p>								
Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller	<p>Öğrencilerin toplumda meydana gelen sosyal, siyasi ve kültürel değişimlerin edebî eserleri etkilediğini; benzer şekilde edebî anlatımların da sosyal, siyasi ve kültürel değişimlere sebep olduğunu; tahlil edilecek metinlerin türlerine özgü temel kavramları (anlatıcı, olay örgüsü, kişi, zaman, mekân, söyleyici, ahenk unsurları vb.) bildiği kabul edilmektedir.</p>								
Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları	<p>Öğrenciler dinleme stratejilerini uygulamakta zorlanabilirler.</p> <p>Öğrenciler metinleri anlamlandırmada, analiz etmede, metindeki neden-sonuç ilişkilerini çözümlenmede güçlük yaşayabilirler.</p>								
Farklılaştırma Alanları									
İçerik	<table border="1"> <tr> <td>Soyutluk (İFS)</td> <td>İFS1: Öğrencilere “Kasvetli ve gizemli bir ortam mutlu bir hikâyede nasıl kullanılabilir?” sorusu ile öğrencilerin zıtlıkların uyumu üzerine düşünmeleri sağlanabilir.</td> </tr> <tr> <td>Karmaşıklık (İFK)</td> <td>İFK1: Öğrencilerden, savaşın sadece cephede değil aile yapısında ve çocuk ruhunda yarattığı “ikincil yıkımları” Cornell notlarının “yorum” kısmına eklemeleri istenir.</td> </tr> <tr> <td>Çeşitlilik (İFÇ)</td> <td>İFÇ1: Ilgaz Dağları’nın coğrafi yapısını gösteren bir topoğrafya haritası ile dönemin kağıt yollarını gösteren arşiv belgeleri karşılaştırmalı olarak sunulabilir.</td> </tr> <tr> <td>Seçkin Kişiler (İFSK)</td> <td>İFSK1: Öğrencilerden, Peyami SAFA ile ilgili araştırma yapmaları istenir. Araştırmadan elde ettikleri bilgiler ile yazarın hikâyede hissettikleri karşılaştırılır.</td> </tr> </table>	Soyutluk (İFS)	İFS1: Öğrencilere “Kasvetli ve gizemli bir ortam mutlu bir hikâyede nasıl kullanılabilir?” sorusu ile öğrencilerin zıtlıkların uyumu üzerine düşünmeleri sağlanabilir.	Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Öğrencilerden, savaşın sadece cephede değil aile yapısında ve çocuk ruhunda yarattığı “ikincil yıkımları” Cornell notlarının “yorum” kısmına eklemeleri istenir.	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Ilgaz Dağları’nın coğrafi yapısını gösteren bir topoğrafya haritası ile dönemin kağıt yollarını gösteren arşiv belgeleri karşılaştırmalı olarak sunulabilir.	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Öğrencilerden, Peyami SAFA ile ilgili araştırma yapmaları istenir. Araştırmadan elde ettikleri bilgiler ile yazarın hikâyede hissettikleri karşılaştırılır.
Soyutluk (İFS)	İFS1: Öğrencilere “Kasvetli ve gizemli bir ortam mutlu bir hikâyede nasıl kullanılabilir?” sorusu ile öğrencilerin zıtlıkların uyumu üzerine düşünmeleri sağlanabilir.								
Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Öğrencilerden, savaşın sadece cephede değil aile yapısında ve çocuk ruhunda yarattığı “ikincil yıkımları” Cornell notlarının “yorum” kısmına eklemeleri istenir.								
Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Ilgaz Dağları’nın coğrafi yapısını gösteren bir topoğrafya haritası ile dönemin kağıt yollarını gösteren arşiv belgeleri karşılaştırmalı olarak sunulabilir.								
Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Öğrencilerden, Peyami SAFA ile ilgili araştırma yapmaları istenir. Araştırmadan elde ettikleri bilgiler ile yazarın hikâyede hissettikleri karşılaştırılır.								

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: “Korkmamak mı daha değerlidir yoksa korktuğu halde göreve devam etmek mi?” sorusuyla cesaretin felsefi analizi yaptırılır.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	SFAU1: “Sizce bu sessizlik bir barış mı yoksa yaklaşan fırtınanın habercisi mi?” sorusuyla metnin sonuna dair ucu açık alternatifler tartışılır.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: “Bu yolda giden bir çocuk yanına silah almak zorunda kalsa sizce o toplumda neler yolunda gitmiyordu?” sorusuyla dönemin kaosu öğrencilere keşfettirilir.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	SFAY1: Gazete küpüründeki “Hüseyin’in ölümü” ile yazarın “Onun taze sesinde Türk kahramanlığının dirildiğini sezer gibi oldum.” cümlesi arasındaki duygusal ve mantıksal tutarlılık sorgulanır.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: Öğrenciye karakter analizi yaparken odak noktasını seçme (Hüseyin, yazar veya eşkıyalar) özgürlüğü tanınır.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	SFARŞ1: Öğrenciler, dinleme metninde geçen coğrafi ve teknik detayların tarihsel gerçekliğiyle ilgili literatür araştırması gerçekleştirirler. Literatür araştırmasıyla ilgili https://ogmmateryal.eba.gov.tr/kitap/sosyal-bilimlerde-arastirma/sosyal-bilimlerde-arastirma.pdf dosyası rehber olarak kullanılır.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	SFGE1: “Vızıltı Grupları” oluşturularak her grubun haritanın bir parçasını (mekan, karakter, çatışma) tamamlaması sağlanır.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: “Bugün vatanseverlik hangi sorumlulukları gerektirir?” sorusuyla güncel bir toplumsal sorun için çözüm önerisi geliştirilir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK1: Hazırlanan kavram haritaları okulun sosyal medya hesabında veya dijital kütüphanesinde “Nesillerin Mirası” sergisi olarak açılabilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Öğrenciler kendi kavram haritalarını, verilen değerlendirme anahtarları (EK 4) üzerinden kritik ederek geliştirme alanlarını belirler.
	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	ÜFSÜ1: Dinleme metni, görsel öğeler ve öğrenci yorumlarının birleştiği dijital bir “Etkileşimli Hikâye Haritası” oluşturulur.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	ÜFÜÇ1: Dinleme sonrası öğrencilerden EK 5 'te yer alan ürünlerden istediklerini seçip oluşturmaları istenir.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Hikâyenin trajik sonu, Hüseyin'in sağ kaldığı bir “alternatif tarih” anlatısına dönüştürülür.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Sınıfın bir duvarı “Millî Mücadele Lojistik Panosu” olarak adlandırılır. Dinleme sırasında öğrencilerin çıkardığı kavramlar (İlgaz, Kalehan, cephane) ve sonrasında hazırlanan kavram haritaları bu duvar üzerinde iperle birbirine bağlanır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Tercihler (FÖOD-T)	<p>FÖOD-T1: Kavram haritası oluşturma aşaması, öğrencilerin dijital veya fiziksel materyal tercihlerine göre çeşitlendirilir.</p> <p>Dijital Tercih: Kavram haritasını zihin haritalama yazılımları (MindMeister, Coggle vb.) kullanarak hiyerarşik ve interaktif bir şekilde kurgular.</p> <p>Analog Tercih: Karton, renkli ipler, tarihsel fotoğraf kesitleri ve dokulu materyaller kullanarak “üç boyutlu bir karakter panosu” oluşturur.</p>
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	<p>FÖOD-ÖMO1: Sınıfın bir bölümü “Hüseyin’in arabası” gibi dekore edilerek dinleme esnasında mekânsal bir derinlik oluşturulabilir.</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

FARKLILAŞTIRILMIŞ ETKİNLİK FORMU

Etkinlik Adı	Karanlığın İçinden Doğan Güneş
Konu	<i>Anadolu'da Bir Gece</i> isimli hikâyenin analizi
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin dinledikleri metindeki anahtar kavramları, betimlemeleri ve olay örgüsünü sistematik bir şekilde kaydedip ayırt etmeleri, görseller ve metinden hareketle Millî Mücadele döneminin zorlu atmosferini (korku, umut, cesaret) yorumlamaları ve döneme ait çıkarımlarda bulunmaları, karakterlerin duygu ve düşüncelerini çok yönlü analiz etmeleri, metnin yapı unsurları (kişi, mekân, çatışma) arasındaki neden-sonuç ilişkilerini belirlemeleri amaçlanmaktadır.
Disiplinler Arası Bileşenler	Resim, psikoloji, sosyoloji, tarih
Materyaller	Etkileşimli tahta, dijital içerikler, çok modlu metinler
Süre	4 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>Beyin Fırtınası: Öğrencilerin bir konu hakkında eleştirilme korkusu olmadan özgürce fikir ürettikleri bir tekniktir. Bu yöntem, “tartışmacı yaklaşım” veya sınıf içi etkileşim stratejilerinin temelini oluşturur. Öğrencinin hayal gücünü tetikler.</p> <p>Derse ilgi çekmek (Motivasyon) ve öğrencilerin konu hakkındaki zihinsel şemalarını harekete geçirmek için kullanılır.</p> <p>Kelime İlişkilendirme Testi (KİT): Bu, öğrencinin bilişsel yapısındaki kavram ağlarını ortaya çıkaran bir araçtır. Öğrencinin bir kavramı duyduğunda zihninde neleri çağırıldığını, kavram yanılıklarını ve ön bilgilerini ölçer. Amacı hazırbulunuşluğu tespit etmektir. Öğretmen buna göre dersin derinliğini ayarlar.</p> <p>Cornell Tekniği (Not Alma Stratejisi): Öğrencinin bilgiyi pasif bir şekilde kaydetmesini engelleyen, dinlerken bilgiyi işlemlenmesini ve organize etmesini sağlayan sistematik bir not alma yöntemidir. Bilgiyi parçalara ayırma ve ilişkilendirme becerisini geliştirir.</p> <p>Altı Şapkalı Düşünme Tekniği: Hikâyenin ve karakterlerin durumunun 6 farklı renk şapka (bakış açısı) ile analiz edilmesi. Edward de Bono'nun geliştirdiği, düşünceyi sistematik hâle getiren bir yöntemdir. Karmaşık bir konuyu tek bir boyutta (sadece duygusal veya sadece mantıksal) düşünmek yerine, sırayla farklı boyutlarda düşünmeyi sağlar. Amacı çok yönlü düşünme ve empati becerisini geliştirmektir.</p> <p>Kavram Haritası (Grafik Düzenleyiciler): Bilgilerin zihindeki yapılanışını görselleştiren, kavramlar arasındaki hiyerarşik ilişkileri (genelden özele) gösteren araçlardır. Amacı öğrenilen bilgilerin kalıcı olmasını sağlamak, parçalar arasındaki ilişkiyi görmek (sentez) ve dersi somut bir ürünle bitirmek.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Dinleme Öncesi:</p> <p>Öğretmen dersin başında tahtaya Ilgaz Dağlarının sisli bir fotoğrafını, eski bir at arabası tekerleğini ve bir gaz lambası görselini yansıtır (İFÇ1, SFKÖ1). Öğrencilerin metindeki “kasvetli ve gizemli” atmosfere hazırlanması için onlara “Bu üç görseli bir araya getiren hikâye sizce nasıl başlar?” sorusunu yönelir (FÖÖD-ÖMÖ1). Eleştiri yapılmadan tüm fikirler tahtaya yazılır. Daha sonra yazılanlar üzerinde konuşulur (İFS1).</p> <p>Öğretmen öğrencilere merkez kavram olarak “Millî Mücadele Dönemi” yazılı bir kâğıt verir. Öğrencilerden 30 sn. içinde bu kavramın çağrıştırdığı kelimeleri yazmalarını ister (ör. savaş, Anadolu, yokluk, umut, kağıt). En çok tekrar eden kelimelerden hareketle sınıfın hazırbulunuşluğunu tespit eder.</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Dinleme Sırası:

Öğretmen hikâyeyi etkileşimli tahtadan dinleme metni olarak açar (**EK 1**).

Cornell not tutma tekniğini kullanmaları için öğrencilerden defter sayfalarını ikiye bölmelerini ister. Anahtar kelimeler ve ipuçlarını dinlerken duydukları belirgin kavramları (ör. Kalehan, Ilgaz, eşkiya, 13 yaş, *Koroğlu* türküsü) sol sütuna, bu kavramların ne anlama geldiği ve yazarın betimlemelerini (ör. çocuk olmasına rağmen korkusuz, dağlar gölgelerle dolu) sağ sütuna yazmalarını söyler (**İFK1, SFGE1**). Ardından öğrencilerin cevaplarını kontrol eder.

Dinleme Sonrası:

Daha sonra öğretmen öğrencilerin hikâyedeki karakterlerin davranışlarından duygu ve düşüncelerine yönelik çıkarımlar yapmaları için altı şapkalı düşünme tekniğini kullanır. Sınıf gruplara ayırır veya tüm sınıfın sırayla şapkaları takmasını sağlar.

Beyaz Şapka (Objektif): Olay nedir? (Araba bozuldu, yeni araba bulundu, Ilgaz geçildi, eşkiyalar görüldü.) (**SFAY1**).

Kırmızı Şapka (Duygusal): Yazar o an ne hissetti (**İFSK1**)? (Soğuk terler döktü, korktu). Hüseyin ne hissetti? (gurur, cesaret) (**SFÜDD1**)

Siyah Şapka (Riskler/Negatif): O gece en kötü ne olabilirdi? (Eşkiyalar saldırabilir, araba uçuruma yuvarlanabilirdi.)

Sarı Şapka (Pozitif/Umud): Bu hikâyedeki en umut verici şey ne? (13 yaşındaki bir çocuğun bile vatani/görevi sahiplenmesi).

Yeşil Şapka (Yaratıcı): Siz olsaydınız o eşkiyalara karşı nasıl bir önlem alırdınız?

Mavi Şapka (Sonuç): Bu hikâye bize Millî Mücadele ruhu hakkında ne söylüyor (**ÜFGHP1**). (Anadolu insanı yaşı ne olursa olsun mücadeleye ortaktır.)

Öğrenciler şapkalarına göre soruları cevaplar. Öğretmen, etkinlik sırasında öğrencileri gözlemleyerek kontrol listesini doldurur (**EK 3**). Ardından öğretmen öğrencilerden hikâyedeki çocuk kahramanla ilgili karakter özelliklerini metinle ilişkilendirerek analiz etmelerini sağlamak amacıyla defterlerine merkezde kahraman olacak şekilde bir kavram haritası oluşturmalarını ister (**SFSÖ1, ÜFÜÇ1, FÖOD-T1, ÜFD1**) (**EK 2**). Öğrencilerin çizdikleri haritalar öğretmen tarafından değerlendirilir (**EK 4**).

Değerlendirme

Ders süreci tanılayıcı, biçimlendirici ve düzey belirleyici araçlarla kapsamlı şekilde değerlendirilir. Öğrencilerin ön bilgilerindeki kavram ağları ve hazırbulunuşlukları saptanır, Cornell not alma verileriyle dinleme sırasındaki bilgi işleme becerileri kontrol edilir. Altı şapkalı düşünme etkinliği boyunca öğrencilerin empati kurma ve çok yönlü analiz yetenekleri gözlem formlarıyla kayıt altına alınır. Ders sonunda hazırlanan kavram haritaları ise, öğrencinin metindeki yapı unsurları (kişi, mekân, çatışma) arasındaki neden sonuç ilişkilerini sentezleme düzeyini somut bir ürün olarak ortaya koyar. Tüm veriler, kontrol listesi ve değerlendirme ölçekleri aracılığıyla bütüncül bir başarı puanına dönüştürülür.

Teknoloji Entegrasyonu

Çeşitli dijital araçlarla hikâye videoya dönüştürülerek sunulabilir (**ÜFGAK1**).

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: HİKÂYE**ANADOLU'DA BİR GECE**

Bu çocuğa Anadolu'da rastladım. Çankırı ile Kastamonu arasında konaklamıştık. Arabamızın bir hayvanı, ağzı köpüklenerek yabani bir hırıltıdan sonra hanın kapısına serilmiş; kimildamadan bir anda katılmıştı. Arabacı, sağ kalan hayvanını yatırdıktan sonra öfkeyle karşıma dikildi:

“Efendi! Benden yana umudun kalmasın. Buradan ileriye bir adım atamam. Bir araba bul.”

İki gün handa bekledikten sonra yeni arabacı geldi. On üç, on dört yaşında bir çocuktü. Kül benizli, cılız bir köy çocuğu. Siyah kirpikli gözlerinin derin parlaltısıyla sordu:

“İnebolu'ya mı?”

“Evet.”

“Araba hazır.”

Korkuya benzer bir isteksizlik vardı. Çocuk, çıkarmak istediğim her güçlüğü kabul etti. Uzlaştı, eşyamı arabasına taşıdı. Anadolu'nun hüznünlü sabahlarından biriydi. Ağır ağır gidiyorduk. Yol çok dönemeçli, çapraşık ve dardı. Ne kadar olsa çocuk, Allah bizi kazadan esirgesin, diye düşündüm.

O, bu düşüncemin sesini duymuş gibi birdenbire arkasına döndü:

“Efendi, az ileri yol düzleşir, daha hızlı gideriz, ben hayvanlara bile bile yol vermiyorum.” dedi.

İlgaz'a yaklaşmıştık. Burası, karanlık uçurumlarıyla uğursuz bir geçitti. Birçok kere, buralara sokulan eşkıyadan bahsedildiğini işitmiştim. Kalehan'da bulunanlar demişlerdi ki: “Samsun'dan kalkan bir çete İlgaz'a kadar gelmiş, oralara saklanmış, sizi görürlerse sağ bırakmazlar.”

Çaresiz, İlgaz'dan geçecektik ve geçmeye başladık. Yanına gittim “Buralarda çeteler varmış.” dedim. Cevap vermedi. Yaşından umulmayacak bir soğukkanlılıkla sözlerimi duymamış göründü. Bir daha söyledim: “Buralarda eşkıya varmış.” Kaşları çatılmış, gözleri tutuşmuş, yüzü buruşmuştu. Kolunu uçuruma doğru sallayarak cevap verdi: “Varsa ne yapalım? Bizim de elbette karşı koyacak kuvvetimiz vardır. Biz iki kişiyiz.”

Kendisine o kadar inanarak söylüyordu ki, münakaşa edemedim. Sustuğumu görünce “Efendi, ben bu yollardan gece gündüz tek başıma geçerim, bugüne kadar korku nedir bilmedim. Pontus çeteleri var derlerdi, karşıma bir tane de çıkmadı.” Gözlerini yüzüme yaklaştırarak başını salladı “Çıksa ne olur ki? Evelallah iki üçünü birden tepelerim.”

Güldüm, bu onu kızdırdı. “Efendi! Sen ne diyorsun Allah aşkına? Ben Bursalıyım. Düşman geldiği zaman on iki yaşımıdaydım, tarlada çalışıyordum. İki düşman askeri benimle alay etmeye kalktı, bir tanesini yaraladım. Öteki korkudan kaçtı, ben de eve gizlendim; zabıtlar beni on gün aradılar, babam teslim etmedi fakat hınçlarını babamdan aldılar.”

“Ne yaptılar?” Sustu.

“Anam da bundan sonra kederinden öldü. Ben ağladım, çıktım, Kütahya'ya yürüdüm, asker yazılmak istedim, yaşım gelmediği için almadılar, bu arabayı satın aldım, yaşım gelinceye kadar bununla geçineceğim.”

“Yaşın gelince?”

“Asker yazılacağım.”

Başka şey söylemedi, arabaya atladı. Araba, uçurumun yanından korkunç bir süratle koşuyordu. Küçük arabacı, berrak bir sesle derin boşluğu çınlatarak Köroğlu'nun bir türküsünü söylemeye başladı. Bu taze ve dinç seste Türk kahramanlığının yeniden dirildiğini sezer gibi oldum, titredim.

İlgaz'ı geride bırakmak üzereydik, sabah yaklaşıyordu. Birdenbire yolun kenarında, otuz kırk metre ilerimizde, araba fenerinin sarı ışığından üç siyah gölgenin yavaşça kaçıştıklarını gördük. Küçük arabacı hemen ayağa kalktı. Dizginleri sol elinin bileğine sararak sağ elini arka cebine attı. Eski sistemde bir tabanca çekti ve hayvanları daha şiddetle sürdü. Araba, gölgelerin kaçıştığı yere geliyordu; karartıların bulunduğu hizaya yaklaşınca siyah elbiseleriyle dimdik duran ve ellerini fişekliklerine dayamış üç uzun boylu adamın arabaya baktıklarını gördük. Yakın tehlikenin soğuk teri, sırtımdan aşağıya sızdı. Arabamız adamların yakınına geldiği zaman gölgeler hiç kimildanmadılar, yolun kıyısında ağaçlar gibi hareketsiz kaldılar, araba uçar

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

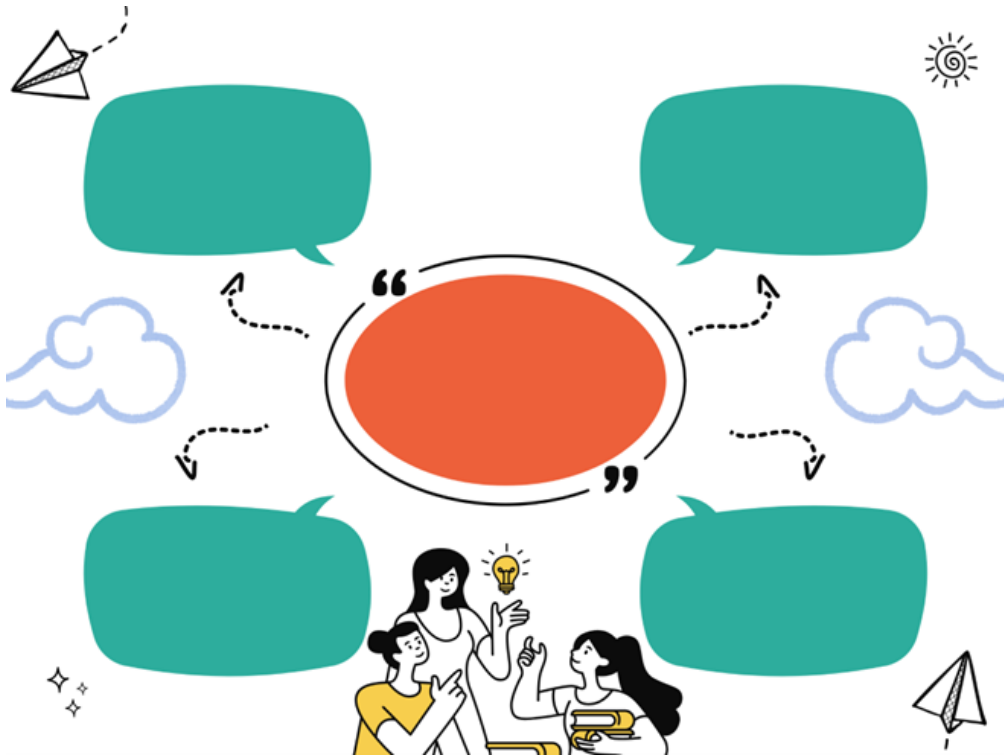
10. SINIF

gibi geçti. Ilgaz'ı böyle geçtik. O gölgeler kimlerdi, bize sataşmaktan niçin vazgeçtiler? Anlaşılmadı. Küçük arabacım dedi ki "Ah, bir sataşsaydılar, iki üçünü birden devirseymdim..."

Gölgelerden bir daha hiç bahsetmedik.

Bir gün, Anadolu gazetelerini karıştırırken, on üç yaşlarında, Bursalı Hüseyin isminde bir arabacı çocuğunun Ilgaz'da eşkıyalar tarafından çevrildiğini, kahraman yavrunun eski bir tabanca ile ikisini yere serdiğini, fakat kendisini de yaralandığını, devriye yetişmeden öldüğünü okudum. Bu Hüseyin benim arabacımdı. O günden sonra, Anadolu konuşulduğu zaman, bu küçük arabacıyı anarım. Onun yanık, esmer yüzünde, siyah, parlak gözlerinde, destanî kahramanlığımızın izlerini bulur, azametli geçmişimizin gururunu duyardım.

Peyami Safa

EK 2: KAVRAM HARİTASI ÖRNEĞİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 3: ALTILI ŞAPKA DÜŞÜNME TEKNİĞİ KONTROL LİSTESİ**Yönerge:**

Bu ölçek, *Anadolu'da Bir Gece* isimli hikâye ile ilgili gerçekleştirilen dinleme/izleme etkinliği sonrasında, öğrencilerin altı şapkalı düşünme tekniği becerilerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Değerlendirme süreci; bilişsel kazanımların yanı sıra, grup dinamiği ve duygu yönetimi gibi duyuşsal becerileri de kapsar.

BECERİLER	EVET	HAYIR
Taktığı şapkanın rengine uygun (duygusal, objektif vb.) yorum yapabildi mi?	☐	☐
Karakterin (Hüseyin veya yazar) yerine geçerek empati kurabildi mi?	☐	☐
Olaylara sadece "korku" açısından değil "umut/çözüm" açısından da bakabildi mi?	☐	☐
Grup tartışmalarına aktif olarak fikir sundu mu?	☐	☐
Arkadaşlarının fikirlerini dinleyip saygılı bir dille geri bildirim verdi mi?	☐	☐
Söz hakkı alarak sınıf içi tartışmaya (beyin fırtınası) katkı sağladı mı?	☐	☐

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 4: KAVRAM HARİTASI ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI**Yönerge:**

Bu dereceli puanlama anahtarı, öğrencilerin Anadolu'da Bir Gece metninden hareketle oluşturdukları kavram haritalarının değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Her bir ölçüt 1'den 4'e kadar puanlandırılmakta olup her düzeyin açıklamaları aşağıda yer almaktadır. Lütfen her ölçütü dikkatle inceleyerek öğrencinin performansına en uygun düzeyi işaretleyiniz.

Ölçüt	Geliştirilmeli (1)	Yeterli (2)	İyi (3)	Çok İyi (4)	Puan
İçerik ve kavram uygunluğu	Anahtar kavramlar (Hüseyin, İlgaz, cesaret vb.) eksik veya metinle ilgisiz yanlış kavramlar seçilmiş.	Metindeki temel kavramlar mevcut ancak detaylar eksik. Bazı önemsiz kavramlar merkeze alınmış.	Metindeki anahtar kavramların çoğu doğru tespit edilmiş ve haritaya yerleştirilmiş.	Metindeki tüm anahtar kavramlar ve detaylar eksiksiz tespit edilmiş. Kavramlar metnin özünü tam olarak yansıtmaktadır.	
Bağlantılar ve ilişkilendirme	Kavramlar arasında bağlantı çizgileri yok veya rastgele çizilmiş. Bağlantı ifadeleri (yüklem) yazılmamış.	Kavramlar arasında çizgiler var ancak çizgilerin üzerine ilişkiyi açıklayan (sebep-sonuç, özellik vb.) ifadeler yazılmamış veya hatalı.	Kavramlar arasındaki ilişkiler mantıklı çizgilerle kurulmuş. Bağlantı ifadeleri (örneğin; "sahiptir", "nedenidir" vb.) çoğunlukla doğru kullanılmış.	Kavramlar arasındaki ilişkiler (sebep-sonuç, parça-bütün) mükemmel kurgulanmış. Bağlantı ifadeleri ilişkinin niteliğini net bir şekilde açıklamaktadır.	
Hiyerarşik düzen ve yapı	Kavramlar dağınık ve rastgele serpiştirilmiş. Merkez kavram (Hüseyin/ Millî Mücadele) belli değil.	Bir merkez kavram var ancak genelden özele doğru giden hiyerarşik yapı zayıf. Dallar karmaşık.	Merkez kavram belirgin ve diğer kavramlar buna mantıklı bir sırayla bağlanmış. Yapı genel olarak anlaşılır	Genelden özele kutsuz bir hiyerarşi var. Harita, zihinsel yapıyı net bir şema olarak sunuyor.	
Örneklendirme ve kanıt	Kavramları destekleyecek örnekler veya metinden alıntılar hiç kullanılmamış.	Kavramların altına örnekler yazılmış ancak bunlar metinle uyumsuz veya yetersiz.	Kavramları açıklayan doğru örnekler (örneğin, cesaret tabanca çekmesi vb.) verilmiş.	Her kavram, metinden alınan somut kanıtlarla (davranış, söz, nesne) zenginleştirilmiş ve desteklenmiş.	
Görsel tasarım ve okunabilirlik	Yazılar okunaksız, çizimler özensiz. Harita görsel olarak takip edilemiyor.	Okunabilir bir harita ancak görsel öğeler (renk, kutucuk) kullanılmamış. Sade bir listeleme gibi duruyor.	Harita temiz ve düzenli. Kavramlar ve ilişkiler görsel olarak birbirinden ayırt edilebiliyor.	Görsel tasarım (renk kodlaması, şekiller) kavramları gruplamak için etkili kullanılmış. Göze hitap eden, yaratıcı bir sunum var.	

Puanlama Aralığı ve Yorum:

- 17-20: Çok İyi-Beceriler üst düzeyde sergilenmiştir.
- 13-16: İyi-Etkinliğe aktif katılım ve anlamlı katkı sağlanmıştır.
- 9-12: Yeterli-Katılım vardır ancak bazı alanlarda geliştirme gereklidir.
- 5-8: Geliştirilmeli-Temel yeterliklerde eksiklikler vardır, katkı sınırlıdır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 5: ÜRÜN SEÇİM MENÜSÜ

Ürün Türü	Seçenek A (Teknik/Analitik)	Seçenek B (Yaratıcı/Estetik)
Yazılı Ürün	Millî Mücadele ruhunu anlatan bir makale.	Hüseyin adına yazılmış bir “Kahramanlık Belgesi” veya beratı.
Görsel Ürün	İstiklal Yolu’nun lojistik akış diyagramı.	“İlgaz’da Bir Gece” temalı dijital illüstrasyon veya kolaj.
Sesli Ürün	Hikâyedeki liderlik özelliklerini analiz eden bir sunum.	O geceyi anlatan bir “Sesli Günlük” kaydı.

ETKİNLİK 12

TEMA: NESİLLERİN MİRASI (KONUŞMA)

Etkinliğe Dönüştürülecek Öğrenme Çıktıları

- TDE3.1.** Dede Korkut hikâyelerinden birini canlandırdığı konuşma sürecini yönetebilme
- TDE3.2.** Dede Korkut hikâyelerinden birini canlandırdığı konuşmasına uygun içerik oluşturabilme
- TDE3.3.** Dede Korkut hikâyelerinden birini canlandırdığı konuşmasında kural uygulayabilme
- TDE3.4.** Dede Korkut hikâyelerinden birini canlandırdığı konuşmasına yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme

Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri

- TDE3.1. Dilin zenginliğini kullandığı akıcı bir konuşma sürecini yönetebilme**
- TDE3.1.1. Seçim yapar.
- Konuşmasının amacına (ikna etme, bilgilendirme) karar verir.
- Konuşmasının özelliklerini (hazırlıklı/hazırlıksız, süre, hedef kitle) belirler.
- Konuşmanın türünü, yöntem ve stratejisini belirler.
- TDE3.2. Konusunu dilin zenginliğinden yararlanarak oluşturduğu konuşma içeriğini oluşturabilme**
- TDE3.2.1. Ön bilgilerle bağlantı kurar.
- Konuşmasında belirlediği amaca yönelik ön bilgileriyle bağlantı kurar.
- TDE3.2.2. Tahmin eder.
- Hedef kitlenin özelliklerine yönelik tahminlerde bulunarak konuşmasının giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini tasarlar.
- TDE3.2.4. Sınıflandırır.
- Dilin kullanım alanına (özel, mesleki, kamusal alan ve eğitim alanı) göre konuşmasının içeriğini belirler.
- TDE3.2.6. Tepki verir.
- Konuşmasını planlarken dil işlevlerini kullanır.
- TDE3.2.7. Sesle anlam oluşturur.
- Konuşmasında beden dilini doğru bir şekilde kullanacağını göz önünde bulundurur.
- Konuşmasını diksiyon ve telaffuzu etkin bir şekilde kullanacak şekilde planlar.
- TDE3.2.9. Sunar.
- Yapacağı konuşmanın plan taslağını sunar.
- Aldığı geri bildirimler ile plan taslağına son şeklini verir.
- TDE3.3. Konusunu dilin zenginliğinden yararlanarak oluşturduğu konuşmasında kural uygulayabilme**
- TDE3.3.1. Plan hazırlar.
- Konuşmasına planına uygun bir şekilde başlar.
- Konuşmasını dikkat çekici bir girişle başlatır.
- TDE3.3.2. Düşüncüyü geliştirme yollarını kullanır.
- Konuşmasını desteklemek amacıyla düşüncüyü geliştirme yollarını kullanır.
- Duygu, düşünce ve hayallerini kendine özgü bir üslupla ifade eder.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

<p>Basamaklandırılmış Bilgi Birimleri</p>	<p>TDE3.3.3. Uygun söz varlığı kullanır. Söz varlığını bağlama uygun şekilde kullanır. Ana düşünce ve destekleyici bilgilerle konuşmasını sürdürür. Konuşmasını hedef kitleye uygun bir söz varlığı ve üslupla sürdürür.</p> <p>TDE3.3.5. Türkçe dil yapılarını uygular. Konuşmasında Türkçenin dil yapısını ve işlevini amacına uygun kullanır.</p> <p>TDE3.3.7. Beden dilini ve mekânı kullanır. Konuşmasında beden dilini doğru bir şekilde kullanır. Konuşmasında diksiyon ve telaffuz etkin bir şekilde kullanır. Konuşmasında mekânı etkin bir şekilde kullanır. Konuşmasında zamanı verimli bir şekilde kullanır.</p> <p>Konuşma sürecinde dinleyici ile etkileşim kurar.</p> <p>TDE3.4. Kullandığı dil özelliklerinin konuşmasına etkisine yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme</p> <p>TDE3.4.2. Tepki verir. Genel geri bildirimlere bağlı olarak bundan sonra yapacağı konuşmalar için kendisine yeni hedefler belirler. Özgün konuşmacı kimliğini oluşturur. Konuşmasını dijital ortamlar için yeniden düzenleyebilir.</p>										
<p>Ön Koşul Beceriler/ Temel Kabuller</p>	<p>Bu temada öğrencilerin hikâye türünün genel özelliklerini, yapı unsurlarını, anlatmaya bağlı metinlerde kullanılan anlatım biçimlerini, öğretici metinlerin genel özelliklerini, öğretici metinlerde kullanılan anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yollarını; kültürel, sosyal ve psikolojik temel unsurları, yazılı ve sözlü anlatım aşamalarını, şekil bilgisi ile ilgili dil bilgisi kurallarını bildiği kabul edilmektedir.</p>										
<p>Tema Bazlı Öğrenci İhtiyaçları</p>	<p>Öğrenciler sözlü ifade becerilerinde fiziksel ya da sosyal nedenlerden ötürü sıkıntı yaşayabilir. Öğrenciler bir hikâye metnini senaryoya dönüştürmede zorlanabilir. Öğrenciler senaryoyu canlandırmada güçlükler yaşayabilir.</p>										
<p>İçerik</p>	<p style="text-align: center;">Farklılaştırma Alanları</p> <table border="1"> <tr> <td data-bbox="357 1348 590 1458">Soyutluk (İFS)</td> <td data-bbox="590 1348 1386 1458">İFS1: Dirse Han'ın otorite ile babalık duygusu arasındaki çatışmasını, günümüzdeki güç ve sorumluluk kavramları üzerinden yorumlamaları sağlanarak öğrencilerin soyut düşüncelerine olanak verilir.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="357 1458 590 1568">Karmaşıklık (İFK)</td> <td data-bbox="590 1458 1386 1568">İFK1: Öğrenciler, "ad verme, toy etme, aile hiyerarşisi" kavramlarını dönemin sosyopolitik yapısı ve mitolojik unsurları bağlamında inceleyerek farklı disiplinler arasında bağlantı kurar.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="357 1568 590 1632">Çeşitlilik (İFÇ)</td> <td data-bbox="590 1568 1386 1632">İFÇ1: Tonlamanın farklı duygu durumlarına neden olduğu fark ettirilir.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="357 1632 590 1717">Organizasyon (İFO)</td> <td data-bbox="590 1632 1386 1717">İFO1: Olayın giriş, gelişme, çatışma ve sonuç bölümleri ile ilgili hikâye haritası oluşturulur.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="357 1717 590 1821">Seçkin Kişiler (İFSK)</td> <td data-bbox="590 1717 1386 1821">İFSK1: Ünlü tiyatro/sinema oyuncularıyla ilgili araştırma yaparak oyuncunun sahne performansını inceler, farklı oyuncular ile bu oyuncuyu karşılaştırarak oyunculuk hakkında değerlendirmelerde bulunur.</td> </tr> </table>	Soyutluk (İFS)	İFS1: Dirse Han'ın otorite ile babalık duygusu arasındaki çatışmasını, günümüzdeki güç ve sorumluluk kavramları üzerinden yorumlamaları sağlanarak öğrencilerin soyut düşüncelerine olanak verilir.	Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Öğrenciler, "ad verme, toy etme, aile hiyerarşisi" kavramlarını dönemin sosyopolitik yapısı ve mitolojik unsurları bağlamında inceleyerek farklı disiplinler arasında bağlantı kurar.	Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Tonlamanın farklı duygu durumlarına neden olduğu fark ettirilir.	Organizasyon (İFO)	İFO1: Olayın giriş, gelişme, çatışma ve sonuç bölümleri ile ilgili hikâye haritası oluşturulur.	Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Ünlü tiyatro/sinema oyuncularıyla ilgili araştırma yaparak oyuncunun sahne performansını inceler, farklı oyuncular ile bu oyuncuyu karşılaştırarak oyunculuk hakkında değerlendirmelerde bulunur.
Soyutluk (İFS)	İFS1: Dirse Han'ın otorite ile babalık duygusu arasındaki çatışmasını, günümüzdeki güç ve sorumluluk kavramları üzerinden yorumlamaları sağlanarak öğrencilerin soyut düşüncelerine olanak verilir.										
Karmaşıklık (İFK)	İFK1: Öğrenciler, "ad verme, toy etme, aile hiyerarşisi" kavramlarını dönemin sosyopolitik yapısı ve mitolojik unsurları bağlamında inceleyerek farklı disiplinler arasında bağlantı kurar.										
Çeşitlilik (İFÇ)	İFÇ1: Tonlamanın farklı duygu durumlarına neden olduğu fark ettirilir.										
Organizasyon (İFO)	İFO1: Olayın giriş, gelişme, çatışma ve sonuç bölümleri ile ilgili hikâye haritası oluşturulur.										
Seçkin Kişiler (İFSK)	İFSK1: Ünlü tiyatro/sinema oyuncularıyla ilgili araştırma yaparak oyuncunun sahne performansını inceler, farklı oyuncular ile bu oyuncuyu karşılaştırarak oyunculuk hakkında değerlendirmelerde bulunur.										

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Süreç	Üst Düzey Düşünme (SFÜDD)	SFÜDD1: “Kırılma noktası” tespiti, olaylarla ilgili eleştirel düşünme becerilerini kullanmalarını sağlar.
	Açık Uçluluk/ İlerletici Süreç (SFAU)	SFAU1: Öğrenciler Dirse Han’ın kararlarını bir baba, bir eş, bir bey olarak farklı roller altında analiz ederler.
	Keşifçi Öğrenme (SFKÖ)	SFKÖ1: Öğrenciler aynı cümleyi üç farklı duyguyla (öfke, hüznün, şüphe) söyleme denemeleri yaparak tonlamanın anlamı nasıl değiştirdiğini keşfederler.
	Akıl Yürütme/ Kanıtlama (SFAY)	SFAY1: Karakterlerin kararlarını etkileyen “kırılma noktalarını” tespit etmeleri istenir. Böylelikle olaylar arasındaki nedensellik bağlarını kurmaları sağlanır. SFAY2: Öğrencilerden, Dirse Han’ın adamlarının suçlu psikolojisini ve manipülasyon tekniklerini kullanarak bir savunma stratejisi geliştirmeleri ve mahkemede sunulmak üzere bir sanık savunması oluşturmaları istenebilir.
	Seçimde Özgürlük (SFSÖ)	SFSÖ1: “Yönetmen ve Reji” grubu, oyunun türünü; “klasik epik anlatı”, “modern absürt tiyatro” veya “geleneksel gölge oyunu” tekniklerinden biriyle sahnelemeye karar verebilir.
	Araştırma Yöntemleri (SFARŞ)	SFARŞ1: Öğrencilerden, hikâyeyi bir araştırmacı gözüyle inceleyerek metindeki kültürel izleri bulmaları istenir. Öğrenciler metni okurken; eski Türklerde yemek kültürü, aile ilişkileri ve kahramanlık şartları gibi başlıklar açarlar. Metinde bu başlıklara uyan cümlelerin altını çizerek bir liste oluştururlar. Bu sayede hikâyeyi sadece bir olay olarak değil dönemin yaşam biçimini gösteren bilimsel bir belge (doküman) olarak analiz ederler.
	Grup Etkileşimi (SFGE)	SFGE1: Yönetmen grubu, oyunculara sadece “Burada dur!” demez, karakterin o andaki duygusal durumunu sorgulatan sorular yöneltir. Örnek etkileşim: “Boğa ile güreşirken Boğaç Han’ın fiziksel gücü mü yoksa zihinsel stratejisi mi ön planda?” ve “Bu ayrımı beden diline nasıl yansıtacaksınız?” Oyuncular ve yönetmenler arasındaki bu diyaloglar, bir “Provalar Günlüğü” olarak kaydedilir. Bu süreç, grubun ortak bir sanatsal vizyon etrafında birleşmesini sağlar.
Ürün	Gerçek Hayat Problemleri (ÜFGHP)	ÜFGHP1: Öğrencilerden, bu tiyatro oyununu sadece sınıf içinde değil okulun sosyal medyasında veya bir dijital platformda yayınlanmak üzere bir “Kültürel Farkındalık Projesi” olarak kurgulamaları istenir. “Dekor ve Tasarım” grubu, hikâyeyi dijital yerli (z kuşağı) kitleye sevdirecek bir “karakter markalama” stratejisi geliştirir.
	Gerçek Alıcı Kitle (ÜFGAK)	ÜFGAK1: Öğrencilerden sergiledikleri oyunu daha sonra okul tiyatro salonunda tüm öğrencilere, ailelerine, arkadaşlarına vb. sergileyerek yaygınlaştırma etkisinin oluşması sağlanabilir.
	Ürün Değerlendirmesi (ÜFÜD)	ÜFÜD1: Canlandırmalar değerlendirilirken sadece değerlendirme formları değil profesyonel kriterler esas alınır. Örneğin, bir tiyatro ya da sahne sanatçısının uzman değerlendirmesi kullanılabilir ya da imkânlar doğrultusunda bir tiyatro/sinema oyuncusu sınıfa çağrılır.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

	Sentez Ürün (ÜFSÜ)	ÜFSÜ1: Öğrenciler, “Boğaç Han” hikâyesini “nazım nesir sentezi” ile modern bir opera/müzikal metne dönüştürebilirler.
	Üründe Çeşitlilik (ÜFÜÇ)	ÜFÜÇ1: Öğrenciler sonuç raporlarını dijital sunum uygulamalarını kullanarak etkileşimli ürün veya foto röportaj gibi farklı ürünlere dönüştürebilir. ÜFÜÇ2: Öğrencilerin dijital becerilerini kullanarak sahne tasarımında farklılıklar oluşturması sağlanır.
	Dönüşümler (ÜFD)	ÜFD1: Tiyatro oyunu müzikal şeklinde sahnelenebilir ya da radyo tiyatrosuna dönüştürülebilir.
Fiziksel Öğrenme Ortamı Düzenlemeleri	Ortamın Tanımı ve Önemi (FÖOD-OTÖ)	FÖOD-OTÖ1: Sınıfın bir duvarı, süreç boyunca tüm uzman gruplarının bulgularını (karakter taslakları, kostüm kumaş örnekleri, rejî notları) ipler ve kartlarla birbirine bağladığı bir “dramatik bağlam duvarı”na dönüştürülebilir.
	Tercihler (FÖOD-T)	FÖOD-T: Öğrencilerin öğrenme stillerine göre bu istasyon sessiz odaklanma sağlayacak farklı bir yer ya da diğer öğrencilerin çalıştığı ortak alan olarak tasarlanabilir.
	Öğrenen Merkezli Ortamlar (FÖOD-ÖMO)	FÖOD-ÖMO1: Sınıfta farklı köşeler oluşturulur: <ul style="list-style-type: none"> • Diksiyon ve Vurgu İstasyonu • Sahneleme İstasyonu • Tasarım/Teknoloji/Medya İstasyonu

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Farklılaştırılmış Etkinlik Formu

Etkinlik Adı	Tarihin Sesi Sahnenin Gücü (Bir Dirse Han Hikâyesi)
Konu	Hikâyeyi canlandırma
Öğrenme Hedefleri	Öğrencilerin hikâyedeki kırılma noktalarını belirlemeleri, hikâye öğelerini analiz etmeleri, grup hâlinde çalışarak; hikâye metnini senaryolaştırıp canlandırmaları hedeflenmektedir.
Disiplinler Arası Bileşenler	Psikoloji, sosyoloji, tarih, bilişim teknolojileri
Materyaller	Etkileşimli tahta, A4 kâğıdı, “Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu” adlı hikâye, ses ve görüntü cihazları
Süre	10 ders saati
Etkinlik Açıklaması	<p>RAFT Stratejisi: Öğrencilerin bir problem üzerinde bireysel olarak çalışmasını sağlar. Öğrenciler daha sonra yanıtlarını akranları ile karşılaştırarak yeni bilgiler edinir. Bu etkinlikte öğrencilerin düşün eşleş paylaş tekniğiyle okuma stratejisi belirlemeleri sağlanır.</p> <p>İstasyon Stratejisi: İstasyon tekniği yaygın biçimde kullanılan süreç farklılaştırma stratejilerinden biridir. Öğrencilerin eş zamanlı olarak çeşitli etkinlikler gerçekleştirebilecekleri merkezlerin kurulmasına dayanır. İstasyon tekniği öğrencilerin ilgileri ve öğrenme düzeylerine göre özgürce hareket edebildikleri ve bir konuya farklı açılardan bakma şansı yakalayarak tüm sınıfta birlikte öğrenebilecekleri bir stratejidir.</p> <p>JIGSAW Stratejisi: JIGSAW, öğrenmeyi desteklemek ve öğrenciler arasındaki etkileşim ve iş birliği kurmayı artırmak için kullanılan bir stratejidir. Bir konu özelinde gerçekleştirilen farklı çalışmalarını birleştirmeye odaklanan bu amaç giriş, uzman araştırması, rapor hazırlama ve yeniden biçimlendirme, tamamlama ve değerlendirme olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır.</p>
Uygulama Aşamaları	<p>Konuşma Öncesi:</p> <p>Öğretmen öğrencilere dersten bir hafta önce <i>Dede Korkut</i> hikâyelerinden “Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu” adlı metni dağıtır (https://madenlerilkokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/48/11/706374/dosyalar/2020_12/16130244_Dede_Korkut_Hikayeleri.pdf) ve öğrencilerden metni okuyup ilgilerini çeken ve önemli gördükleri yerleri not almalarını ister (SFARŞ1).</p> <p>Ders, <i>Dede Korkut</i> ile ilgili araştırma yapan öğrencilerin kendi araştırmalarından elde ettikleri bilgileri sınıfta paylaşmasıyla başlar. Ardından <i>Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu</i> adlı metin öğrencilerle birlikte incelenir. Öğrenciler hikâyede ilgilerini çeken ve önemli gördükleri olayları aldıkları notları kullanarak anlatırlar (SFAY1, SFÜDD1). Öğretmen “Dirse Han’ın baba olduktan sonra önceki hayatına göre değişip değişmediğini, eğer değişmişse bu değişikliklerin neler olduğunu” öğrencilere sorar (İFS1). Alınan cevaplardan sonra öğretmen JIGSAW stratejisini kullanmak için öğrenciler gruplara ayrılır. Gruplardaki öğrenciler kendi içerisinde çalışmak istedikleri konuları seçerek uzman grupları oluştururlar (FÖOD-OTÖ1).</p> <p>Olay Örgüsü Uzmanları: Hikâyedeki giriş, gelişme, çatışma (40 yiğidin iftirası) ve sonuç bölümlerini belirlerler (İFO1).</p> <p>Karakter Analiz Uzmanları: Dirse Han, Boğaç Han ve Ana (Hatun) karakterlerinin motivasyonlarını inceler. Uzmanlar, Dirse Han’ı hikâyeye boyunca verdiği kararları, bu kararların nedenlerini ve sonuçlarını tartışırlar (SFAU1, SFAY2).</p>

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

Dil ve Üslup Uzmanları: Dede Korkut'un anlatım tarzını, nazım nesir karışımını inceler.

Kültürel Kod Uzmanları: Hikâyedeki “ad verme”, “toy etme (şölen)”, “aile hiyerarşisi” kavramlarını dönemin sosyopolitik yapısı ve mitolojik unsurları bağlamında inceler (**İFK1**).

Uzman grupları konularıyla ilgili çalıştıktan sonra ana gruplarına döner ve öğrendiklerini arkadaşlarına öğretir. Ana gruplar edindikleri bilgilerin bir sentezini oluşturur ve hikâyeye ile ilgili sınıfa sunmak için bir sonuç raporu hazırlarlar. Gruplar kavram haritası ya da infografik hazırlarlar (**ÜFÜÇ1**). Grup içerisinde seçilen öğrenciler raporlarını sınıfta paylaşılır ve sınıfça tartışma yapılır.

Hikâyenin drama yöntemiyle canlandırılması için RAFT stratejisi kullanılır. RAFT seçim tablosunda belirtilen görevlerin seçiminde öğretmen öğrenci hazır bulunuşlukları ve ilgilerini dikkate alarak kendisi seçim yapabileceği gibi seçimi öğrencilere de bırakabilir (**SFSÖ1**).

Rol	İzleyici	Format	Tema
Boğaç Han	Dirse Han (Baba)	Dramatik Diyalog	Babasına, kendisine neden saldırdığını sorması ve sadakatini anlatması
Hatun (Anne)	40 İftiracı Yiğit	Tirat / Suçlama	Bir annenin evladını koruma içgüdüğü ve adaletsizliğe isyanı
40 Yiğit	Kurultay / Mahkeme	Savunma Metni	Yaptıkları iftirayı haklı çıkarmaya çalışmaları
Dede Korkut	Günümüz Gençliği	Epik Şiir / Öğüt	Hikâyeden çıkarılacak derslerin günümüze uyarlanması

Öğrenciler RAFT seçim tablosundan istedikleri eşleşmeleri kullanarak metinlerini oluştururlar. Oluşturulan metinler önce öğretmen tarafından değerlendirilir ardından sınıfta canlandırılır. Sınıfça canlandırmalar üzerine tartışılır ve metinlerde düzenleme yapılıp yapılmayacağına karar verilir. Metinler birleştirilerek sınıfın sahneleyeceği ana senaryo oluşturulur (**ÜFSÜ1**).

Öğrenciler ilgi ve yeteneklerine göre öğretmenleri tarafından esnek gruplama yöntemiyle gruplara ayrılır. Gruplar:

Oyuncular: Sözel ve bedensel ifade becerisi yüksek olanlar

Yönetmen ve Reji: Sahne akışını, bloklamayı ve dramatik tansiyonu yönetme becerisi yüksek olanlar (**SFGE1**).

Dekor ve Kostüm Tasarımı: Görsel sanatlara ilgisi olanlar (**ÜFGHP1**).

Gruplar sabit şekilde oluşturulan istasyonlarda görevlerine uygun çalışmalar yapılır. Bu süreçte sabit istasyonlar:

Diksiyon ve Vurgu İstasyonu: Oyuncular, *Dede Korkut* metinlerindeki arkaik (eskiden kalma; yazı ve konuşma dilinde artık kullanıştan düşmüş olan, dilin daha eski veya tarihî devrelerine ait kelime, deyim ve şekiller) kelimelerin doğru telaffuzu üzerine çalışır (**SFKÖ1**).

Sahneleme İstasyonu: Yönetmen ve reji grubu, olayın geçtiği mekânların (Dirse Han'ın çadırını ve Boğa Meydanı'nı) sınıfta nasıl canlandırılacağını planlar (**FÖOD-T1**). Bu grupta çalışan yönetmen ve reji ekibi öğrencilerin sadece sahneyi yönetmesi değil oyunculara “ne

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

den o noktada durmaları gerektiğini” estetik ve dramatik gerekçelerle açıklamaları beklenir.

Tasarım/Teknoloji/Medya İstasyonu: Dekor ve tasarım grubu, sahnelemede kullanılacak tasarımları, arka plan için uygun “kopuz” müzikleri veya görsel efektleri seçerler (ÜFÜÇ2).

İstasyon çalışması sonunda *Dirse Han Oğlu Boğaç Han* hikâyesi öğrenciler tarafından sınıfta canlandırılır (ÜFD1). Canlandırma bölümleri aşağıdaki örnekteki gibi ya da öğrencilerin kendi planlamalarına göre belirlenebilir.

Giriş: Dede Korkut anlatıcısının sahneye girmesi

Gelişme: Boğa ile güreş sahnesi (sembolik anlatım), iftira sahnesi, av sahnesi ve anne-oğul diyalogu

Sonuç: Barışma ve dua

Konuşma Sonrası:

Canlandırma sonrası öğretmen tarafından canlandırma değerlendirilir. Öğretmen değerlendirmelerini değerlendirme formunu kullanarak gerçekleştirir (ÜFÜD1) (EK 1). Öğrencilere istemeleri hâlinde okul idaresi ile görüşüp bu oyunu daha sonra okulun tiyatro salonunda ya da farklı bir tiyatro salonunda sergileyebilecekleri belirtilir (ÜFGAK1). Öğretmen, öğrencilerden canlandırmalarıyla ilgili öz değerlendirme yapmalarını ister (EK 2). Şu ana kadar izledikleri tiyatro oyunu ya da sinema filmlerindeki oyuncuları düşünmeleri ve kendi oyunculukları ile bu kişilerin oyunculuklarını karşılaştırmalarını ister. İsteyen öğrenciler söz alarak karşılaştırmalarını örnekler vererek sınıfta anlatırlar (İFSK1). Ders, öğrencilerin birbirlerini değerlendirmeleri ile sona erer (EK 3).

Değerlendirme

JIGSAW, RAFT ve istasyon gibi aktif öğrenme stratejilerini harmanlanarak “Boğaç Han” hikâyesi sadece analiz edilen bir metin olmaktan çıkarılarak bizzat deneyimlenen bir performansla dönüştürülür. Öğrenciler; akademik analiz (JIGSAW), yaratıcı yazım (RAFT) ve disiplinlerarası uygulama (istasyon) aşamalarından geçerek üst düzey düşünme becerileri kazanır, geçmişin kültürel kodlarını günümüzün değerleriyle harmanlayıp somut bir sahne eseri ortaya koyar. Tiyatro oyunu sahneleme becerileri analitik dereceli puanlama anahtarı, akran ve öz değerlendirme formları kullanılarak süreç tamamlanır.

Teknoloji Entegrasyonu

Ses ve görüntüleme cihazları

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 1: TİYATRO OYUNU SAHNELEME BECERİLERİ ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI**Yönerge**

Bu dereceli puanlama anahtarı, öğrencilerin tiyatro oyunu sahneleme becerilerini değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Her bir ölçüt 1'den 4'e kadar puanlandırılmakta olup her düzeyin açıklamaları aşağıda yer almaktadır. Lütfen her ölçütü dikkatle inceleyerek öğrencinin performansına en uygun düzeyi işaretleyiniz. Puanlama yaparken geliştirilmeli, yeterli, iyi, çok iyi düzeyleri göz önüne bulundurulmalıdır.

Ölçüt	Geliştirilmeli (1)	Yeterli (2)	İyi (3)	Çok İyi (4)	Puan
Diksiyon ve Ses	Ses duyulmamaktadır veya tamamen monoton bir tonda, anlaşılmasız şekilde konuşulmaktadır.	Ses zaman zaman duyulmakta ancak vurgu ve tonlamalar karakterin duygusunu yansıtmaktan uzaktır.	Ses genelde duyulur ve net anlaşılır. Karakterin duygularına uygun tonlamalar kısmen yapılır.	Ses tüm alanda net duyulur; tonlama, vurgu ve duraklamalar karakterin ruh halini mükemmel yansıtır.	
Rol Hakimiyeti	Metin ezberlenmemiştir, sık sık replikler unutulmakta veya metinden okunmaktadır.	Metin ezberlenmiştir ancak duygudan yoksundur; sahnede "rol yapmakta" olduğu çok barizdir.	Karakterin temel özelliklerini kavramıştır. Replikler akıcıdır, sahne akışı bozulmadan devam eder.	Karakterle bütünleşmiştir. Jest, mimik ve tavırlarla karakterin derinliği seyirciye tam olarak geçer.	
Beden Dili ve Sahne	Sahnede hareketsiz kalmış veya amaca hizmet etmeyen rastgele hareketler yapılmıştır.	Beden dili tutuktur; jest ve mimikler yapay görünmekte, sahne alanı verimli kullanılmamaktadır.	Jest ve mimikler karakterle uyumludur. Sahne alanı ve dekorlar kısmen doğru kullanılır.	Sahne alanı çok verimli kullanılır. Jest ve mimikler doğal, etkileyici ve karakteri destekler niteliktedir.	
Bütünlük ve Akış	Oyunun akışı sürekli kesilmektedir. Diğer oyuncularla hiçbir iletişim veya etkileşim yoktur.	Oyunun akışında kopukluklar vardır. Oyuncu sadece kendi sırasını beklemekte, etkileşim zayıf kalmaktadır.	Oyun genel olarak akıcıdır. Diğer oyuncularla uyum içindedir ve mizansenlere sadık kalır.	Oyunun akışı pürüzsüzdür. "An"da kalarak diğer oyunculara tepki verir ve sahne trafiğini ustalıkla yönetir.	
Kostüm ve Aksesuar	Karakterle ilgisi olmayan veya oyun için hiçbir hazırlık yapılmamış bir görünüm mevcuttur.	Kostüm ve aksesuar kullanımı çok kısıtlıdır ve karakterin kimliğini yansıtmakta yetersizdir.	Kostüm ve aksesuarlar karakterin temel özelliklerini yansıtır; atmosfere kısmen katkı sağlar.	Kostüm, makyaj ve aksesuarlar karakteri tam olarak tamamlar ve inandırıcılığı en üst seviyeye çıkarır.	

Puanlama Aralığı ve Yorum:

- 17–20: Çok İyi –Beceriler üst düzeyde sergilenmiştir.
- 13–16: İyi – Etkinliğe aktif katılım ve anlamlı katkı sağlanmıştır.
- 9–12: Yeterli – Katılım vardır ancak bazı alanlarda geliştirme gereklidir.
- 5–8: Geliştirilmeli – Temel yeterliklerde eksiklikler vardır, katkı sınırlıdır.

Toplam Puan:

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 2: ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı: _____

Tarih: ___/___/___

Sınıf: _____

Etkinliğin Adı: _____

Yönerge: Aşağıdaki formu, etkinlik sürecindeki bireysel katkınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Form, kendi öğrenme sürecinize dair farkındalık geliştirmenize yardımcı olacaktır.

Değerlendirme Ölçütü	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Konuşma ve canlandırma sürecinde Türkçeyi kurallarına uygun, akıcı bir şekilde kullandım.	◇	◇	◇	◇
Canlandırma metnini (senaryo/tirat) hazırlarken <i>Dede Korkut</i> hikâyesinin özüne sadık kaldım.	◇	◇	◇	◇
Karakterimin duygusunu yansıtmak için ses tonumu, vurgu ve duraklamaları etkili kullandım.	◇	◇	◇	◇
Sahne üzerinde beden dilimi (jest ve mimik) karakterime uygun ve doğal bir şekilde sergiledim.	◇	◇	◇	◇
İstasyon çalışmalarında (diksiyon, sahneleme veya tasarım) üzerime düşen görevleri eksiksiz yaptım.	◇	◇	◇	◇
Canlandırma sırasında mekânı ve varsa dijital/görsel materyalleri (müzik, dekor) verimli kullandım.	◇	◇	◇	◇
Grup içindeki arkadaşlarımla uyumlu çalıştım ve ortak kararlara katkı sağladım.	◇	◇	◇	◇

Etkinlikle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız:

1. Bu etkinlikte Dede Korkut hikâyelerindeki kültürel değerler ve dilin kullanımı hakkında hangi yeni farkındalığı kazandınız?

.....

2. Canlandırma sürecinde kendi hitabet ve sahne becerilerinizi geliştirmek için bir sonraki sefer neyi farklı yaptınız?

.....

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

EK 3: AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU**Değerlendirdiğim Grup Üyesi:****Sınıf:****Tarih:****Etkinliğin Adı:** Tarihin Sesi Sahnenin Gücü**Yönerge:** Aşağıdaki formu grup çalışmanızdaki arkadaşlarınızı değerlendirmek için kullanınız. Her bir grup üyesini aşağıdaki ölçütlere göre dürüst ve objektif bir şekilde değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütü	Her zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren
Grup çalışmalarında sorumluluk alarak hazırlık sürecine aktif destek verdi.	◇	◇	◇	◇
Canlandırma sırasında rolünün gerektirdiği diksiyon ve hitabet kurallarına uydu.	◇	◇	◇	◇
Sahne akışını bozmadan diğer grup üyeleriyle etkileşim içinde hareket etti.	◇	◇	◇	◇
Tasarım, müzik veya senaryo yazımı aşamalarında yaratıcı fikirler sundu.	◇	◇	◇	◇
Eleştirilere açık oldu ve grubun ortak hedeflerine ulaşması için çaba gösterdi.	◇	◇	◇	◇
Zamanı verimli kullanarak canlandırmanın planlanan sürede bitmesine yardımcı oldu.	◇	◇	◇	◇
<i>Dede Korkut</i> hikâyelerine özgü ifadeleri ve kültürel öğeleri başarıyla yansıttı.	◇	◇	◇	◇

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

KAYNAKLAR

- Allen, J., Way, J. D., & Casillas, A. (2019). Relating school context to measures of psychosocial factors for students in grades 6 through 9. *Personality and Individual Differences*, 136, 96–106. <https://doi.org/10.1016/J.PAID.2018.01.041>
- Ambrose, D. (2021). Strengthening the moral development of the gifted: Interdisciplinary insights about ethical thoughts and actions. In *Handbook for counselors serving students with gifts and talents* (pp. 409-423). Routledge.
- Armour, M. (2015). Restorative practices: Righting the wrongs of exclusionary school discipline. *U. Rich. L. Rev.*, 50, 999.
- Atticot, L. (2023). Administrator and teacher experiences implementing restorative practices: A phenomenological study [Unpublished doctoral dissertation]. Concordia University Wisconsin).
- Casino-García, A. M., Llopis-Bueno, M. J., Gómez-Vivo, M. G., Juan-Grau, A., Shuali-Trachtenberg, T., & Llinares-Insa, L. I. (2021). "Developing Capabilities": Inclusive extracurricular enrichment programs to improve the well-being of gifted adolescents. *Frontiers in Psychology*, 12, 731591. doi:10.3389/fpsyg.2021.731591
- Çitil, M., & Ataman, A. (2019). Positive behavior support-based pre-ventive classroom management practices for gifted students: An action research. *Talent*, 9(2), 102-130.
- Davis, G. A., Rimm, A. B., ve Siegle, D. (2011). Gifted education: Matching instruction with needs. In J. W. Johnston (Ed.), *Education of the Gifted and Talented* (pp. 1-30). NJ: Pearson Education.
- Demir, S. (2021). Effects of learning style based differentiated activities on gifted students' creativity. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 9(1), 47-56.
- Dowling, K., & Barry, M. M. (2020). The effects of implementation quality of a school-based social and emotional well-being program on students' outcomes. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 10(2), 595-614. <https://doi.org/10.3390/EJIHPE10020044>
- Dursun, E. (2023). 9-13 yaş aralığındaki özel yetenekli çocukların öz-şefkat düzeyleri ile bilinçli farkındalık temelli öz-yeterlilik düzeylerine anne baba tutumlarının etkisinin incelenmesi [Unpublished master's thesis]. Istanbul Aydin University.
- Elmore, R. F., & Zenus, V. (1994). Enhancing social-emotional development of middle school gifted students. *Roeper Review*, 16(3), 182-185.
- Elmore, R. F., & Zenus, V. (1994). Enhancing social-emotional development of middle school gifted students. *Roeper Review*, 16(3), 182-185. <https://doi.org/10.1080/02783199409553569>
- Febriana, S., Syafril, S., & Kuswanto, C. W. (2024). Bullying in gifted and talented children: A systematic review. *Atfālunā*, 7(1), 15-30. <https://doi.org/10.32505/atfaluna.v7i1.8191>
- Garland, A. F., & Zigler, E. (1999). Emotional and behavioral problems among highly intellectually gifted youth. *Roeper Review*, 22(1), 41-44. <https://doi.org/10.1080/02783199909553996>
- Gualdi, G. (2019). Being a parent of gifted children and adolescents: Personal strategies to support growth. In *Understanding Giftedness* (pp. 91-102). Routledge.
- Jia, X., & Wu, W. (2025). The integration of psychological education and moral dilemmas from a value perspective. *BMC Psychology*, 13(1). <https://doi.org/10.1186/s40359-025-03197-8>
- Ladd, G. W., Kochenderfer-Ladd, B., Ettekal, I., Cortes, K. I., Sechler, C. M., & Visconti, K. J. (2014). The 4R-SUCCESS program: Promoting children's social and scholastic skills in dyadic classroom activities. *Gruppendynamik Und Organisationsberatung*, 45(1), 25-44. <https://doi.org/10.1007/S11612-013-0231-1>
- Matthews, M. S. (2004). Leadership education for gifted and talented youth: A review of the literature. *Journal for the Education of the Gifted*, 28(1), 77-113. <https://doi.org/10.1177/016235320402800105>
- Mendaglio, S. ve Peterson, J. S. (2007). *Models of counseling gifted children, adolescents, and young adults*. Austin, TX: Prufrock.
- Mofield, E. L., & Chakraborti-Ghosh, S. (2010). Addressing multidimensional perfectionism in gifted adolescents with affective curriculum. *Journal for the Education of the Gifted*, 33(4), 479-513.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

10. SINIF

- Mooij, T. (2008). Education and self-regulation of learning for gifted pupils: Systemic design and development. *Research Papers in Education*, 23(1), 1-19.
- Oppong, E., Shore, B. M., & Muis, K. R. (2019). Clarifying the connections among giftedness, metacognition, self-regulation, and self-regulated learning: Implications for theory and practice. *Gifted Child Quarterly*, 63(2), 102-119.
- Peterson, J. S. (1998). The burdens of capability [abstract]. *Reclaiming Children and Youth: Journal of Emotional and Behavioral Problems*, 6(4), 194-198.
- Pfeiffer, S. I., & Stocking, V. B. (2000). Vulnerabilities of academically gifted students. *Special Services in the Schools*, 16, 83-93. https://doi.org/10.1300/J008V16N01_06
- Polaschek, N. (2018). Improving the social and emotional education curriculum in a middle school, school within a school gifted and talented program.
- Rinn, A. N., & Majority, K. L. (2018). The social and emotional world of the gifted. 49-63. https://doi.org/10.1007/978-3-319-77004-8_4
- Sağlam, A. (2023). Özel yetenekli öğrencilerin davranışsal problemlerine yönelik müdahale yöntemleri. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı 1*, 1192-1206.
- Stormont, M., Stebbins, M. S., & Holliday, G. (2001). Characteristics and educational support needs of underrepresented gifted adolescents. *Psychology in the Schools*, 38(5), 413-423.
- Yaman, D. Y., & Sökmez, A. B. (2020). A case study on social-emotional problems in gifted children. *İlköğretim Online* 19(3), 1768–1780. <https://doi.org/10.17051/ILKONLINE.2020.735156>
- Glasser, W. (1999). *Choice theory: A new psychology of personal freedom*. HarperPerennial.

